EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 23.5.2022
SWD(2022) 625 final

ARBETSDOKUMENT FRÅN KOMMISSIONENS AVDELNINGAR

Landsrapport Sverige 2022

Följedokument till

Rekommendation till RÅDETS REKOMMENDATION

om Sveriges nationella reformprogram 2022 med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram 2022

{COM(2022) 625 final} - {SWD(2022) 640 final}

European Commission

Sweden

2022 Country Report

EKONOMI OCH SYSSELSÄTTNING – EN ÖVERSIKTSBILD

Den svenska ekonomin har kommit på fötter igen, men de geopolitiska verkningarna sätter sina spår

Sveriges ekonomi var stark före covid-19-pandemins början. År 2019 uppgick Sveriges BNP per capita till omkring 150 % av EU-genomsnittet – den fjärde högsta i EU – och arbetskraftsdeltagandet var det högsta i EU. Den genomsnittliga ökningen av Sveriges BNP under de fem år som föregick pandemin låg på 2,6 % per år. Saldot i de offentliga finanserna uppvisade ett överskott under denna period, samtidigt som banksektorn var fortsatt lönsam och välkapitaliserad. En dåligt fungerande bostadsmarknad och hög skuldsättning bland hushållen ledde dock till fortsatt växande makroekonomiska obalanser.

Pandemin har haft en stor inverkan på den svenska ekonomin, som dock har återhämtat sig starkt. Ekonomin krympte med 2,8 % år 2020. Tack vare ett kraftfullt politiskt stöd började ekonomin återhämta sig från mitten av 2020 i takt med att de globala flaskhalsarna i försörjningen lättade. Den privata konsumtionen, exporterna och de privata investeringarna tog fart igen, då många företag kom att investera i digital utrustning och programvara. Den reala tillväxten i BNP uppgick till 4,8 % år 2021 och redan i mitten av 2021 hade Sveriges BNP i fasta priser överträffat nivåerna före pandemin. Den ekonomiska tillväxten väntas sjunka till 2,3 % under 2022 som en följd av den kombinerade effekten av en högre inflation (vilket minskar köpkraften), kriget i Ukraina och flaskhalsar i försörjningen, för att sedan sjunka ytterligare till 1,4 % under 2023 (se bilaga 19). Arbetslösheten väntas sjunka till 7 % under 2023, vilket är ungefär samma nivå som rådde före pandemin.

Inflationen enligt det harmoniserade konsumentprisindexet (HIKP) har stigit kraftigt. Den kraftiga inflationen under 2021 berodde främst på de stigande energipriserna, men den återspeglade också ett mer allmänt pristryck som bland annat bottnade i störningar i leveranskedjorna. Under 2022 väntas inflationen ligga kvar på en relativt hög nivå, närmare 6 %. Hittills har lönetrycket varit begränsat. Risken för pris- och kostnadstryck har dock ökat, vilket medför nedåtrisker för tillväxten och sysselsättningen.

Rysslands invasion av Ukraina kommer till största del att få en indirekt inverkan på ekonomin. De direkta handelsförbindelserna och finansiella förbindelserna med både Ryssland och Ukraina är begränsade. Energin i Sverige kommer främst från förnybara energikällor och kärnkraft. De fossila bränslen som importeras används till största delen för transporter och återexport.

Hittills har effekterna främst varit märkbara i den ekonomiska tillväxten, inflationen och växelkursen. Utsikterna vad gäller ekonomisk tillväxt har försvagats på samma sätt som för Sveriges viktigaste handelspartner. Den svenska kronan sjönk inledningsvis i värde gentemot euron. Även om kronan senare återhämtade sig har dess värde gentemot euron varit relativt instabilt. Totalt sett utgör stigande energi- och livsmedelspriser den största inflationsrisken. I syfte att stävja inflationstrycket höjde Riksbanken reporäntan med 25 räntepunkter den 28 april 2022 och aviserade ytterligare två eller tre räntehöjningar under 2022.

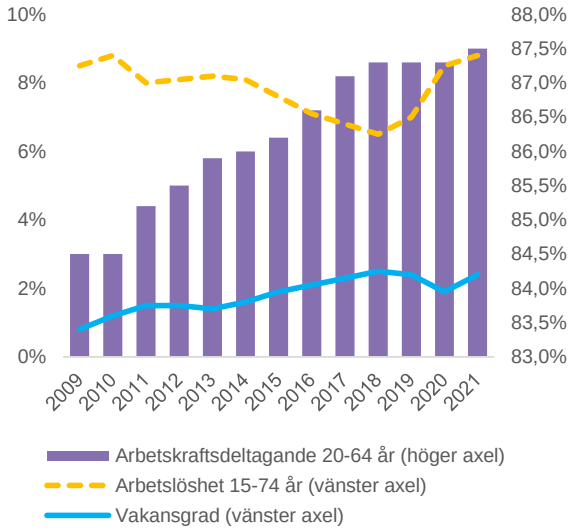
Sverige har goda förutsättningar att göra fortsatta framsteg när det gäller den gröna och digitala omställningen. Landets ambitioner i fråga om klimatneutralitet överträffar EU:s och enligt EU:s resultattavla för innovation 2021 ligger Sverige fortsatt i

topp bland EU:s medlemsstater, vilket landet har gjort sedan 2017 (se bilaga 5). Sverige är fortfarande en föregångare när det gäller digital innovation, vilket framgår av Europeiska kommissionens index för digital ekonomi och digitalt samhälle (Desi) (se bilaga 8). Den utbredda internetanvändningen och de starka digitala färdigheterna bidrog till att skydda värdekedjorna och möjliggöra distansarbete i samband med covid-19-krisen, vilket har hjälpt återhämtningen. De mer avlägsna områdena i landet släpar efter storstadsområdena, men samtidigt utvecklas den norra delen av landet till att bli ett centrum både för den gröna och digitala omställningen och för innovation, bland annat genom investeringar i fossilfritt stål och produktion av bilbatterier. Sverige investerar i grön innovation och i hållbara transporter och har ett fortsatt högt pris på koldioxidutsläpp (se bilaga 5). Den energiintensiva svenska industrin ger jobb åt 3 % av den totala sysselsatta arbetskraften, och för dessa personer kan omskolning och kompetenshöjning komma att bli särskilt viktigt (se bilaga 6).

Sverige ligger i topp när det gäller många av FN:s mål för hållbar utveckling, men mer skulle kunna göras för att minska fattigdomen och ojämlikheten (se bilaga 1). Sverige har kommit relativt långt i den gröna omställningen. Landet är redan bland de medlemsstater som har lägst växthusgasutsläpp per capita och en hög andel energi från förnybara energikällor (mål 7 ”Ekonomiskt överkomlig och ren energi” och mål 13 ”Klimatåtgärder”). Framstegen mot mål 1 (”Ingen fattigdom”) och mål 10 (”Minskad ojämlikhet”) saktar dock ned. Sverige hamnar också högt enligt indikatorer för mätning av den digitala omställningen (mål 9 ”Hållbar industri, innovationer och infrastruktur”), och får bra resultat på området anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (mål 8). I fråga om stabilitet får Sverige höga resultat på indikatorer som rör mål 16 (”Fredliga och inkluderande samhällen”). Sammantaget hamnar Sverige tvåa enligt den internationella rankningen för de globala målen och får höga resultat när det gäller konkurrenskraftig hållbarhet, inte minst på området miljömässig hållbarhet och produktivitet.

Det finns förutsättningar för framsteg i riktning mot en ökad social rättvisa. Den sociala resultattavlan i den europeiska pelaren för sociala rättigheter visar på en välfungerande arbetsmarknad och sammantaget goda sociala resultat i Sverige (se bilaga 12). Utbildningsresultaten är generellt sett goda, men ojämlikheter kvarstår. Dessa ojämlikheter drabbar i synnerhet elever från utsatta miljöer och bidrar till ihållande skillnader i arbetsmarknadsdeltagandet.

Diagram 1.1: **Arbetskraftsdeltagande, arbetslöshet och vakansgrad**

Källa: Europeiska kommissionen

Flaskhalsar på flera områden kan komma att hämma utvecklingen mot en konkurrenskraftig hållbarhet. Parallellt med den pågående ekonomiska återhämtningen har bristen på arbetskraft ökat, särskilt när det gäller högkvalificerade yrken. Samtidigt är det svårt för sårbara grupper på arbetsmarknaden att minska kompetensgapet. Sammantaget kan arbetsbristen komma att hindra genomförandet av de investeringar som ska främja övergången till en grönare och alltmer digitaliserad ekonomi och ytterligare driva på produktiviteten i Sverige.

De befintliga makroekonomiska obalanserna på bostadsmarknaden har förvärrats i och med fortsatt stigande

bostadspriser och privata skulder (se bilaga 17). De som är nya på bostadsmarknaden har särskilt svårt att tillgodose sina bostadsbehov, trots att antalet nybyggda bostäder har ökat de senaste åren. Det råder framför allt brist på överkomliga bostäder, även inom hyressektorn.

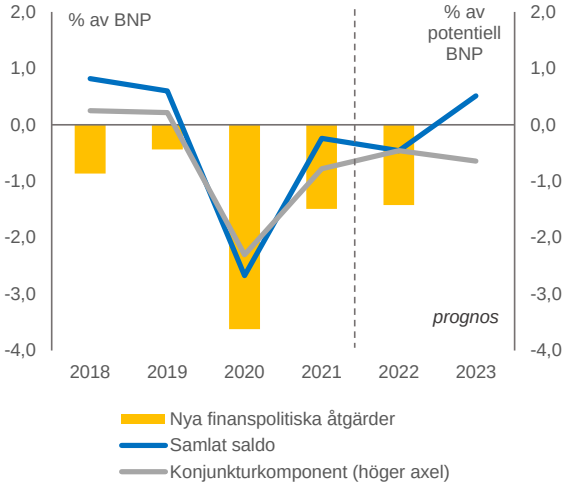
Starka offentliga finanser fungerade som ett skydd mot pandemins verkningar

Sverige gick in i pandemin med starka finanser. I början av 2020 var utsikterna för de svenska offentliga finanserna fortsatt motståndskraft och få utmaningar för de offentliga finansernas hållbarhet. Saldot i de offentliga finanserna väntades uppvisa ett fortsatt överskott under 2020 och 2021, samtidigt som statsskulden förväntades fortsätta att sjunka till 32 % av BNP 2021. Under 2020 försämrades de offentliga finanserna markant till följd av covid-19-krisen. Saldot i de offentliga finanserna redovisade ett underskott på 2,8 % av BNP och skuldkvoten ökade med 5 procentenheter till strax under 40 % av BNP.

I mitten av mars 2020 införde regeringen flera exceptionella budgetändringar i syfte att mildra pandemins effekter. I budgeten för 2021 ingick redan åtgärder som skulle finansieras genom faciliteten för återhämtning och resiliens. Stödåtgärderna hade bred täckning och riktades mot hushåll, företag och hälso- och sjukvårdssektorn. Till dessa hörde bland annat systemet för korttidsarbete för att undvika omfattande uppsägningar samt stöd till förmån för företag och idrotts- och kultursektorn som kompensation för omsättningsförluster som uppkommit till följd av pandemirestriktionerna. Man gav dessutom betydande stöd till regioner och kommuner som drabbats av ökade kostnader för hälso- och sjukvård och socialt skydd.

Utöver de finanspolitiska åtgärderna vidtog Sveriges riksbank beslutsamma åtgärder för att trygga finansieringen för affärsbanker och företag. Framför allt utvidgades programmet för köp av obligationer; bankerna gynnades av en lägre dagslåneränta, ökade möjligheter att låna från centralbanken och ökad användning av säkerheter för att finansiera företag. Finansinspektionen lättade tillfälligt på amorteringskraven för bostadslån, vilket stödde hushållen och bostadsmarknaden under en period av betydande osäkerhet och sjunkande BNP-tillväxt.

Diagram 1.2: **Centrala finanspolitiska indikatorer**

Källa: Europeiska kommissionen

De offentliga finanserna förväntas vara fortsatt starka under 2022 – parallellt med hanteringen av de geopolitiska effekterna. Det offentliga underskottet väntas öka från 0,2 % av BNP 2021 till 0,5 % av BNP 2022, varpå det väntas gå över till ett överskott på 0,5 % av BNP 2023. Budgeten för 2022 omfattar stimulansåtgärder motsvarande omkring 1,5 % av BNP. Finanspolitiken väntas fortsatt främja återhämtningen i kombination med en rad andra initiativ som syftar till att hantera konsekvenserna av de stigande energipriserna på köpkraften och ankomsten av människor som flyr från Ukraina.

Den väntade förbättringen av saldot i de offentliga finanserna kommer att bidra till ökad hållbarhet i de offentliga finanserna. Trots en allmän inkomstskattesänkning under 2022 väntas skatteintäkterna bli relativt höga, i linje med

den ekonomiska tillväxten. Den offentliga skuldkvoten i förhållande till BNP väntas återigen minska och sjunka till strax över 30 % av BNP 2023.

Fler satsningar på konkurrenskraftig hållbarhet efter covid-19-pandemin.

Framöver kommer Sverige att satsa på konkurrenskraftig hållbarhet inom flera politikområden. Det handlar bland annat om initiativ för att stärka hälso- och sjukvårdssystemet, samt en fortsatt omställning till en digitaliserad och grön ekonomi och samtidigt främja social rättvisa. Budgeten för 2022, med oppositionens ändringar, syftar till att stärka den aktiva arbetsmarknadspolitiken, dvs. den politik genom vilken människor uppmuntras till arbete, särskilt ungdomar och långtidsarbetslösa, samt till att utvidga åtgärderna för en stärkt brottsbekämpning. Åldersgränserna i pensionssystemet kommer att höjas 2023 och 2026 i enlighet med de långtgående nationella målen för finanspolitisk hållbarhet.

Sveriges mål om att uppnå klimatneutralitet fram till 2045 är vägledande för klimatpolitikens strategiska inriktning. Detta återspeglas i de betydande satsningar på gröna investeringar som kommer att finansieras via faciliteten för återhämtning och resiliens. Mot bakgrund av detta har Sverige nyligen antagit en nationell strategi för hållbar elektrifiering av samhället, något som kommer att kräva stora investeringar i t.ex. överföringsinfrastruktur.

Sverige kommer fortsatt att driva arbetet för en ökad digitalisering. Det handlar bland annat om att säkra bredbandsåtkomsten i hela landet, något som bland annat stöds med medel från faciliteten för återhämtning och resiliens.

GENOMFÖRANDET AV ÅTERHÄMTNINGS- OCH RESILIENSPLANEN HAR PÅBÖRJATS

Sveriges återhämtnings- och resiliensplan omfattar en heltäckande uppsättning kompletterande reformer och investeringar som kommer att främja ekonomisk återhämtning och tillväxt samt öka den sociala, ekonomiska och institutionella motståndskraften. Planen har ett totalt anslag på 3.3 miljarder euro i bidrag (vilket motsvarar 0,7 % av BNP 2019) och är inriktad på att ta itu med utmaningar i samband med den gröna och digitala omställningen och humankapitalet (se bilaga 2). Planen innehåller också reformer och investeringar för att öka den svenska ekonomins motståndskraft genom att ta itu med demografiska utmaningar, stärka det finansiella systemets integritet och förbättra bostadsmarknadens funktion. Planen är en del av ett större nationellt omstartspaket avsett att stödja den socioekonomiska återhämtningen och en långsiktig utveckling efter covid-19-pandemin.

Återhämtnings- och resiliensplanen stöder en snabb återhämtning genom att tidigarelägga genomförandet av viktiga investeringar och reformer. Över 80 % av planens 56 delmål och mål ska ha uppnåtts senast 2023. Den första väntade ansökan om utbetalning kommer att omfatta omkring 40 % av planens delmål och mål. Tidigareläggningen av åtgärderna kommer inte bara att leda till ett snabbt genomslag utan också till att den samlade genomslagskraften blir större, givet att det är under 2021–2023 som planens direkta positiva effekter på tillväxten kommer att bli som tydligast.

Åtgärderna i återhämtnings- och resiliensplanen kommer att bidra till att påskynda den gröna och digitala omställningen, med bestående effekter på den svenska ekonomin. Den gröna omställningen väntas gynnas av omfattande investeringsprogram som syftar till att fasa ut fossila bränslen i växthusgasintensiva industrier samt av främjandet av lokala och regionala initiativ för minskade växthusgasutsläpp. Även åtgärder som syftar till att bevara den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer samt långtgående skattereformer som avskräcker från användning av fossila bränslen kommer att främja den gröna omställningen. Den digitala omställningen kommer att drivas framåt med betydande investeringar i utbyggnaden av snabb och tillförlitlig bredbandsanslutning, framför allt i mindre befolkade områden, något som också kommer att främja den territoriella sammanhållningen. Planen kommer att påskynda införandet av e-förvaltningslösningar genom att omfattande medel anslås till utarbetandet av en förvaltningsgemensam digital infrastruktur som ska förbättra interoperabiliteten och datautbytet. Utvecklingen och tillämpningen av ny teknik inom digitala och gröna sektorer väntas bidra till en smart och hållbar ekonomisk tillväxt i Sverige, ett minskat energiberoende och en ökad motståndskraft mot yttre störningar, bland annat kopplat till it-säkerhet.

Återhämtnings- och resiliensplanen innehåller åtgärder som ska bidra till att åtgärda utbildnings- och kompetensklyftor, men specifika utmaningar kvarstår. Fler utbildningsplatser på yrkesutbildningar i hela landet kommer i synnerhet att gynna de personer som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Till denna grupp hör en relativt stor andel av de personer i befolkningen som är födda utanför EU. I åtgärderna för högre utbildning och yrkesutbildning läggs dessutom stor vikt vid digitala färdigheter, med målsättningen att brister ska åtgärdas och att sysselsättningsmöjligheterna bland arbetslösa ska förbättras. Genom dessa investeringar, i kombination med reformer som syftar till att modernisera lagstiftningen om

anställningsskydd, kommer arbetskraften att förses med de färdigheter som behövs inför framtiden. Detta kommer i sin tur att underlätta övergångarna på arbetsmarknaden och hjälpa människor att på bästa sätt utnyttja de möjligheter som den dubbla gröna och digitala omställningen medför, vilket kommer att bidra till genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Trots dessa satsningar måste mer göras för att utbildnings- och kompetensklyftorna ska åtgärdas. Framför allt tas inte bristen på högkvalificerad arbetskraft inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och allmän utbildning (ojämlikheter inom utbildning samt lärarbrister) upp fullt ut i planen. En stark och konkurrenskraftig arbetskraft och tillräckligt med kvalificerad personal på dessa områden lägger grunden för tekniska framsteg i framtiden, och därmed är detta avgörande för att produktivitetstillväxten ska kunna säkras på lång sikt.

Vidare innehåller återhämtnings- och resiliensplanen åtgärder som ska öka tillgängligheten, kapaciteten och resiliensen inom hälso- och sjukvården och långvarig vård och omsorg. Främjandet av resiliensen inom hälso- och sjukvården är en del av en övergripande plan för att uppgradera det svenska hälso- och sjukvårdssystemet genom utbildning av personal i äldreomsorgen, genom fler platser på yrkesutbildning med fokus på hälso- och sjukvård och omsorg, samt genom införandet av en skyddad titel för undersköterskor för att göra detta yrkesområde mer attraktivt för arbetssökande. Dessa åtgärder väntas råda bot på strukturella svagheter som tydliggjorts i samband med covid-19-pandemin, såsom bristen på hälso- och sjukvårdspersonal och geografiska obalanser i fördelningen av hälso- och sjukvårdstjänster.

Återhämtnings- och resiliensplanen förväntas minska risken för penningtvätt i det finansiella systemet. I planen ingår en åtgärd som syftar till införandet av ett register över innehavare av konton och värdefack hos de finansiella företagen, vilket de behöriga myndigheterna kommer att ha direkt tillgång till. Genom de uppgifter som de finansiella företagen är skyldiga att tillhandahålla inom systemet kommer systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism att bli effektivare, något som i sin tur kommer att bidra till upprätthållandet av det svenska välfärdssystemets legitimitet.

Återhämtnings- och resiliensplanen tar endast delvis itu med befintliga makroekonomiska obalanser på bostadsmarknaden och den privata skuldsättningen. Fokus i planen ligger främst på utbudssidan på marknaden i form av investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande samt reformer som syftar till att förkorta planeringsperioderna för detaljplanering, göra det lättare att få bygglov samt öka förutsägbarheten och effektiviteten i byggprocesserna. I planen ingår förvisso reformer som rör efterfrågesidan, såsom skattesänkningar på uppskjutna kapitalvinster, men dessa reformer förväntas få en begränsad inverkan på bostadsmarknadens utveckling och den privata skuldsättningen.

Ruta 1:

Viktiga resultat inom ramen för återhämtnings- och resiliensplanen för 2022–2023

- Ikraftträdande av en lag för slopad nedsättning av energiskatt på bränslen inom vissa sektorer.
- Åtminstone 7 900 nya utbildningsplatser på yrkesutbildning och vuxenutbildning.
- Ikraftträdande av en lag för bättre anställningsskydd och övergångsmöjligheter.
- Minst 18 400 nya byggnader med bredbandsanslutning.
- Genomförande av ett nytt konto- och värdefackssystem.
- Ikraftträdande av en lag om fastställande av bättre standarder för bostadsbyggande.

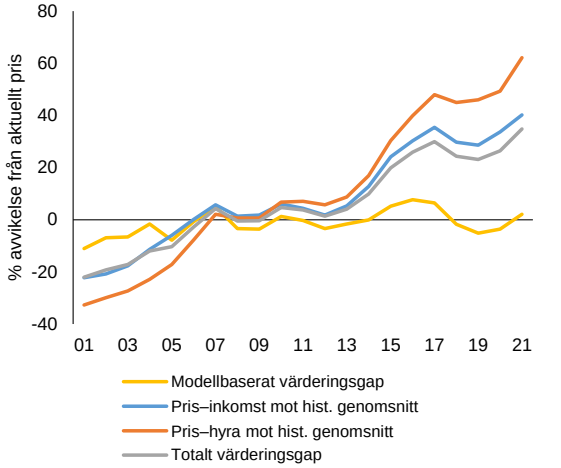
KOMMANDE PRIORITERINGAR

Utöver de utmaningar som tas upp i återhämtnings- och resiliensplanen står Sverige inför ytterligare utmaningar som inte i tillräcklig utsträckning täcks av planen. Det handlar i synnerhet om utmaningar kopplade till den höga skuldsättningen bland hushållen och en dåligt fungerande bostadsmarknad samt avseende utbildningsklyftor, arbetsmarknadsintegrationen och ett minskat energiberoende (dessa frågor behandlas i de två kommande avsnitten). Genom att komma till rätta med dessa utmaningar kan ytterligare framsteg göras mot mål 8 för hållbar utveckling (”Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt”), särskilt när det gäller stabilitet och produktivitet, men även mot mål 4 (”God utbildning för alla”) och mål 7 (”Hållbar energi för alla”).

Åtgärder mot djupgående obalanser på bostadsmarknaden

Sverige har makroekonomiska obalanser i form av en hög skuldsättning bland hushållen i kombination med höga bostadspriser ([1]). Utlåningen till hushållen ökade med i genomsnitt 7 % per år i nominella termer under de senaste två årtiondena. Hushållens skuldsättning väntas öka både i nominella termer och som en andel av den disponibla inkomsten och av BNP. Efter den korrigering och stabilisering som skedde under 2017–2019 ökade bostadspriserna under 2021 och förefaller nu vara kraftigt övervärderade (se diagram 3.1). Dessa obalanser utsätter Sverige för en risk att investeringar leds bort från produktiva och innovativa tillgångar samt för negativa störningar och en potentiellt okontrollerad korrigering som blir till skada för ekonomin och banksektorn och som leder till eventuella spridningseffekter i länder där svenska banker har en stark ställning.

Diagram 3.1: **Övervärderingsgap för bostadspriser**

Källa: Europeiska kommissionen

Ökningen av bostadspriserna tilltog under 2021 och bostadsbyggandet fortsatte i intensiv takt. Under det fjärde kvartalet 2021 ökade bostadspriserna nominellt med 11 % jämfört med motsvarande period året innan. Korrigerat för den allmänna prisökningen var bostadspriserna 10 % högre i slutet av 2021 i förhållande till den tidigare högsta nivån 2017. Investeringarna i bostäder har återhämtat sig efter nedgången i samband med och efter den globala finansiella och ekonomiska krisen. Mellan 2015 och 2021 beviljades bygglov i nästan dubbelt så hög takt som under 2009–2014. Trots den högre takten är utbudet av nya bostäder inte tillräckligt för att de aktuella behoven ska tillgodoses ([2]).

([1]) Se Europeiska kommissionen (2022), Fördjupad granskning av Sverige.

([2]) Se Boverket (2021), Byggnadsprognoser för 2021 och 2022, december 2021.

Hanteringen av bostadsbeskattningen drar ned skatteintäkterna. Den relativt låga återkommande fastighetsskatten och avdragsrätten på 30 % av räntebetalningar på inkomstskatter (upp till ett värde av 100 000 kronor och därefter 21 %) leder till betydande skatteutgifter. Enbart de skatteutgifter som följer av avdragsrätten för räntor uppgår till omkring 0,5 % av BNP, vilket subventionerar bostadsägande. I kombination med den låga amorteringstakten och den låga återkommande fastighetsskatten har avdragsrätten för bolåneräntor spelat en avgörande roll i att driva upp bostadspriserna och hushållens skuldsättning. En högre skuldsättning ökar riskerna för negativ nettoförmögenhet, särskilt för förstagångsköpare. Kraftiga räntehöjningar kan samtidigt försvåra för reformer.

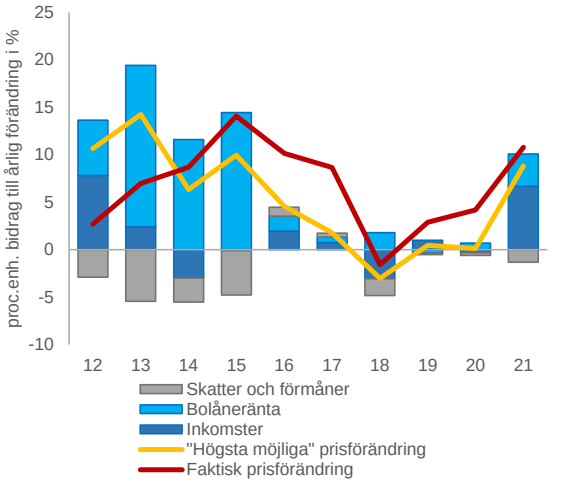
Den skattefördel som avdragsrätten för bolåneräntor medför och statens därav uteblivna intäkter varierar beroende på räntesatsen. För befintliga bostadsägare leder sänkta bolåneräntor till att boräntekostnaderna blir lägre och att ett lägre belopp kan dras av från skatten ([3]). Det motsatta gäller när räntorna stiger. Avdragsrätten för bolåneräntor lättar dock alltid på budgetrestriktionerna för förstagångsköpare, som då kan ta större lån och konkurrera om det begränsade bostadsutbudet, något som driver upp priserna och i slutändan skulderna. Detta framgår också av tillgängliga uppgifter: bostadspriserna har ökat mer de senaste åtta åren än vad som kan förklaras utifrån den positiva nettoeffekten av räntebetalningarna efter skatt och andra faktorer som påverkar prissättningen av bostäder (se diagram 3.2). Uppgifter om nya bolånetagare tyder på en ökande skuldsättning inom denna grupp ([4]). I och med den senaste tidens räntehöjningar och sannolikheten för kommande höjningar kommer effekten på räntebetalningarna efter skatt att minska genom avdragsrätten, på bekostnad av ökade uteblivna skatteintäkter och sammantaget högre skuldnivåer.

([3]) Bolån i Sverige har oftast rörlig ränta eller fast ränta under en kortare period.

([4]) Finansinspektionen (2022), *Den svenska bolånemarknaden 2022.*

Den dåligt fungerande hyresmarknaden är knappast ett alternativ till bostadsköp ([5]). Antalet lediga hyresbostäder är bland de lägsta i EU och i förhållande till grannländerna (0,6 % 2019 jämfört med 5,2 % i Danmark 2018 och 10,2 % i Finland 2015). Hyresmarknaden kännetecknas av långa kötider för hyresgäster som söker bostad och av hyror under marknadsvärdet. De som är mer beroende av allmännyttans bostäder, dvs. de med lägre inkomster, står inför ett allt tuffare läge på hyresmarknaden. Andelen subventionerade hyresbostäder i det totala bostadsbeståndet har minskat från 23 % 2001 till 18 % 2018.

Diagram 3.2: **Nationellt genomsnitt i Sverige: faktisk kontra ”högsta möjliga” prisförändring**

1) Med högsta möjliga prisförändring avses utvecklingen av det pris som hushållen maximalt kan betala i takt med att övriga faktorer ändras.
Källa: Europeiska kommissionen

Politiska åtgärder har fortfarande inte i tillräcklig utsträckning beaktat hushållens skuldsättning och obalanser i bostadspriserna. Vissa politiska åtgärder har vidtagits, såsom att sänka skatten på reavinster, och fler åtgärder planeras, i synnerhet åtgärder som syftar till att lätta på byggreglerna. Sett till helheten skapar dock den politiska ramen fortfarande incitament för en ökad skuldsättning som i sin tur driver upp bostadspriserna, och hyresmarknaden har inte avreglerats.

([5]) Europeiska kommissionen (2022), Fördjupad granskning av Sverige 2022.

Arbetsmarknadsintegration och utbildningsklyftor

I Sverige är efterfrågan på arbetskraft inriktad på kvalificerad arbetskraft. Efterfrågan på kvalificerad arbetskraft är större än i vissa andra medlemsstater. Till exempel kategoriseras en tredjedel av de anställda i Sverige som yrkesverksamma ([6]), jämfört med i genomsnitt en femtedel av de anställda i hela EU. Inom informations- och kommunikationssektorn rapporterar 49 % av arbetsgivarna att personalbrist påverkar tillväxten ([7]).

En betydande del av arbetstagarna saknar den kompetens som krävs för att kunna ta tillvara möjligheterna på den svenska arbetsmarknaden. Baksidan av den höga efterfrågan på kvalificerad arbetskraft är att efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft är en av de lägsta bland EU:s medlemsstater. Endast 5 % av de anställda i Sverige har enklare yrken (yrken som vanligtvis innebär enkla eller rutinmässiga uppgifter och ofta medför betydande fysiskt arbete), vilket motsvarar ungefär hälften av EU-genomsnittet (9 %). För många, såsom personer med funktionsnedsättning och utrikes födda kvinnor, är det dessutom svårt att få och behålla ett arbete. Covid-19-krisen har försvårat deras situation och antalet långtidsarbetslösa har ökat (se bilaga 12). Arbetskraftsbrister kopplade till omställningen till en klimatneutral ekonomi har i synnerhet identifierats inom tillverkningsindustrin (se bilaga 6). Det är avgörande att dessa utmaningar åtgärdas för att Sverige ska kunna bidra till att uppnå de tre överordnade EU-målen för 2030 för sysselsättning och kompetens.

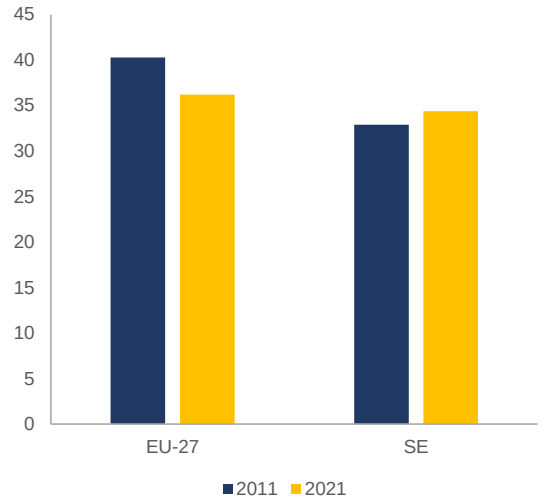
Arbetslösheten är högst bland personer som har en låg utbildningsnivå. Stora skillnader i sysselsättningsgrad kvarstår mellan låg-, medel- och högutbildade arbetstagare. Lågkvalificerade arbetstagare står inför en betydligt större osäkerhet på arbetsmarknaden än mer kvalificerade arbetstagare. Bland de lågkvalificerade är det betydligt svårare för personer som är födda utanför EU att hitta arbete än för personer födda i EU. Samtidigt är arbetsmarknadsdeltagandet högt bland arbetstagare födda utanför EU jämfört med EU-genomsnittet.

En högre utbildningsnivå ökar chanserna till arbete. Sammantaget har utbildningsnivån höjts bland inrikes födda mellan 2011 och 2021, vilka därmed har förbättrat sina chanser på arbetsmarknaden. Personer födda i övriga EU som arbetar i Sverige är i allmänhet också högutbildade. Däremot gör de personer som arbetar i Sverige och som är födda utanför EU att den genomsnittliga utbildningsnivån för arbetstagare födda utanför EU hamnar under genomsnittet för svenskar (se bilaga 13). I och med att antalet arbetstagare födda utanför EU ökar relativt snabbt har andelen personer med en låg utbildningsnivå ökat. När det gäller EU som helhet minskade dock andelen personer med en lägre utbildningsnivå mellan 2011 och 2021 (diagram 3.3).

([6]) Kategorin yrkesverksamma omfattar de yrken vars huvudsakliga arbetsuppgifter kräver yrkeskunskap på hög nivå samt erfarenhet inom fysik och naturvetenskap eller samhällsvetenskap och humaniora. De huvudsakliga arbetsuppgifterna består i att öka den befintliga kunskapsnivån, tillämpa vetenskapliga och konstnärliga begrepp och teorier för att hitta lösningar på problem samt i att undervisa i dessa på ett systematiskt sätt, eller en kombination av dessa verksamheter.

([7]) Se t.ex. Arbetsförmedlingen, 2021.

Diagram 3.3: **Andel personer födda utanför Sverige med låg utbildningsnivå**

Källa: Europeiska kommissionen

Många elever med skiftande socioekonomisk bakgrund och invandrarbakgrund lyckas inte förverkliga sin fulla lärandepotential. Utbildningsgapet mellan inrikes och utrikes födda elever och bristen på lärare är utmaningar sedan länge (se bilaga 13). Trots bättre resultat enligt OECD:s program för internationell kompetensbedömning (Pisaundersökningen) har resultatskillnaderna mellan inrikes och utrikes födda elever ökat markant i tidigare undersökningar, och är fortfarande påtagliga. Detta vittnar om ojämlikheter i skolsystemet, något som är särskilt utmanande mot bakgrund av att antalet elever med invandrarbakgrund nästan dubblerades mellan 2009 (11,7 % av det totala antalet elever) och 2018 (20,5 % av det totala antalet). Förutsättningarna för dessa elever sattes under ytterligare press i och med distanslärandet och de begränsade interaktionerna i samband med pandemin.

Politiska åtgärder utöver dem i återhämtnings- och resiliensplanen skulle ytterligare kunna förbättra integrationen på arbetsmarknaden och minska utbildningsklyftorna. Det finns utrymme för förbättringar när det gäller utbildningssystemets utformning och styrning, dess utvärderingsverktyg och tillgången till behöriga lärare för att främja kvalitet och rättvisa inom utbildningssystemet, både formellt och informellt. En sådan åtgärd skulle kunna vara att erbjuda mer utbildning för specifika grupper som har en låg utbildningsnivå. Genom att minska ojämlikheterna inom den allmänna utbildningen och förbättra utbildningsresultaten bland utrikes födda elever skulle deras chanser på arbetsmarknaden kunna förbättras och den befintliga utbildningsklyftan minska. För att skapa incitament för personer som passerat skolåldern att öka sin kompetens kan resurser och metoder införas utifrån de behov som finns hos utsatta grupper. Detta stöds bäst genom en aktiv arbetsmarknadspolitik och ekonomiska incitament i form av sociala förmåner och högre nettolöner (se bilaga 18). Incitamenten skulle kunna riktas särskilt till de mest utsatta grupperna, till exempel genom skatterabatter på arbetsinkomster. Med tiden skulle denna typ av åtgärder kunna bidra till att fördela humankapitalet bland nyanlända så att de på ett bättre sätt speglar den bredare befolkningen, vilket skulle öka deras chanser till arbete och gynna ekonomin i stort.

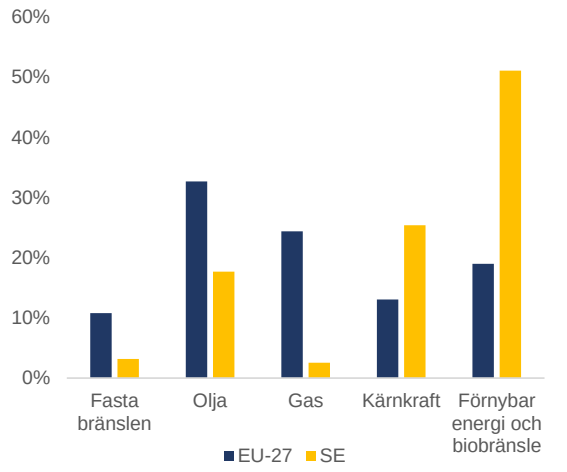
Ytterligare minskat beroende av fossila bränslen

I enlighet med EU:s övergripande mål måste även Sverige ytterligare minska sitt beroende av ryska fossila bränslen. Den senaste tidens geopolitiska utveckling har gjort det än mer angeläget för EU att trygga sin energiförsörjning och inte minst fasa ut beroendet av ryska fossila bränslen. För gasens begränsade andel av energiförbrukningen (3 %) är beroendet av Ryssland begränsat (13 % av importen). Andelen olja i energianvändningen är högre (18 %) men beroendet av Ryssland är också begränsat (20 % av importen av raffinerad olja och 8 % av importen av råolja kommer från Ryssland) ([8]). Olja används mest inom transportsektorn och för återexport efter raffinering. Trots att Sveriges direkta exponering mot ryska fossila bränslen redan är

([8]) Eurostat (2020), den ryska importens andel av den totala importen av naturgas, exklusive raffinerade oljeprodukter.

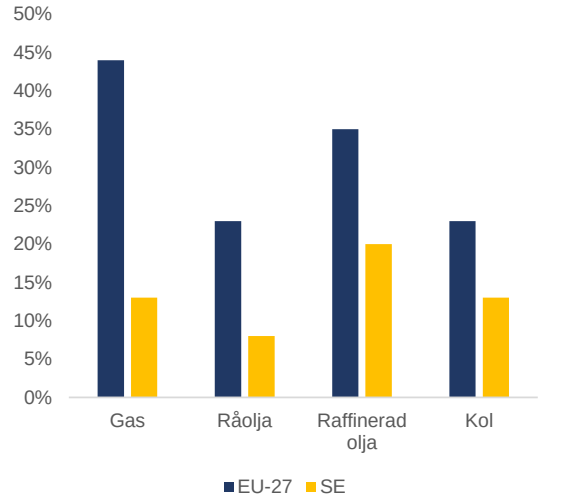
begränsad kan man fortfarande gynnas av en fortsatt utfasning av fossila bränslen och ett minskat beroende av dessa. Mot bakgrund av den senaste geopolitiska händelseutvecklingen skulle Sverige kunna öka försörjningstryggheten och anpassningsförmågan vid regionala avvikelser genom att främja förbindelseprojekt med grannländer.

Diagram 3.4: **Energimix (% av inhemsk bruttoförbrukning 2020)**

Källa: Europeiska kommissionen

Diagram 3.5: **Beroende av ryska fossila bränslen (% av total import 2020)**

Källa: Europeiska kommissionen

Med ytterligare förnybara energikällor och energieffektivitet kan Sveriges användning av fossila bränslen minska ytterligare. Sverige är det land i EU som använder den största andelen förnybara energikällor för att täcka sin energiförbrukning, men det är också bland de medlemsstater som har högst energiförbrukning per capita. Ökad energieffektivitet är det första steget mot att minska energiförbrukningen. De utdragna tillståndsprocesserna, inte minst för utvecklingen av vindkraft, utgör en flaskhals för införandet av förnybara energikällor. Genom att korta ner tiden det tar innan tillstånd beviljas kan nya investeringar i förnybar energi främjas. Transporter är den främsta måltavlan för insatserna att minska beroendet av olja. Transportsektorn, framför allt vägtransporterna, står för tre fjärdedelar av efterfrågan på olja och oljeprodukter. Genom att öka energieffektiviteten och minska användningen av fossila bränslen inom transportsektorn kan därmed både energiberoendet och den svenska ekonomins klimatavtryck minskas.

Sverige har en ambitiös nationell klimatstrategi. Sverige har som mål att energiproduktionen ska vara 100 % förnybar senast 2040 och att uppnå koldioxidneutralitet senast 2045. För att detta mål ska nås krävs ytterligare insatser (se bilaga 5), bland annat investeringar för att minska koldioxidutsläppen från industrin och transportsektorn samt ett höjt faktiskt pris på koldioxidutsläpp. Sveriges höga pris på koldioxid tillämpas på en begränsad del av koldioxidutsläppen. Som en följd av detta är det faktiska priset på koldioxid jämförelsevis lågt ([9]). Trots att de nuvarande höga energipriserna kan få vissa energikonsumenter att ändra sitt beteende skulle man med ett mer strukturellt angreppssätt kunna bredda skattebasen för koldioxidskatten genom att öka energiskatterna och dra ned på subventionerna för fossila bränslen. Om produktionen av förnybar energi trappas upp kan dessutom fler sektorer ta efter exemplet från pappers- och massaindustrin, som står för 40 % av den svenska industrins energiförbrukning och för 80 % av industrins förbrukning av bioenergi, och övergå till användning av förnybara energikällor.

([9]) OECD (2021), *Effective Carbon Rates 2021 – Pricing Carbon Emissions through Taxes and Emissions Trading* (inte översatt till svenska).

Klimatpolitiska rådet konstaterade nyligen att politiken måste skärpas ytterligare om Sverige ska kunna nå det ambitiösa målet om koldioxidneutralitet 2045 ([10]).

Begränsningar i elnätskapaciteten hindrar elektrifieringen. En ökad elektrifiering kommer att kräva att nätkapaciteten utökas. Sveriges elförbrukning har varit relativt konstant sedan 1980-talet på 140 TWh (som mest 150 TWh år 2001). Elnätet byggdes ut 1980 för att inkludera kärnkraften, men måste nu anpassas både till nya energikällor på olika platser och till en ökad efterfrågan i takt med elektrifieringen av industrin och transporter ([11]). Nuvarande kapacitetsbegränsningar leder inte enbart till högre kostnader för hushållen, företagen och industrin – det finns också tecken på att etableringen av energiintensiva verksamheter hindras eftersom en garanterad kapacitet inte kan säkerställas. Försörjningsbristen i söder kan dessutom inte avhjälpas genom överföring norrifrån, där elkapaciteten är högre tack vare vattenkraften, eftersom överföringskapaciteten inte räcker till.

([10]) Klimatpolitiska rådet, *Klimatpolitiska rådets rapport 2022*, 16.3.2022.

([11]) Exempelvis uppskattade Kungliga ingenjörsvetenskapsakademin 2016 att elnätskapaciteten skulle behöva vara mellan 140 och 180 TWh år 2030. I januari 2020 uppskattade Swedenergy ett kapacitetsbehov på 190 TWh i rapporten *Färdplan el – för ett fossilfritt samhälle*.

VIKTIGA PUNKTER

Sveriges återhämtnings- och resiliensplan omfattar åtgärder som syftar till att ta itu med en rad av landets strukturella utmaningar genom att

- öka investeringarna för att fasa ut fossila bränslen inom industrin och främja lokala och regionala initiativ till att minska växthusgasutsläppen,
- förbättra tillgången till bredbandsanslutning och utarbeta en gemensam digital infrastruktur för den offentliga förvaltningen,
- åtgärda brister vad gäller tillgängligheten, kapaciteten och resiliensen inom hälso- och sjukvården och långvarig vård och omsorg,
- effektivisera systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Utöver de reformer och investeringar som ingår i planen skulle Sverige gynnas av att

- avhjälpa de makroekonomiska obalanser som härrör från bostadsmarknaden och hushållens höga skuldsättning, vilka förstärks av flaskhalsar inom byggnads- och hyresregleringen och skatteincitament,
- minska de bestående utbildningsklyftorna för utsatta grupper, vidta riktade aktiva arbetsmarknadsåtgärder och erbjuda omskolning och kompetenshöjning i syfte att främja integrationen av dessa grupper på arbetsmarknaden,
- ytterligare minska beroendet av fossila bränslen överlag genom att öka investeringarna i förnybara energikällor och elektrifiering, ta itu med flaskhalsar i infrastrukturen både inom Sverige och med grannländer, förenkla tillståndsprocesserna, öka energieffektiviteten och minska användningen av fossila bränslen inom transportsektorn.

BILAGOR

BILAGOR

Övergripande framstegsindikatorer 19

Bilaga 1: Målen för hållbar utveckling 19

Bilaga 2: Genomförandet av återhämtnings- och resiliensplanen 21

Bilaga 3: Övriga EU-instrument för återhämtning och tillväxt 22

Bilaga 4: Framsteg i genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna 24

Miljöhållbarhet 27

Bilaga 5: Den gröna given 27

Bilaga 6: Den gröna omställningens konsekvenser för sysselsättningen och dess sociala verkningar 31

Produktivitet 33

Bilaga 7: Resurseffektivitet och resursproduktivitet 33

Bilaga 8: Digital omställning 35

Bilaga 9: Innovation 37

Bilaga 10: Industri och inre marknad 39

Bilaga 11: Offentlig förvaltning 42

Rättvisa 44

Bilaga 12: Utmaningar på områdena sysselsättning, kompetens och socialpolitik mot bakgrund av den europeiska pelaren för sociala rättigheter 44

Bilaga 13: Utbildning och kompetens 46

Bilaga 14: Hälsa och hälso- och sjukvårdssystem 48

Bilaga 15: Ekonomiska och sociala resultat på regional nivå 50

Makroekonomisk stabilitet 53

Bilaga 16: Huvudsaklig utveckling inom finanssektorn 53

Bilaga 17: Bedömningsschema för förfarandet vid makroekonomiska obalanser 55

Bilaga 18: Beskattning 58

Bilaga 19: Ekonomiska och finansiella nyckelindikatorer 60

Bilaga 20: Skuldhållbarhetsanalys 61

TABELLER

Tabell A2.1: De viktigaste inslagen i Sveriges återhämtnings- och resiliensplan 21

Tabell A4.1: Sammanfattning av de landsspecifika rekommendationerna 2019, 2020 och 2021 25

Tabell A5.1: Indikatorer på framsteg med den europeiska gröna given ur ett makroekonomiskt perspektiv 30

Tabell A7.1: Urval indikatorer för resurseffektivitet 34

Tabell A8.1: Huvudindikatorer för indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle 36
Tabell A9.1: Centrala indikatorer för forskning, utveckling och innovation 38
Tabell A10.1: Centrala indikatorer för den inre marknaden och industrin 40
Tabell A11.1: Indikatorer för den offentliga förvaltningen – Sverige 43
Tabell A13.1: EU-mål och andra relevanta indikatorer i den strategiska ramen för det europeiska området för utbildning 47
Tabell A14.1: Centrala hälsoindikatorer 49
Tabell A15.1: Urval av indikatorer på regional nivå – Sverige 52
Tabell A16.1: Indikatorer på finansiell sundhet 54
Tabell A17.1: Bedömningsschema för förfarandet vid makroekonomiska obalanser 56
Tabell A18.1: Skatteindikatorer 59
Tabell A19.1: Ekonomiska och finansiella nyckelindikatorer 60
Tabell A20.1: Skuldhållbarhetsanalys för Sverige 61
Tabell A20.2: Färgdiagram över riskerna för de offentliga finansernas hållbarhet i Sverige 62

DIAGRAM

Diagram A1.1: Framsteg mot målen för hållbar utveckling i Sverige under de senaste fem åren 20
Diagram A2.1: Andel av medel från faciliteten för återhämtning och resiliens som bidrar till respektive politisk pelare 21
Diagram A3.1: De europeiska struktur- och investeringsfonderna 2014–2020 – total budget per fond 22
Diagram A3.2: Sammanhållningspolitikens bidrag till målen för hållbar utveckling 23
Diagram A4.1: Sveriges framsteg i fråga om de landsspecifika rekommendationerna 2019–2020 (Europeiska planeringsterminen 2022) 24
Diagram A5.1: Finanspolitiska aspekter av den gröna omställningen – beskattning och offentliga utgifter för miljöskydd 27
Diagram A5.2: Tema – Energi Andel i energimixen (fasta bränslen, olja, gas, kärnkraft, förnybara energikällor) 28
Diagram A5.3: Tema – Biologisk mångfald Skyddade landområden och ekologiskt jordbruk 28
Diagram A5.4: Tema – Mobilitet Andel utsläppsfria fordon 29
Diagram A6.1: Utmaningar för en rättvis grön omställning 32
Diagram A6.2: Energifattigdom efter inkomstdecil 32
Diagram A7.1: Den cirkulära ekonomins ekonomiska betydelse och utveckling – sysselsättning och förädlingsvärde inom den cirkulära ekonomins sektorer 33
Diagram A11.1: Resultat på indikatorer för evidensbaserat beslutsfattande 42
Diagram A13.1: Skillnader i läsförståelse mellan inrikes födda elever och elever med invandrarbakgrund 46
Diagram A14.1: Förväntad livslängd (år) 48
Diagram A14.2: Förväntad ökning av de offentliga utgifterna för hälso- och sjukvård mellan 2019 och 2070 (referensscenario) 48
Diagram A15.1: Arbetsproduktivitetsutveckling i Sveriges regioner 50
Diagram A15.2: Koldioxidutsläpp från fossila bränslen per capita, Sverige 2018 51
Diagram A15.3: Regionala prestandagrupper, Sverige 2021 51
Diagram A15.4: Områden som drabbas mest av klimatomställningen i Sverige 51
Diagram A18.1: Skattekilsindikatorer 2021 58

BILAGA 1: MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

I denna bilaga bedöms Sveriges framsteg när det gäller de globala målen för hållbar utveckling enligt de fyra principerna för konkurrenskraftig hållbarhet. De 17 globala målen och tillhörande indikatorer bildar en politisk ram för FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling. Målet är att avskaffa fattigdom i alla dess former, minska ojämlikheter och bekämpa klimatförändringen, samtidigt som ingen ska lämnas utanför. EU och dess medlemsstater står bakom detta historiska globala ramavtal och är fast beslutna att spela en aktiv roll för att maximera framstegen mot målen. Diagrammet nedan utgår från EU:s indikator för målen för hållbar utveckling som tagits fram för att övervaka framstegen mot målen för hållbar utveckling i ett EU-sammanhang.

Sverige presterar mycket väl eller väl när det gäller flera indikatorer för målen för hållbar utveckling som har koppling till miljömässig hållbarhet (mål 2, 7, 6, 9, 11, 13 och 15) och uppvisar förbättringar när det gäller andra (mål 12). När det gäller klimatåtgärder (mål 13) minskade nettoutsläppen av växthusgaser från 2,2 ton per capita 2015 till 1,2 ton 2020, vilket är långt under EU-genomsnittet (7 ton 2020). Antalet dödsfall i trafiken har också sjunkit – från 2,6 per 100 000 personer år 2015 till 2,0 år 2020, vilket innebär att Sverige nu ligger på den lägsta nivån i EU (EU-genomsnitt: 4,4 år 2020) (mål 11). I fråga om avfallsgenerering och avfallshantering ökade den cirkulära materialanvändningen något – från 6,7 % 2015 till 7,1 % 2020, vilket dock är långt under EU-genomsnittet (12,8 %) (mål 12). Åtgärderna i återhämtnings- och resiliensplanen syftar till att påskynda den gröna omställningen i koldioxidintensiva sektorer, såsom transport och industri, och samtidigt säkerställa den svenska ekonomins konkurrenskraft.

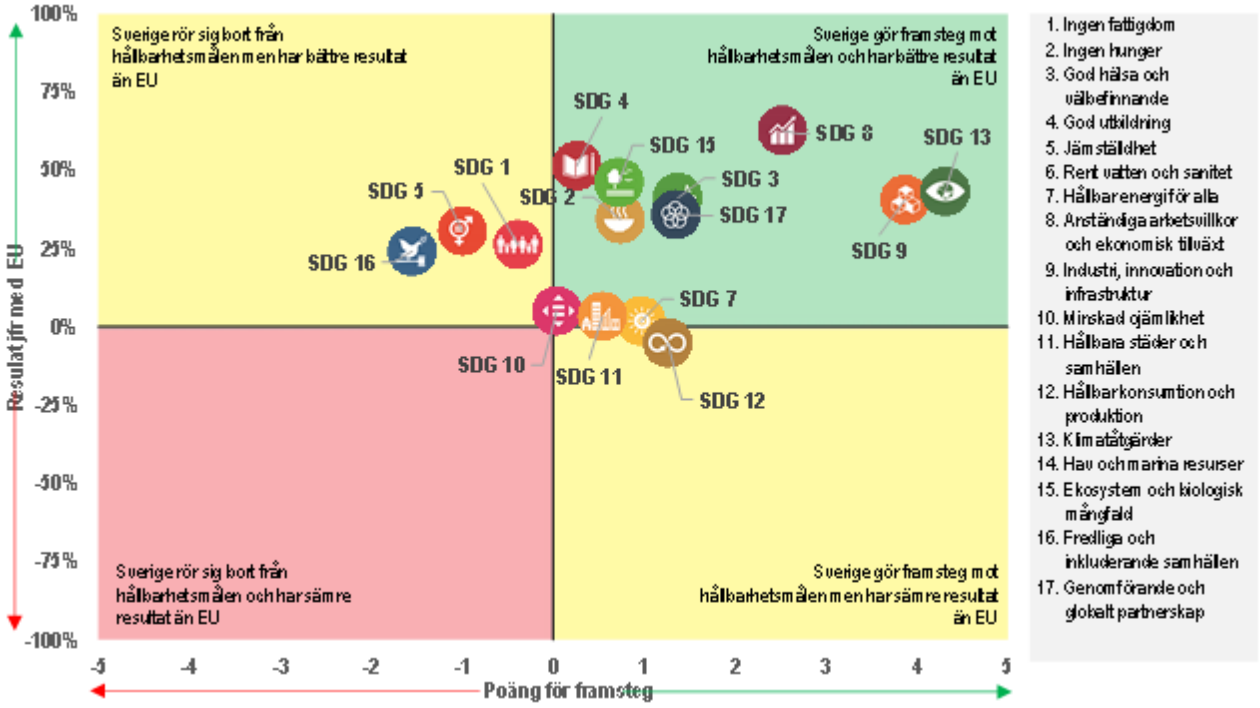
Sverige presterar mycket väl eller väl när det gäller de flesta indikatorer för målen för hållbar utveckling som rör rättvisan i samhället och ekonomin (mål 1, 2, 3, 4, 5, 8 och 10). Sverige har historiskt sett presterat mycket väl när det gäller ekonomisk tillväxt och sysselsättning (mål 8). Med en sysselsättningsgrad på 80,7 % år 2021 ligger Sverige på en av de högsta nivåerna i EU (EU-genomsnitt: 73,1 % 2021). ([12]) Sverige hör till de medlemsstater som uppvisar bäst resultat i fråga om ”God hälsa och välbefinnande” (mål 3), medan resultaten inte har förbättrats den senaste tiden när det gäller ”Minskad ojämlikhet” (mål 10). Klyftan mellan medborgare som kommer från länder utanför EU och svenska medborgare i fråga om sysselsättning har minskat – från 30,1 % 2016 till 29,5 % 2021 – men är stor i jämförelse med EU-genomsnittet (14,9 % 2021). När det gäller ”God utbildning för alla” (mål 4) ökade andelen vuxna som deltar i utbildning markant, från 29,6 % 2016 till 34,7 % 2021, och Sverige fortsätter att ha de högsta nivåerna inom EU (EU-genomsnitt år 2021: 10,8 %). I Sveriges återhämtnings- och resiliensplan ingår åtgärder som syftar till att öka antalet utbildningsplatser och tillhandahålla fler utbildningsmöjligheter, med fokus på yrkesutbildning och vuxenutbildning.

Sverige presterar mycket väl eller väl i fråga om de indikatorer för målen för hållbar utveckling som rör produktivitet (mål 4, 8 och 9). Sverige har i synnerhet den högsta FoU-intensiteten, motsvarande 3,53 % av BNP under 2020 (mål 9). Andelen hushåll som hade tillgång till nät med mycket snabb kapacitet i Sverige 2021 (83 %) låg klart över EU-genomsnittet (70 %), något som visade på betydande framsteg i fråga om denna indikator sedan 2015 (60,8 % år 2016) (mål 9). Jämfört med EU-genomsnittet (54 %) presterar Sverige relativt väl när det gäller digitala färdigheter. År 2021 hade 67 % av de vuxna åtminstone grundläggande digitala färdigheter (mål 4). Återhämtnings- och resiliensplanen stöder digitala färdigheter och den därav följande ökningen av humankapitalet genom åtgärder för att öka antalet studieplatser inom högre yrkesutbildning och nödvändiga resurser för universitet och andra högre utbildningsanstalter.

Sverige presterar mycket väl eller väl i fråga om de indikatorer för målen för hållbar utveckling som rör makroekonomisk stabilitet (mål 8 och 16). Sverige presterar mycket väl när det gäller mål 8 och den andel av BNP som gick till investeringar ökade från 23,8 % 2015 till 24,8 % 2020 (EU-genomsnitt: 22,3 % 2020). Sverige uppvisar goda resultat enligt

([12]) Läs mer i bilaga 12 – ”Utmaningar på områdena sysselsättning, kompetens och socialpolitik mot bakgrund av den europeiska pelaren för sociala rättigheter”.

Diagram A1.1: **Framsteg mot målen för hållbar utveckling i Sverige under de senaste fem åren**

För detaljerade dataset om de olika målen för hållbar utveckling, se den årliga Eurostatrapporten "Sustainable development in the European Union", https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-03-21-096. Detaljerade landsspecifika data om den kortsiktiga utvecklingen i medlemsstaterna finns här: Viktiga resultat – indikatorer för hållbar utveckling – Eurostat (europa.eu).

Källa: Eurostat, senaste uppdatering av den 28 april 2022. Uppgifterna avser främst 2015–2020 och 2016–2021.

indikatorer för mätning av "Fredliga och inkluderande samhällen" (mål 16), även om den övergripande indikatorn uppvisade den största minskningen av alla indikatorer för målen för hållbar utveckling, då resultaten enligt indikatorer som rör "Fred och personlig säkerhet" och "Tillgång till rättvisa" har sjunkit. Exempelvis har den andel av befolkningen som rapporterar brott, våldshandlingar och vandalism ökat från 10,9 % 2015 till 13,8 % 2020, och till skillnad från vad som var fallet 2015 ligger denna andel nu över EU-genomsnittet (11 % 2019) (mål 16). Svenska folket har ett klart förtroende för institutioner – 2021 hade 64 % förtroende för Europaparlamentet (EU: 50 % 2021). Återhämtnings- och resiliensplanen bidrar till att bevara hållbarheten i den svenska ekonomiska modellen och därmed den makroekonomiska stabiliteten som helhet genom reformer för att ta itu med demografiska utmaningar. Reformerna behandlar framför allt åldersgränserna i pensionssystemet samt socialförsäkrings- och skattesystemen.

Faciliteten för återhämtning och resiliens är grundpelaren i EU:s insatser för att stödja återhämtningen från covid-19-pandemin, påskynda den gröna och digitala omställningen och stärka resiliensen inför framtida kriser. Sverige lämnade in sin återhämtnings- och resiliensplan den 28 maj 2021. Kommissionens positiva bedömning den 29 mars 2022 och rådets godkännande den 4 maj banade väg för utbetalning av 3,3 miljarder euro i bidrag via faciliteten för återhämtning och resiliens under perioden 2022–2026. I tabell A2.1 presenteras de viktigaste inslagen i Sveriges återhämtnings- och resiliensplan.

Den andel medel som bidrar till de sex politiska respektive pelarna i faciliteten för återhämtning och resiliens redovisas i diagrammet nedan.

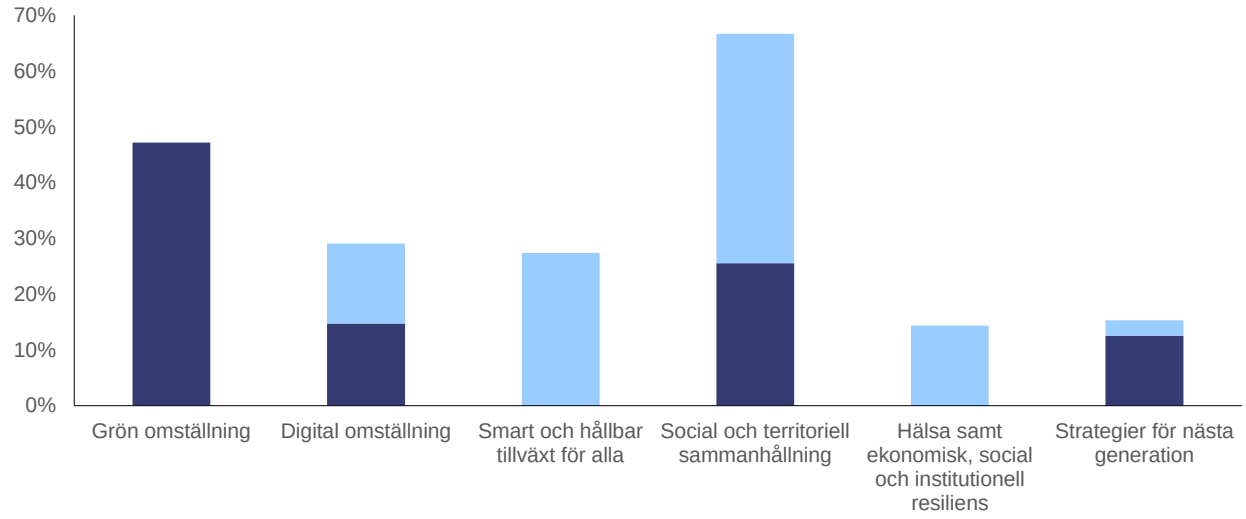
Tabell A2.1: **De viktigaste inslagen i Sveriges återhämtnings- och resiliensplan**

Total tilldelning	3,3 miljarder EUR i bidrag (0,7 % av BNP 2019)
Investeringar och reformer	12 investeringar och 15 reformer
Totalt antal delmål och mål	56
Beräknad makroekonomisk effekt (1)	BNP-tillväxt 0,2%–0,3% senast 2026 (0,1 % i spridningseffekter)
Första utbetalning	Sverige har inte lämnat in en första ansökan om utbetalning

1) Se Pfeiffer P., Varga J. och in 't Veld J. (2021), Quantifying Spillovers of NGEU investment, European Economy Discussion Papers, nr 144 och Afman et al. (2021), An overview of the economics of the Recovery and Resilience Facility, Quarterly Report on the Euro Area (QREA), vol. 20, nr 3, s. 7–16.
Källa: Europeiska kommissionen, 2022

Sveriges framsteg i genomförandet av sin plan redovisas i resultattavlan för återhämtning och resiliens. Resultattavlan ger också en tydlig överblick över framstegen i genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens i dess helhet.

Diagram A2.1: **Andel av medel från faciliteten för återhämtning och resiliens som bidrar till respektive politisk pelare**

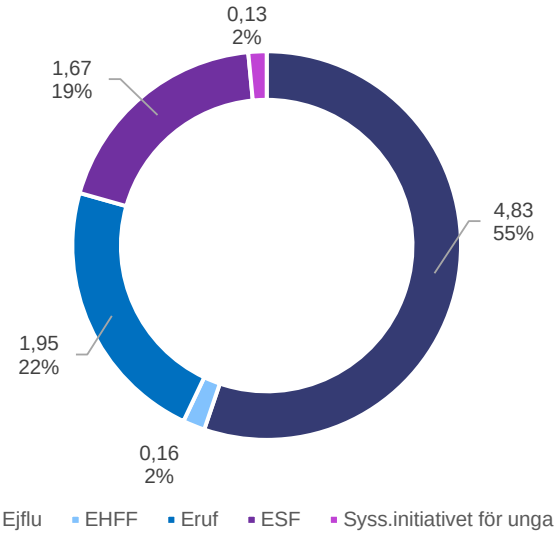
(1) Eftersom varje åtgärd bidrar till två politikområden under de sex pelarna uppgår det totala bidraget till samtliga pelare i diagrammet till 200 % av den beräknade kostnaden för Sveriges återhämtnings- och resiliensplan, som godkändes 2022. Den nedre delen motsvarar beloppet till den huvudsakliga pelaren, den övre delen motsvarar beloppet till den sekundära pelaren.
Källa: Resultattavlan för återhämtning och resiliens, https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html.

EU:s budget på över 1,2 biljoner euro för 2021–2027 är den investeringsmekanism som ska göra att EU:s prioriteringar kan genomföras. I kombination med ett ytterligare belopp på omkring 800 miljarder euro genom NextGenerationEU och dess mest omfattande instrument, faciliteten för återhämtning och resiliens, utgör detta ett kraftfullt stöd till förmån för återhämtning och hållbar tillväxt.

Under 2021–2027 kommer EU:s sammanhållningsfond ([13]) att stödja Sveriges långsiktiga utvecklingsmål genom investeringar på 2,08 miljarder euro ([14]). I detta belopp ingår 155,7 miljoner euro från Fonden för en rättvis omställning som syftar till att lindra de socioekonomiska effekterna av den gröna omställningen i de mest utsatta regionerna. Partnerskapsöverenskommelserna och programmen inom ramen för EU:s sammanhållningsfond 2021–2027 har utformats med beaktande av de landsspecifika rekommendationerna 2019–2020 och de investeringsriktlinjer som tillhandahållits inom ramen för den europeiska planeringsterminen, något som säkrar synergier och komplementaritet med övrig EU-finansiering. Vidare kommer Sverige att under perioden 2023–2027 få 4,5 miljarder euro i stöd via den gemensamma jordbrukspolitiken, genom vilken jordbruket och landsbygdsområdena erhåller stöd för social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet och innovation, vilket bidrar till den europeiska gröna given och till att säkra livsmedelstryggheten på lång sikt.

Under 2014–2020 kommer de europeiska struktur- och investeringsfonderna (*ESI-fonderna*) i Sverige att investera 4,54 miljarder euro ([15]) från EU:s budget. Den totala investeringen inklusive nationell finansiering uppgår till 8,74 miljarder euro (diagram A3.1**)**, vilket motsvarar ungefär 0,27 % av BNP för 2014–2020 och 5,55 % av de offentliga investeringarna ([16]). Den 31 december 2021 hade 91 % av den totala summan anslagits till särskilda projekt och 65 % rapporterades ha använts, vilket innebär att ytterligare 3,07 miljarder euro återstår att använda fram till slutet av 2023 ([17]). Bland de elva målen är de som har störst relevans för det sammanhållningspolitiska stödet i Sverige forskning och innovation, de små och medelstora företagens konkurrenskraft, en koldioxidsnål ekonomi, arbetskraftskvalitet, utbildning och livslångt lärande och social delaktighet. I slutet av 2020 hade 43 400 företag, 95 000 migranter eller personer med migrantbakgrund, 33 000 långtidsarbetslösa och fler än 40 000 personer med funktionsnedsättning fått stöd via sammanhållningspolitiska investeringar.

Diagram A3.1: **De europeiska struktur- och investeringsfonderna 2014–2020 – total budget per fond**

(1) Miljarder euro i löpande priser i % av det totala beloppet
(2) Uppgifterna för Ejflu och React-EU avser perioden 2014–2022
Källa: Europeiska kommissionen, Cohesion Open Data

De sammanhållningspolitiska fonderna bidrar redan i hög grad till målen för hållbar utveckling. I Sverige stöder de

([13]) Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf), Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning, Interreg.

([14]) Löpande priser, källa: Cohesion Open Data.

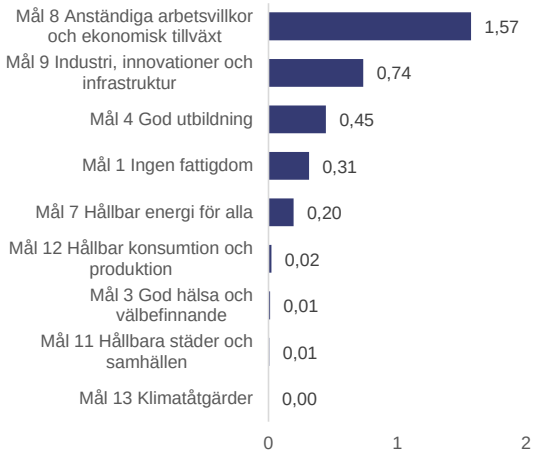
([15]) ESI-fonderna omfattar de sammanhållningspolitiska fonderna (Eruf, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden och Interreg) samt Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och Europeiska havs- och fiskerifonden. I enlighet med n+3-regeln måste de medel som anslagits för åren 2014–2020 användas senast 2023 (senast 2025 i fråga om Ejflu). Källa: Cohesion Open data brytdatum 31.12.2021 för Eruf, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden och Interreg; brytdatum 31.12.2020 för Ejflu och Europeiska havs- och fiskerifonden.

([16]) Offentliga investeringar avser de fasta bruttoinvesteringarna plus kapitaltransfereringar, offentlig förvaltning.

([17]) Inklusive React-EU. Uppgifter om ESI-fonderna finns här: https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SE.

sammanhållningspolitiska fonderna 8 av de 17 målen för hållbar utveckling och upp till 95 % av utgifterna bidrar till uppnåendet av målen.

Diagram A3.2: **Sammanhållningspolitikens bidrag till målen för hållbar utveckling**

Miljarder euro i löpande priser.
Källa: Europeiska kommissionen

Genom instrumentet React-EU (återhämtningstöd för sammanhållning och till Europas regioner) inom ramen för NextGenerationEU fick Sverige 366 miljoner euro i sammanhållningspolitiska anslag för 2014–2020 med syftet att säkra en balanserad återhämtning, främja konvergens och tillhandahålla viktigt stöd till regioner i efterdyningarna av covid-19-pandemin. Tack vare React-EU gavs arbetslösa i Sverige stöd, den nationella arbetsmarknadspolitiken stärktes och en hållbar omställning främjades inom svenska företag som drabbats extra hårt under pandemin – genom den digitala och gröna omställningen och övergången till en cirkulär ekonomi.

I samband med covid-19-pandemin fick Sverige ett initialt krisstöd från EU genom investeringsinitiativet mot effekter av coronaviruset ([18]). Det skapade utrymme för extra flexibilitet som innebar att Sverige kunde omfördela resurser till stöd för företag (20,5 miljoner). På så sätt gavs stöd till företag inom de sektorer som drabbats hårdast av covid-19-krisen, i synnerhet turismen och besöksnäringen.

Kommissionen erbjuder specialanpassad expertis genom instrumentet för tekniskt stöd i syfte att stödja Sverige i utformningen och genomförandet av tillväxtfrämjande reformer, inklusive i genomförandet av dess återhämtnings- och resiliensplan. Sedan 2018 har Sverige fått stöd via elva projekt för tekniskt stöd. Projekten under 2021 syftade bland annat till att effektivisera sysselsättningsåtgärderna och förbättra tillgången till arbetsförmedlingar för samtliga målgrupper i Sverige. Kommissionen har också bistått kommunal personal och intressenter på byggmarknaden i Sverige när det gäller byggrättsregler. Under 2022 kommer nya projekt att inledas i syfte att främja övergången till koldioxidneutralitet inom tung industri i Norrbotten och Västerbotten.

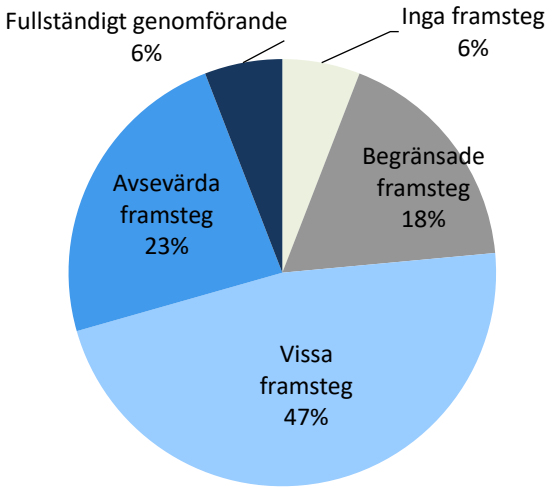
Sverige drar också nytta av andra EU-program. Hit hör Fonden för ett sammanlänkat Europa, som anslog 412,7 miljoner euro till särskilda projekt som rör strategiska transportnät, och Horisont 2020, som anslog 2 290 miljoner euro.

([18]) Omfördelning av ESI-resurser i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/460 av den 30 mars 2020 samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/558 av den 23 april 2020.

BILAGA 4: FRAMSTEG I GENOMFÖRANDET AV DE LANDSSPECIFIKA REKOMMENDATIONERNA

Kommissionen har gjort en bedömning av de landsspecifika rekommendationerna 2019–2021 ([19]) som Sverige fått inom ramen för den europeiska planeringsterminen. I bedömningen beaktas de politiska åtgärder som Sverige hittills vidtagit ([20]) samt åtagandena i återhämtnings- och resiliensplanen ([21]). I detta tidiga skede av genomförandet av återhämtnings- och resiliensplanen har totalt 76 % av de landsspecifika rekommendationer som är inriktade på strukturella frågor under 2019 och 2020 registrerat åtminstone ”vissa framsteg”, medan de i 24 % i fallen var ”begränsade” eller ”inga” (se diagram A4.1). Betydande ytterligare framsteg med att ta itu med de strukturella landsspecifika rekommendationerna förväntas under de kommande åren med det fortsatta genomförandet av återhämtnings- och resiliensplanen.

Diagram A4.1: **Sveriges framsteg i fråga om de landsspecifika rekommendationerna 2019–2020 (Europeiska planeringsterminen 2022)**

Källa: Europeiska kommissionen

([19]) De landsspecifika rekommendationerna 2021: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021H0729%2828%29&qid=1627675454457
De landsspecifika rekommendationerna 2020: EUR-Lex - 32020H0826(27) - EN - EUR-Lex (europa.eu)
De landsspecifika rekommendationerna 2019: EUR-Lex - 32021H0729(28) - EN - EUR-Lex (europa.eu)

([20]) Inbegripet de politiska åtgärder som rapporterats i det nationella reformprogrammet samt inom ramen för rapporteringen om faciliteten för återhämtning och resiliens (halvårsrapportering om framsteg i fråga om genomförandet av delmål och mål samt resultaten från bedömningen av ansökan om utbetalning).

([21]) Medlemsstaterna ombads att i sina återhämtnings- och resiliensplaner effektivt ta itu med samtliga eller ett betydande antal av de aktuella landsspecifika rekommendationer som rådet utfärdade 2019 och 2020. Den bedömning av landsspecifika rekommendationer som presenteras här tar hänsyn till graden av genomförande av de åtgärder som ingår i återhämtnings- och resiliensplanen och av de åtgärder som vidtagits utanför återhämtnings- och resiliensplanen vid tidpunkten för bedömningen. De åtgärder som anges i bilagan till det antagna rådets genomförandebeslut om godkännande av bedömningen av återhämtnings- och resiliensplanen och som ännu inte har antagits eller genomförts men som anses ha aviserats på ett trovärdigt sätt, i enlighet med metoden för bedömning av landsspecifika rekommendationer, motiverar ”begränsade framsteg”. När åtgärderna väl har genomförts kan de resultera i ”vissa/avsevärda framsteg” eller ”fullständigt genomförande”, beroende på deras relevans.

Tabell A4.1: **Sammanfattning av de landsspecifika rekommendationerna 2019, 2020 och 2021**

Sverige	Bedömning i maj 2022*	Åtgärder i återhämtnings- och resiliensplanen enligt rekommendationerna t.o.m. 2026
Rekommendation 1 2019	**Begränsade framsteg**	
Ta itu med risker kopplade till hushållens höga skuldsättning genom att stegvis begränsa avdragsrätten för utgiftsräntor för bolån eller genom att höja fastighetsskatten.	Inga framsteg	
Stimulera investeringar i bostadsbyggandet där bristen är som störst, främst genom att ta bort strukturella hinder för byggandet.	Begränsade framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2020, 2021, 2022 och 2023
Effektivisera bostadsmarknaden, bland annat genom en mer flexibel hyressättning och en översyn av kapitalvinstbeskattningen.	Begränsade framsteg	
Rekommendation 2 2019	**Vissa framsteg**	
Inrikta den investeringsrelaterade ekonomiska politiken på utbildning och färdighetsutveckling	Vissa framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2021, 2022, 2023 och 2024
och fortsätta att investera i hållbara transporter för att upprusta de olika trafikslagen, i synnerhet järnvägen,	Avsevärda framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2021, 2022, 2023 och 2024
samt i forskning och innovation, med beaktande av regionala skillnader.	Vissa framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2021, 2022, 2023 och 2024
Rekommendation 3 2019	**Vissa framsteg**	
Säkerställa en effektiv tillsyn och tillämpning av regelverket mot penningtvätt.	Vissa framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2020, 2021, 2022 och 2023
Rekommendation 1 2020	**Avsevärda framsteg**	
Vidta alla nödvändiga åtgärder, i enlighet med den allmänna undantagsklausulen i stabilitets- och tillväxtpakten, för att effektivt hantera covid-19-pandemin, upprätthålla ekonomin och stödja den påföljande återhämtningen. När de ekonomiska förhållandena medger det, driva en finanspolitik som syftar till att nå en återhållsam offentligfinansiell ställning på medellång sikt och säkerställa en hållbar skuldsättning, samtidigt som investeringarna ökas. Säkerställa hälso- och sjukvårdssystemets resiliens, inbegripet genom tillräcklig tillgång till kritiska medicinska produkter, infrastruktur och arbetskraft.	Inte längre relevant	Inte tillämpligt
Säkerställa hälso- och sjukvårdssystemets resiliens, inbegripet genom tillräcklig tillgång till kritiska medicinska produkter, infrastruktur och arbetskraft.	Avsevärda framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2021, 2022, 2023 och 2024
Rekommendation 2 2020	**Vissa framsteg**	
Främja innovation		Relevanta åtgärder planerade från 2025
och stödja utbildning och färdighetsutveckling.	Vissa framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2021, 2022, 2023 och 2024
Tidigarelägga mogna offentliga investeringsprojekt och	Begränsade framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025
främja privata investeringar för att stödja den ekonomiska återhämtningen.	Vissa framsteg	
Inrikta investeringarna på den gröna och digitala omställningen, särskilt ren och effektiv produktion och användning av energi,	Vissa framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025
högteknologiska och innovativa sektorer,	Vissa framsteg	
5G-nät	Full Implementation	
och hållbara transporter.	Vissa framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025
Rekommendation 3 2020	**Avsevärda framsteg**	
Effektivisera penningtvättstillsynen och tillämpa regelverket mot penningtvätt på ett effektivt sätt.	Avsevärda framsteg	Relevanta åtgärder planerade från 2020 och 2023
Rekommendation 1 2021	**Avsevärda framsteg**	
Under 2022 vidmakthålla en stödjande finanspolitisk inriktning, inbegripet den impuls som ges genom faciliteten för återhämtning och resiliens samt upprätthålla nationellt finansierade investeringar.	Avsevärda framsteg	Inte tillämpligt
När de ekonomiska förhållandena så medger, bedriva en finanspolitik som syftar till att på medellång sikt uppnå en återhållsam offentligfinansiell ställning och säkerställa de offentliga finansernas hållbarhet,	Fullständigt genomförande	Inte tillämpligt
och samtidigt öka investeringarna för att främja tillväxtpotentialen. Ägna särskild uppmärksamhet åt de offentliga finansernas sammansättning, på såväl inkomst- som utgiftssidan av budgeten, och åt budgetåtgärdernas kvalitet, för att säkerställa en hållbar och inkluderande återhämtning. Prioritera hållbara och tillväxtfrämjande investeringar, särskilt investeringar som stöder den gröna och den digitala omställningen.	Avsevärda framsteg	Inte tillämpligt
Prioritera finanspolitiska strukturreformer som bidrar till finansieringen av politiska prioriteringar och till långsiktigt hållbara offentliga finanser, inbegripet, i förekommande fall, genom att förbättra täckningen, tillräckligheten och hållbarheten hos hälso- och sjukvårdssystem samt sociala trygghetssystem för alla.	Avsevärda framsteg	Inte tillämpligt

* Se fotnot 21.

Källa: Europeiska kommissionen

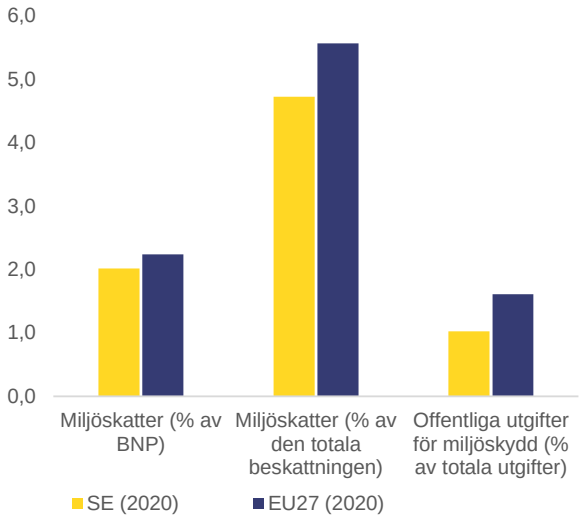
Den europeiska gröna given syftar till att omvandla EU till ett rättvist och välmående samhälle med en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi där det inte finns några nettoutsläpp av växthusgaser 2050 och där den ekonomiska tillväxten är frikopplad från resursanvändningen. I denna bilaga ges en ögonblicksbild av den mest betydelsefulla och ekonomiskt relevanta utvecklingen i Sverige i förhållande till den gröna givens olika byggstenar. Den kompletteras av bilaga 6, som tar upp den gröna omställningens konsekvenser för sysselsättningen och dess sociala verkningar, och bilaga 7, som tar upp de delar av den gröna given som rör den cirkulära ekonomin.

I Sverige har en varaktig ekonomisk tillväxt gått hand i hand med minskade växthusgasutsläpp under en längre tid. Sverige är en av de medlemsstater som har lägst växthusgasutsläpp per capita. Det nationella målet för sektorer som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter motsvarar en minskning av växthusgasutsläppen med omkring 51 % till 2030 jämfört med 2005 års nivåer. Det är ett ambitiösare mål än det som för närvarande föreskrivs i EU-lagstiftningen. Enligt Sveriges klimatlag, som antogs 2017, ska Sverige uppnå koldioxidneutralitet senast 2045.

Sverige räknar med att uppfylla EU:s nuvarande klimatmål, men kommer att behöva vidta ytterligare politiska åtgärder för att uppnå sina egna mål. Industrin och transportsektorn betraktas som prioriterade sektorer för att begränsa klimatförändringen och för den gröna omställningen. De planerade åtgärderna syftar bland annat till att minska koldioxidutsläppen från stålindustrin och andra viktiga sektorer, något som är relativt dyrt då det är svårt att få tag på den teknik som behövs på marknaden idag. Till följd av den omfattande skogsarealen utgör skogsbruket en viktig del av den svenska klimatstrategin och bidrar på ett avgörande sätt till ekonomin genom hållbara energiresurser, papper och träprodukter.

Miljöskatterna i Sverige har sänkts under de senaste fem åren och samtidigt ligger de offentliga utgifterna för miljöskydd under EU-genomsnittet. Miljöskatteintäkterna ligger något under EU-genomsnittet, både som en andel av de totala skatteintäkterna och som en andel av BNP, och miljöskatterna utgörs till övervägande del av energiskatter. Svenska statens utgifter för miljöskydd ligger under genomsnittet i EU. Subventionerna av fossila bränslen har minskat det senaste året, och budgetens exponering för klimatrisker anses vara låg. För fler indikatorer gällande beskattning, se bilaga 18.

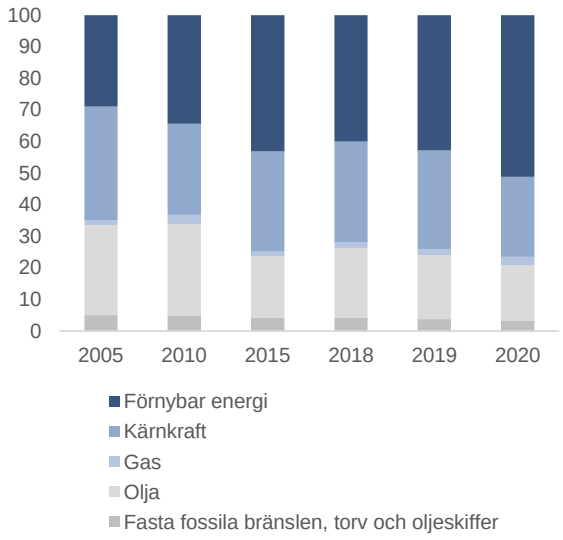
Diagram A5.1: **Finanspolitiska aspekter av den gröna omställningen – beskattning och offentliga utgifter för miljöskydd**

Källa: Eurostat.

Få länder förbrukar mer energi per capita än Sverige – samtidigt är växthusgasutsläppen låga i förhållande till andra länder. Anledningen till Sveriges låga utsläpp är att den största delen av energiförsörjningen kommer från vattenkraft och kärnkraft i kombination med en växande andel från vindkraft. Nästan 70 % av elen kommer från förnybara energikällor (uppgifter för 2020). Uppvärmning sker främst genom bioenergibaserad fjärrvärme och värmepumpar.

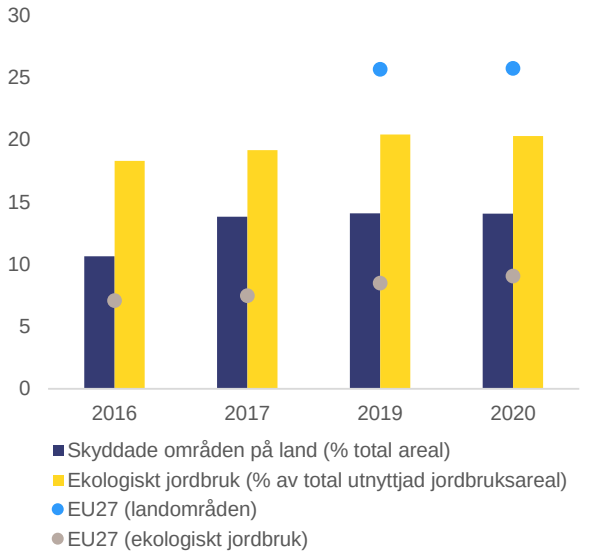
Diagram A5.2: **Tema – Energi**
Andel i energimixen (fasta bränslen, olja, gas, kärnkraft, förnybara energikällor)

(1) Andelen förnybara energikällor omfattar avfall. Energimixen baseras på den inhemska bruttoförbrukningen och omfattar inte värme och elektricitet. Andelen förnybar energi omfattar biobränslen och icke-förnybart avfall.
Källa: Eurostat.

När det gäller den biologiska mångfalden och ekosystemens hälsa finns ett klart utrymme för förbättringar. 14 % av Sveriges territorium utgörs av skyddade områden. Den andel av dessa områden som anses ha god bevarandestatus sjönk dock till 23 % 2018, vilket kan jämföras med 26 % 2012. År 2018 hade den andel skyddade arter som anses ha god bevarandestatus ökat till 48 %, jämfört med 46 % 2012. Bevarandestatusen skiftar dock mellan olika kategorier: av 33 bedömningar av 16 av EU:s skogsmiljötyper som skyddas genom fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet visade endast 6,1 % av bedömningarna i Sverige på en gynnsam bevarandestatus (två habitat i den alpina regionen) medan resten visade på en otillräcklig bevarandestatus. Andelen habitat med dålig bevarandestatus har ökat till 77 %, medan den andel artbedömningar som påvisat en dålig bevarandestatus har minskat till 51 %. De huvudsakliga påfrestningarna kommer från jordbruket, skogsbruket, föroreningar från industrier och städer samt förändringar i markanvändningen. Knappt 58 % av de häckande fågelarterna uppvisade kortsiktiga populationsökningar eller stabila populationstrender (när det gäller övervintrande arter var denna andel knappt 55 %). När det gäller fågelarter som är beroende av skogar ökar sannolikheten för att de minskar i antal. Detta gäller särskilt häckande arter, varav en tredjedel befinner sig i ett dåligt tillstånd. Fåglar som är i behov av ostörda, gamla skogar är mest utsatta. Detta tyder på att de rådande skogsekosystemen inte längre möter deras behov.

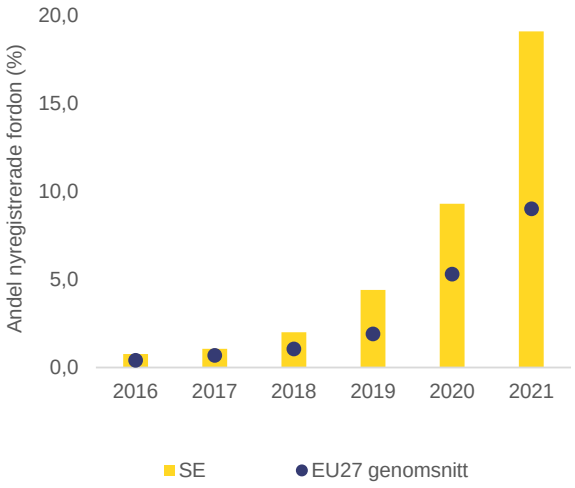
Diagram A5.3: **Tema – Biologisk mångfald**
Skyddade landområden och ekologiskt jordbruk

(1) För skyddade landområden saknas uppgifter för 2018 och uppgifter för EU-genomsnittet (2016, 2017).
Källa: EEA (skyddade landområden) och Eurostat (ekologiskt jordbruk)

När det gäller föroreningar är luftkvaliteten i Sverige fortsatt bekymmersam Europeiska miljöbyråns senaste årsuppskattningar tyder på att koncentrationer av fina partiklar orsakar omkring 2 800 förtida dödsfall (eller 26 400 förlorade levnadsår) och att ozonkoncentrationen leder till 220 förtida dödsfall (2 200 förlorade levnadsår). Dessa prognoser är inte förenliga med åtagandet om minskade utsläpp av kväveoxider från och med 2030 eller med åtagandena om minskade utsläpp av ammoniak (NH3) under perioden 2020–2029 och från och med 2030.

Diagram A5.4: **Tema – Mobilitet**
Andel utsläppsfria fordon

(1) Utsläppsfria fordon omfattar batterielfordon och bränslecellsfordon.
Källa: Europeiska observatoriet för alternativa bränslen

Sverige är en av föregångarna i EU när det gäller användningen av utsläppsfria fordon. Laddningsinfrastrukturen tycks dock inte vara lika välutvecklad, då efterfrågan per laddningspunkt är mycket hög. Den största delen växthusgasutsläppen i Sverige kommer från transportsektorn, framför allt från vägtransporterna, som fortsätter att vara beroende av olja. Det nationella målet om 100 % förnybar el 2040 och nettonollutsläpp av växthusgaser 2045, och målet att minska utsläppen från transporter med 70 % senast 2030, kommer att kräva ytterligare investeringar i förnybar energi generellt, även inom transportsektorn. Ytterligare förenklingar av tillståndsprocesserna skulle kunna vara positivt i detta avseende.

Tabell A5.1: **Indikatorer på framsteg med den europeiska gröna given ur ett makroekonomiskt perspektiv**

									55 %-paketet		
						Mål	Avstånd		Mål	Avstånd	
			2005	2019	2020	2030	Bef. åtg.	Ytt. åtg.	2030	Bef. åtg.	Ytt. åtg.
Framsteg mot politiska mål	Mål för växthusgasutsläpp som inte omfattas av utsläppshandel (1)	Mt koldioxidekvivalenter %, procenh. (2)	43,2	-27%	-29%	-40%	-1	-1	-50%	-11	-11
									Nationellt bidrag till EU-målet 2030		
			2005	2016	2017	2018	2019	2020			
	Andel förnybara energikällor i slutlig energianvändning (brutto)	%	40%	53%	53%	54%	56%	60%	65%		
	Energieffektivitet: primärenergianvändning (1)	Mtoe	49,0	45,4	46,3	47,3	45,8	41,7		40,2	
	Energieffektivitet: slutlig energianvändning (1)	Mtoe	33,2	32,3	32,1	31,9	31,5	30,9		29,7	
			Sverige						EU		
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Finanspolitiska och finansiella indikatorer	Miljöskatter (% av BNP)	% av BNP	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0	2,4	2,4	2,2
	Miljöskatter (% av totala skatter)	% av skatter (3)	5,05	5,03	4,80	4,76	4,79	4,73	5,99	5,89	5,57
	Offentliga utgifter för miljöskydd	% av totala utgifter	0,86	0,88	0,95	1,01	1,00	1,03	1,66	1,70	1,61
	Investeringar i miljöskydd	% av BNP (4)	0,39	0,42	0,42	0,49	–	–	0,42	0,38	0,41
	Subventioner av fossila bränslen	miljarder EUR (2020)	3,02	3,34	3,01	3,07	2,28	–	56,87	55,70	–
	Klimatskyddsklyfta (5)	1-4 poäng	0,4 av 4 (minskning från tidigare nivå 1). Detta är inte en riskkategori (4=hög risk).								
Klimat	Växthusgasutsläpp netto	1990 = 100	75	74	77	76	74	67	79	76	69
	Ekonomins utsläppsintensitet	kg/EUR'10	0,14	0,14	0,13	0,13	0,12	0,11	0,32	0,31	0,30
	Ekonomins energiintensitet	kgoe/EUR'10	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11	0,10	0,12	0,11	0,11
Energi	Slutlig energianvändning	2015=100	100,0	101,4	101,0	100,4	99,2	97,3	103,5	102,9	94,6
	Slutlig energianvändning i bostadshus	2015=100	100,0	103,3	103,9	101,1	99,4	97,2	101,9	101,3	101,3
	Slutlig energianvändning i servicebyggnader	2015=100	100,0	104,8	99,2	102,5	100,1	99,6	102,4	100,1	94,4
Föroreningar	Utsläppsintensitet för prekursorer till smog (i förh. till BNP) (4)	ton/EUR'10 (6)	0,56	0,58	0,54	0,49	0,44	0,42	0,99	0,93	–
	Förlorade levnadsår p.g.a. luftföroreningar från PM2,5	per 100 000 inv.	290	254	234	304	258	–	863	762	–
	Förlorade levnadsår p.g.a. luftföroreningar från NO2	per 100 000 inv.	10	2	< 1	< 1	< 1	–	120	99	–
	Nitrat i grundvatten	mg NO3/liter	–	–	–	–	–	–	21,7	20,7	–
Biologisk mångfald	Skyddade landområden	% av total areal	–	10,6	13,8	–	14,1	14,1	–	25,7	25,7
	Marina skyddsområden	% av total areal	–	15,3	–	–	15,5	–	–	10,7	–
	Ekologiskt jordbruk	% av total utnyttjad jordbruksareal	17,1	18,3	19,2	20,3	20,4	20,3	8,0	8,5	9,1
			2000–2006		2006–2012		2012–2018		00–06	06–12	12–18
	Nettoianspråktagande av mark	per 10 000 km2	4,0		2,6		1,7		13,0	11,0	5,0
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Mobilitet	Utsläppsintensitet för transporter (sett till bruttoförädlingsvärde) (7)	kg/EUR'10	0,52	0,52	0,45	0,40	0,38	0,29	0,89	0,87	0,83
	Andel utsläppsfria fordon (8)	% av nyregistrerade fordon	0,9	0,8	1,1	2,0	4,4	9,6	1,0	1,9	5,4
	Antal laddbara elfordon per laddningsstation		9	12	10	12	13	16	8	8	12
	Andel elektrifierade järnvägar	%	75,5	75,2	75,3	75,3	75,1	–	55,6	56,0	–
	Trafikstockningar (genomsnittligt antal timmar som en representativ pendlare med bil tillbringar i trafikköer varje år)		21,4	21,3	21,6	21,8	22,0	–	28,9	28,8	–
			År	SE	EU						
Digitalt	Andel smartmätare av totala mätpunkter (9) – elektricitet	% av totalt antal	2018	100,0	35,8						
	Andel smartmätare av totala mätpunkter (9) – gas	% av totalt antal	2018	0,0	13,1						
	IT som används för miljömässig hållbarhet.	%	2021	73,4	65,9						

(1) Målet för minskade växthusgasutsläpp för 2030 för de sektorer som inte omfattas av utsläppshandelssystemet bygger på förordningen om ansvarsfördelning. 55 %-paketets mål bygger på kommissionens förslag om att höja EU:s klimatambitioner fram till 2030. Mål för förnybar energi, energieffektivitet och nationella bidrag enligt förordning (EU) 2018/1999. (2) Avstånd till målet är skillnaden mellan medlemsstaternas mål för 2030 enligt förordningen om ansvarsfördelning och de beräknade utsläppen med befintliga åtgärder respektive med ytterligare åtgärder som en andel av utsläppen under basåret 2005. (3) Andel av de totala intäkterna från skatter och sociala avgifter (med undantag för tillräknade sociala avgifter). Intäkterna från utsläppshandelssystemet ingår i miljöskatteintäkterna (under 2017 uppgick de till 1,5 % av de totala miljöskatteintäkterna på EU-nivå). (4) Detta omfattar kostnader för fasta bruttoinvesteringar i produktion av miljöskyddstjänster (dvs. föroreningsbekämpning och förebyggande av miljöföroreningar) inom samtliga sektorer, dvs. offentlig sektor, industri och specialiserade leverantörer. (5) Indikatorn för klimatskyddsklyftan ingår i EU-strategin för anpassning (februari 2021) och definieras som andelen oförsäkrade ekonomiska förluster som orsakats av klimatrelaterade katastrofer. 6) Svaveloxid (So2-ekvivalenter), ammoniak, partiklar < 10µm, kväveoxider i den totala ekonomin (dividerat med BNP). (7) Transport och magasineringstjänster (Nace-avdelning H). (8) Utsläppsfria fordon omfattar batterielfordon och bränslecellsfordon. (9) Europeiska kommissionen (2019), rapporten *Benchmarking smart metering deployment in the EU-28* (inte översatt till svenska). (10) Europeiska kommissionen (2021). Varje år räknas tidigare års Desi om för samtliga länder för att ta hänsyn till eventuella ändrade val av indikatorer och korrigeringar av underliggande data. Ländernas poäng och plats i rangordningen kan alltså skilja sig åt jämfört med tidigare publikationer.
Källa: Eurostat, JRC, Europeiska kommissionen, EEA och Europeiska observatoriet för alternativa bränslen.

Den gröna omställningen handlar inte bara om att förbättra den miljömässiga hållbarheten – den har också en viktig social dimension. Även om åtgärderna på detta område innebär en möjlighet till hållbar tillväxt och jobbskapande måste det samtidigt säkerställas att ingen lämnas utanför och att samtliga samhällsgrupper gynnas av omställningen. Den gröna omställningen i Sverige öppnar upp för möjligheter tack vare en relativt stark grön ekonomi som har stor potential för jobbskapande. Samtidigt är de sektorer som ska genomgå omställningen omfattande, och låginkomsttagare kommer troligen att ställas inför utmaningar.

Sveriges återhämtnings- och resiliensplan omfattar ett flertal avgörande reformer och investeringar till stöd för den gröna omställningen. Genom de gröna åtgärderna i planen främjas en hållbar och inkluderande återhämtning, bland annat genom investeringar som syftar till att minska koldioxidutsläppen från industrin och stödja lokala och regionala projekt avsedda att minska växthusgasutsläppen. Andra exempel är investeringar i hållbara transporter och ökad energieffektivitet i lägenheter. Europeiska socialfonden+ kommer tillsammans med faciliteten för återhämtning och resiliens att frigöra potentialen för ”gröna jobb” i Sverige, och Fonden för en rättvis omställning (156 miljoner euro) kommer att bidra till kompetenshöjning och omskolning bland dem som påverkats av omställningen i två svenska regioner (se bilaga 3). Sveriges nationella energi- och klimatplan från den 16 januari 2020 innehåller endast begränsad information om och analys av de konsekvenser som omställningen till en klimatneutral ekonomi kommer att få för sysselsättningen. De sociala och kompetensrelaterade konsekvenserna nämns inte alls. Sverige redogör inte för antalet energifattiga hushåll, då detta betraktas som en integrerad del av landets bredare socialpolitik. ([22])

Ekonomin har minskat sitt koldioxidavtryck något och den gröna ekonomin har stor potential för jobbskapande, trots att sektorerna i omvandling fortfarande är stora. Den svenska ekonomins växthusgasintensitet minskade något mellan 2015 och 2020 (sett till bruttoförädlingsvärde) och ligger 43 % under EU-genomsnittet, med ett genomsnittligt koldioxidavtryck per arbetstagare på 8,15 ton växthusgasutsläpp (EU-genomsnitt: 13,61 ton) (se bild 1). Metallindustrin har identifierats som en sektor i omvandling ([23]), vilket kan komma att få direkta negativa konsekvenser för omkring 4 000 sysselsatta och ytterligare konsekvenser för underleverantörer och den regionala ekonomin. Den energiintensiva svenska industrin, inbegripet stålindustrin ([24]), ger jobb åt 3 % av den totala sysselsatta arbetskraften. För dessa personer kan omskolning och kompetenshöjning komma att bli särskilt viktigt (se bilaga 15). Sektorn för miljövänliga varor och tjänster sysselsätter 2,9 % av den sysselsatta befolkningen (EU-genomsnitt: 2,2 %) ([25]). Utbyggnad av vind- och solenergi och förbättrad energieffektivitet kan skapa fler gröna jobb. ([26]). Arbetskraftsbrister kopplade till omställningen till en klimatneutral ekonomi har identifierats inom tillverkningsindustrin ([27]).

När det gäller den gröna omställningens sociala dimension är tillgången till viktiga transport- och energitjänster i Sverige överlag ett marginellt men växande problem. Sedan 2010 har risken för fattigdom ökat bland landsbygdsbefolkningen (18,2 % jämfört med ett EU-genomsnitt på 18 %) ([28]). Den andel av befolkningen som inte kan hålla sina bostäder tillräckligt varma mer än dubblerades mellan 2015 och 2020 – från 1,2 % till 2,7 % – även om detta är klart under EU-genomsnittet (8,2 %). Låginkomsttagare drabbas hårdast, men medelinkomsttagare drabbas också (se bild 2). Konsumtionsmönstren skiljer sig åt bland

([22]) SWD(2020) 926 final.

([23]) SWD(2021) 275 final.

([24]) Europeiska planeringsterminen 2020: Översikt över investeringsriktlinjer för Fonden för en rättvis omställning 2021–2027 per medlemsstat (bilaga D).

([25]) Det finns för närvarande ingen gemensam EU-täckande definition av gröna jobb. I räkenskaperna för sektorn för miljövaror och miljötjänster redovisas endast den ekonomiska sektor som framställer miljöprodukter, dvs. varor och miljötjänster som produceras till förmån för miljöskydd eller förvaltning av miljöresurser.

([26]) https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126047.

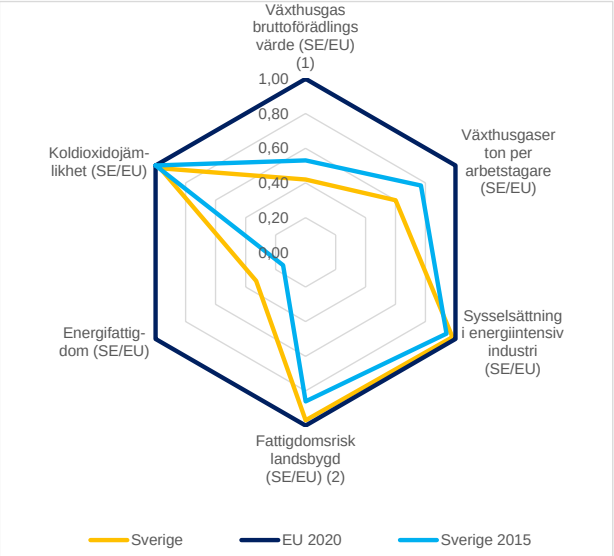
([27]) Eurofound (2021), *Tackling labour shortages in EU Member States* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

([28]) Baserat på COM(2021) 568 final (bilaga I) som ett riktmärke vad gäller eventuella transportutmaningar i samband med den gröna omställningen (t.ex. på grund av sårbarhet för bränslepriser).

befolkningen: det genomsnittliga koldioxidavtrycket för de 10 % som släpper ut mest är omkring 5,2 gånger (jämfört med ett EU-genomsnitt på 5,3 gånger) större än för de 50 % som släpper ut minst.

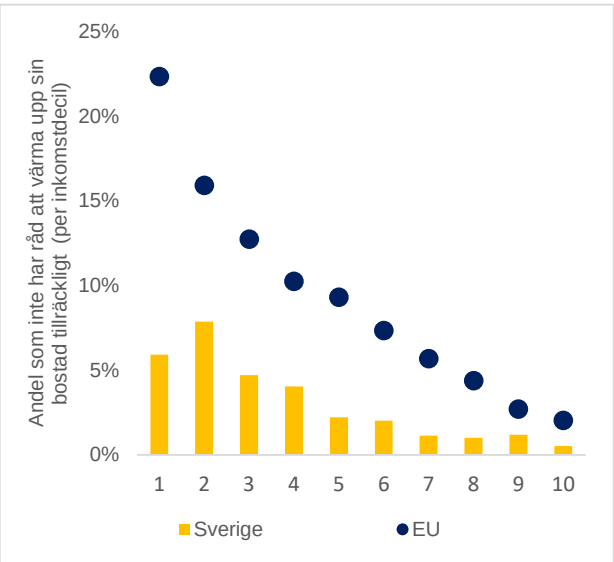
Skattesystemen är av central betydelse när det gäller att säkerställa en rättvis omställning till klimatneutralitet ([29]). I Sverige minskade intäkterna från de totala miljöskatterna från 2,15 % av BNP 2015 till 2,05 % 2019, och låg på relativt stabila nivåer under 2020 (jämfört med ett EU-genomsnitt på 2,24 % 2020). Skattekilen på arbete för låginkomsttagare ([30]) minskade marginellt mellan 2015 och 2019, från 39 % till 38,8 % (38,0 % 2021), vilket kan jämföras med ett EU-genomsnitt på 31,9 % 2021 (se bilaga 18). Om miljöskatterna åtföljs av omfördelningsåtgärder kan detta leda till progressiva åtgärder och få en positiv inverkan på den disponibla inkomsten hos de 20 % av hushållen som ligger längst ner i inkomstfördelningen ([31]).

Diagram A6.1: **Utmaningar för en rättvis grön omställning**

Siffrorna avser det normaliserade resultatet per indikator i förhållande till genomsnittet för EU-27.
(1) Växthusgaser i ton per euro av bruttoförädlingsvärde (medlemsstat/EU) i genomsnitt.
(2) Andel av befolkningen i landsbygdsområden som löper risk att drabbas av fattigdom (medlemsstaterna/EU).
Källa: Eurostat, databas över ojämlikheter i världen.

Diagram A6.2: **Energifattigdom efter inkomstdecil**

Källa: Eurostat, EU–SILC-undersökning.

([29]) COM(2021) 801 final.

([30]) Skattekil för en ensamförsörjare som tjänar 50 % av den nationella genomsnittslönen (databas över skatter och förmåner, Europeiska kommissionen/OECD).

([31]) SWD(2021) 641 final, del 3/3.

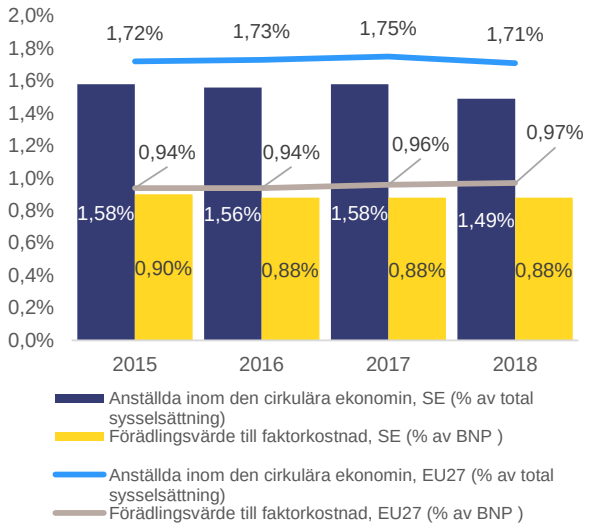
En effektiv resursanvändning är avgörande för att säkra konkurrenskraften och det öppna strategiska oberoendet och samtidigt minimera miljöpåverkan. Den gröna omställningen innebär en betydande möjlighet för den europeiska industrin eftersom den skapar marknader för rena tekniker och produkter. Den kommer att ha inverkan på hela värdekedjan inom sektorer som t.ex. energi, transport, byggnation och renovering samt livsmedel och elektronik, och hjälpa till att skapa hållbara, lokala och välbetalda jobb runt om i EU.

Sverige har gjort vissa framsteg när det gäller cirkulär användning av sekundärt material de senaste tio åren. Sverige lyckades minska skillnaden i förhållande till EU-genomsnittet, men ligger fortfarande långt efter dem som presterar bäst i EU. Den cirkulära användningen av (sekundärt) material i Sverige uppgick till 6,8 % 2016 och 7,1 % 2020, vilket kan jämföras med EU-genomsnittet på 12,8 %. Det finns utrymme för förbättringar på detta område. I januari 2021 antogs en ny handlingsplan som uppföljning till strategin från 2020, vilken omfattar över hundra åtgärder längs hela livscykeln för olika produkter.

Resursproduktiviteten ligger under genomsnittet i EU. Resursproduktivitet är ett uttryck för hur effektivt en ekonomi använder sig av materialresurser för att skapa välstånd. En förbättrad resursproduktivitet kan bidra till att minimera negativ miljöpåverkan och minska beroendet av instabila råvarumarknader. Resursproduktiviteten i Sverige motsvarar 1,47 köpkraftsstandarder genererade per kg förbrukat material under 2020, medan EU-genomsnittet ligger på 2,23 köpkraftsstandarder per kg. De senaste uppgifterna visar att resursproduktiviteten i Sverige har sjunkit.

Sveriges ekonomiska tillväxt har ännu inte frikopplats från avfallsgenerering. Den totala avfallsgenereringen är fortsatt omfattande (13,628 kg/capita 2018, en minskning från 14,272 kg/capita 2016) och ligger över EU-genomsnittet på 5,234 kg/capita per år. Återvinningsgraden för kommunalt avfall i Sverige uppgår till omkring 38,3 %, vilket är lägre än EU-genomsnittet på omkring 48 % och lägre än EU-målen för 2020 och 2025 på 50 % respektive 55 %. Förbränning, inklusive energiåtervinning, står för 52 % och är fortsatt den huvudsakliga avfallsbehandlingen i Sverige. Deponering av avfall står för mindre än 1 %.

Diagram A7.1: **Den cirkulära ekonomins ekonomiska betydelse och utveckling – sysselsättning och förädlingsvärde inom den cirkulära ekonomins sektorer**

Källa: Eurostat.

Miljöteknik har stor betydelse för övergången till en cirkulär ekonomi. För att övergången till en cirkulär ekonomi ska bli framgångsrik och nå sin fulla potential då den genomförs genom alla värdekedjor krävs social och teknisk innovation. Miljöinnovation är därmed en avgörande faktor för den cirkulära ekonomin. Med nya infallsvinklar på produktdesign och nya företagsmodeller kan systembaserade cirkulära innovationer och nya affärsmöjligheter skapas. År 2021 rankades Sverige på femte plats enligt miljöinnovationsindexet 2021 och fick totalt 142 poäng – något som tyder på att man ligger i framkant när det gäller miljöinnovation. För att Sverige fortsatt ska vara ledande inom miljöteknik kan ytterligare insatser riktas mot bland annat hållbar produktdesign, resurseffektiva produktionsprocesser, digitala lösningar, industriell symbios, återtillverkning inom centrala värdekedjor, alternativ till icke-hållbar utvinning av råmaterial och nya cirkulära företagsmodeller. Det förefaller också möjligt att styra bort förbränningen av återanvändbart och återvinningsbart avfall, bland annat med ekonomiska instrument, så att återvinningsmålen efter 2020 kan uppnås, i synnerhet för plast.

Tabell A7.1: **Urval indikatorer för resurseffektivitet**

DELOMRÅDE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	EU27	Senaste år EU27
Cirkularitet								
Resursproduktivitet (köpkraftsstandard per kilogram)	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,5	2,2	2020
Materialintensitet (kg/EUR)	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,4	2020
Användningsfrekvens för cirkulärt material (%)	6,7	6,8	6,7	6,6	6,5	7,1	12,8	2020
Materialfotavtryck (ton/capita)	22,8	23,7	22,6	23,6	24,2	–	14,6	2019
Avfall								
Avfallsgenerering (kg/capita, totalt avfall)	–	14.272	–	13.628	–	–	5.234	2018
Deponering (% av totalt hanterat avfall)	–	39,3	–	41	–	–	38,5	2018
Återvinningsgrad (% av kommunalt avfall)	47,5	48,4	46,8	45,8	46,6	38,3	47,8	2020
Farligt avfall (% av kommunalt avfall)	–	1,7	–	2,1	–	–	4,3	2018
Konkurrenskraft								
Bruttoförädlingsvärde inom sektorn för miljövänliga varor och tjänster (% av BNP)	3,3	3,3	3,4	3,4	3,5	–	2,3	2019
Privata investeringar i den cirkulära ekonomin (% av BNP)	0,1	0,1	0,1	0,1	–	–	0,1	2018

Källa: Eurostat.

Via indexet för den digitala ekonomin och det digitala samhället (Desi) kartläggs EU-medlemsstaternas digitala framsteg. Områdena humankapital, digital konnektivitet, integrering av digital teknik inom företag och digitala offentliga tjänster utgör det digitala decenniets fyra huvudpunkter ([32]). I denna bilaga redogörs för Sveriges Desi-resultat.

Sveriges bidrag till de digitala målen motsvarar 20,5 % av anslaget till återhämtnings- och resiliensplanen. De mest framträdande digitala investeringarna stöder utbyggnaden av höghastighetsbredband, ökar antalet studieplatser inom högre utbildning och yrkesutbildning och stöder ytterligare digitalisering av den svenska offentliga förvaltningen.

Sverige är bland de länder som presterar bäst när det gäller de aspekter av Desi som rör humankapital. Sverige presterar över EU-genomsnittet i fråga om grundläggande och avancerade digitala färdigheter. För att undvika brister på kvalificerad digital arbetskraft ser Sverige digitala färdigheter som en central del av samtliga relevanta strategier och åtgärder (både högre utbildning och yrkesutbildning).

Sverige hamnar högt när det gäller konnektivitet. Täckningen för nät med mycket hög kapacitet ligger långt över EU-genomsnittet och i landets bredbandsstrategi ([33]) meddelades att man siktar på att hela landet ska få tillgång till höghastighetsanslutning, främst via fiber. I områden där fiberkostnaderna skulle bli alltför höga (något som påverkar 2 % av befolkningen) utvärderas mobil teknik. När det gäller 5G-täckningen i befolkade områden sjönk Sverige under 2021 betydligt under EU-genomsnittet.

Sverige är en föregångare i EU när det gäller att integrera digital teknik. Landet ligger långt över EU-genomsnittet i fråga om antalet små och medelstora företag med åtminstone grundläggande digitala färdigheter och företagens användning av avancerad teknik, såsom moln. Det finns nya eller nyligen antagna strategier för AI och tillhandahållande och användning av data. Sverige involverar vanligtvis den akademiska världen och den privata sektorn genom partnerskap för en snabb kunskapsöverföring.

Sverige presterar väl när det gäller digitala offentliga tjänster, men i den decentraliserade styrningsmodellen finns utrymme för förbättringar avseende samordning. Landet presterar över EU-genomsnittet när det gäller digitala offentliga tjänster för människor och företag, men interoperabiliteten och datautbytet mellan olika myndigheter skulle kunna förbättras. Detta har myndigheten för digital förvaltning (DIGG) som uppgift, som fungerar som centralenhet på detta område.

([32]) *Digital kompass 2030: den europeiska vägen in i det digitala decenniet*, COM(2021) 118 final.

([33]) Källa: Regeringskansliet, Sverige helt uppkopplat 2025 – en bredbandsstrategi (https://www.regeringen.se/4b00e7/contentassets/a1a50c6a306544e28ebaf4f4aa29a74e/sverige-helt-uppkopplat-2025-slutlig.pdf)https://www.regeringen.se/4b00e7/contentassets/a1a50c6a306544e28ebaf4f4aa29a74e/sverige-helt-uppkopplat-2025-slutlig.pdf.

Tabell A8.1: **Huvudindikatorer för indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle**

	Sverige			EU	Bästa resultat i EU
Humankapital	**Desi 2020**	**Desi 2021**	**Desi 2022**	**Desi 2022**	**Desi 2022**
Åtminstone grundläggande digitala färdigheter	**i.u.**	**i.u.**	**67%**	**54%**	**79%**
% enskilda personer			2021	2021	2021
IT-specialister	**7,0%**	**7,5%**	**8,0%**	**4,5%**	**8,0%**
% sysselsatta i åldersgruppen 15-74 år	2019	2020	2021	2021	2021
Kvinnliga IT-specialister	**21%**	**21%**	**22%**	**19%**	**28%**
% IT-specialister	2019	2020	2021	2021	2021
Konnektivitet					
Fasta nät med mycket hög kapacitet	**77%**	**81%**	**83%**	**70%**	**100%**
% av hushåll	2019	2020	2021	2021	2021
5G-täckning (*)	**i.u.**	**14%**	**18%**	**66%**	**99,7%**
% av befolkade områden		2020	2021	2021	2021
Integration av digital teknik					
Minst grundläggande digital intensitet	**i.u.**	**i.u.**	**86%**	**55%**	**86%**
% små och medelstora företag			2021	2021	2021
Stordata	**10%**	**19%**	**19%**	**14%**	**31%**
% av företag	2018	2020	2020	2020	2020
Moln	**i.u**	**i.u.**	**69%**	**34%**	**69%**
% av företag			2021	2021	2021
Artificiell intelligens	**i.u.**	**i.u.**	**10%**	**8%**	**24%**
% av företag			2021	2021	2021
Digitala offentliga tjänster					
Digitala offentliga tjänster för allmänheten	**i.u.**	**i.u.**	**85**	**75**	**100**
Poäng (0–100)			2021	2021	2021
Digitala offentliga tjänster för företag	**i.u.**	**i.u.**	**88**	**82**	**100**
Poäng (0–100)			2021	2021	2021

(*) Indikatorn för 5G-täckningen mäter inte användarnas erfarenheter, som kan påverkas av en rad olika faktorer, t.ex. typ av utrustning som används, miljöförhållanden, antal samtidiga användare och nätkapacitet. 5G-täckning avser den procentandel befolkade områden som rapporterats av operatörer och nationella tillsynsmyndigheter.
Källa: Index för digital ekonomi och digitalt samhälle

I denna bilaga ges en allmän översikt över det svenska forsknings- och innovationssystemets utveckling.

Sverige är fortsatt ledande inom innovation i EU, något man har varit i många år, men dess försprång i förhållande till EU-genomsnittet har minskat något över tid. ([34]) Sverige satsar stora resurser på FoU och är en av de mest innovativa ekonomierna i EU. Sverige har de högsta FoU-utgifterna i EU: år 2020 avsattes 3,5 % av BNP till FoU. Landet ligger också i topp när det gäller näringslivets FoU-investeringar (2,53 % av BNP 2020) och de offentliga FoU-investeringarna (0,97 % av BNP 2020). FoU-intensiteten är dock lägre än Sveriges nationella mål i Europa 2020-strategin (omkring 4 % senast 2020) och i Sveriges återhämtnings- och resiliensplan läggs inget fokus på FoU-investeringar.

Att upprätthålla en offentlig forskningsbas av hög kvalitet och en tillräcklig talangreserv har varit avgörande för den svenska kunskapsekonomins fortsatta konkurrenskraft. Landet har en innovationsvänlig miljö, välutbildad arbetskraft, attraktiva forskningssystem och internationellt konkurrenskraftiga och innovativa storföretag. Trots dessa styrkor och Sveriges ledande ställning i EU när det gäller antalet forskare och vetenskapliga publikationer i förhållande till befolkningsstorleken har man inte sett någon motsvarande ökning av det vetenskapliga genomslaget ([35]), och antalet nydisputerade doktorer har sjunkit de senaste sju åren. ([36]) Bristen på högkvalificerad personal inom naturvetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap kan försvåra FoU-investeringarna. Tillgången till kvalificerad personal är också en avgörande faktor för Sveriges mest FoU-intensiva företag i beslut om var man ska investera i FoU, och över 40 % av företagen anser att det är svårare att rekrytera FoU-personal nu än för fem år sedan. ([37]) Antalet nyutexaminerade inom naturvetenskap och ingenjörsvetenskap per tusen invånare i åldern 25–34 år har sjunkit de senaste tio åren och ligger ungefär en fjärdedel under EU-genomsnittet.

Den offentliga sektorns stöd till företagens utgifter för FoU är relativt lågt, både som andel av BNP och i form av skatteincitament, medan tillgången på riskkapital fortsatt ligger långt över EU-genomsnittet.

([34]) Den europeiska resultattavlan för innovation 2021, landsprofil, https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45937?locale=sv.

([35]) Forskningsbarometern 2021, s. 59–64, https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2021-10-21-forskningsbarometern-2021.html och https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_sv.

([36]) Nydisputerade per 1 000 i åldern 25–34 år, https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis.

([37]) Kungliga ingenjörsvetenskapsakademin, https://www.iva.se/projekt/naringslivets-fou-investeringar/fou-barometern-2021/.

Tabell A9.1: **Centrala indikatorer för forskning, utveckling och innovation**

Sverige	2010	2015	2018	2019	2020	Genomsnittlig årlig tillväxt 2010–2020	EU-genom-snitt
Nyckelindikatorer							
FoU-intensitet (inhemska bruttoutgifter för FoU i % av BNP)	3,17	3,22	3,32	3,39	*3,5*	1,0	*2,32*
Offentliga utgifter för FoU i % av BNP	0,99	0,97	0,96	0,95	*0,97*	-0,1	*0,78*
Företagens utgifter för FoU i % av BNP	:	0,5	:	0,48	:	2,6	*0,36*
Forsknings- och innovationssystemets kvalitet							
Vetenskapliga publikationer (i % av det totala antalet i landet) som hör till de 10 % mest citerade publikationerna i världen	12,7	12,9	12,7	:	:	0,001	9,9
PCT-patentansökningar per miljard BNP (i köpkraftsstandarder)	9,2	9,1	9,1	:	:	-0,2	3,5
Samarbete mellan näringsliv och forskning							
Offentlig-privata vetenskapliga sampublikationer i % av det totala antalet publikationer	12,2	12,1	13,3	12,6	11,5	-0,6	9,05
Tillgång till personalresurser och kompetens							
Nyutexaminerade inom naturvetenskap och ingenjörsvetenskap per tusen invånare i åldern 25–34 år	14,3	13,9	12,1	12,4	:	-1,5	16,3
Offentligt stöd till företagens utgifter för FoU							
Totalt stöd från den offentliga sektorn till företagens FoU-utgifter i % av BNP	:	:	:	0,122	:	-0,6	0,196
Skatteincitament för FoU: uteblivna intäkter i % av BNP	:	0,012	0,013	0,015	:	6,1	0,100
Grön innovation							
Andel miljörelaterade patent av det totala antalet PCT-patentansökningar (%)	13,4	12,3	12,5	:	:	-0,9	12,8
Finansiering av innovation och ekonomisk förnyelse							
Riskkapital (marknadsstatistik) i % av BNP	0,087	0,053	0,065	0,073	0,088	0,1	0,054
Sysselsättning i snabbväxande företag i de 50 % mest innovativa sektorerna	6,5	5,5	7,6	6,5	:	-0,1	5,5

Källa: GD Forskning och innovation – Common R&I Strategy and Foresight Service – chefsekonomenheten
Uppgifter: Eurostat, OECD, JRC, Science-Metrix (Scopus-databasen och Europeiska patentverkets databas Patent Statistical database), Invest Europe.

Produktivitetstillväxt är avgörande för ekonomiskt välstånd, välbefinnande och konvergens på lång sikt. En viktig drivkraft bakom EU-ekonomins produktivitet är en välfungerande inre marknad – en marknad med rättvis och effektiv konkurrens och ett företagsvänligt klimat, där de små och medelstora företagen kan verka och utveckla innovationer utan hinder. Företagen och industrin är djupt beroende av stabila leveranskedjor och konfronteras med flaskhalsar som försämrar företagens produktivitetsnivåer, sysselsättning, omsättning och in-ut-takt. Detta kan påverka medlemsstaternas förmåga att fullfölja EU:s gröna och digitala omställning.

Den svenska arbetsmarknaden fungerar jämförelsevis väl. Endast 8 % av företagen rapporterade brist på arbetskraft 2021, jämfört med EU-genomsnittet på 14 %. Detta är en förbättring jämfört med de 10 % som rapporterades 2017. Reglerade yrken omfattas av färre reglerande begränsningar jämfört med EU-genomsnittet, bland annat när det gäller advokater, revisorer, civilingenjörer och arkitekter. Fastighetsmäklaryrket utgör det enda undantaget, vilket omfattas av fler regleringar jämfört med EU-genomsnittet. Bristen på arbetskraft och kompetensglapp kvarstår, och bristen är särskilt tydlig inom utbildningssektorn, hälso- och sjukvården, socialt arbete, IKT, industrin och byggbranschen. I likhet med andra utvecklade länder har Sveriges arbetsproduktivitet sjunkit på senare år.

Sverige uppvisar relativt goda resultat när det gäller företagsklimat. Kredittillgången är fortsatt god och ligger över genomsnittet i EU. I enlighet med Europeiska investeringsbankens investeringsundersökning 2021 kan endast 4 % av företagen i Sverige anses vara ekonomiskt begränsade när det gäller extern finansiering. Detta är jämförbart med EU-genomsnittet (5 %). Den andel små och medelstora företag som drabbas av sena betalningar ligger fortsatt under EU-genomsnittet.

Investeringshindren i Sverige är generellt sett låga. Den privata sektorns investeringar har dock minskat stadigt sedan 2017, och långvariga investeringshinder kvarstår. De svenska företagen oroar sig i allmänhet mindre för investeringshinder än företag i övriga EU. Trots de betydande privata investeringarna under 2020 (5,2 % i Sverige jämfört med 2,6 % i genomsnitt i EU) observerades en stadig minskning med 26,4 % av de privata investeringarna i Sverige mellan 2017 och 2020. Vidare kvarstår vissa långvariga investeringshinder. Det hinder som oftast tas upp av företag rör tillgången till kvalificerad personal (78 %).

Överlag har den svenska ekonomin påverkats i lägre grad av störningar i de globala leveranskedjorna i förhållande till andra EU-länder, eftersom man stödjer sig på import inom EU i större utsträckning och har en inhemsk produktion av viktiga råmaterial ([38]). Sverige producerar 93 % av all järnmalm i Europa, och är samtidigt ledande i produktionen av andra basmetaller (koppar, zink, bly), ädelmetaller (silver, guld) och industrimineraler (kalksten). Endast 19 % av företagen rapporterar brister på material och utrustning, vilket är under EU-genomsnittet på 26 %. Dessutom har Sverige mineralpotential när det gäller flera viktiga metaller, såsom grafit, litium, kobolt, volfram, indium, fosfor och vanadin. Den omfattande produktionen kan delvis förklaras med att de offentliga investeringarna ligger på mycket högre nivåer i Sverige. Den svenska regeringen har inlett en översyn av minerallagen och miljöbalken efter klagomål från industrin om att den politiska ramen för gruvbrytningstillstånd är komplex, tidskrävande och osäker.

([38]) Med detta sagt har starkt integrerade gränsöverskridande leveranser, t.ex. inom biltillverkningen, drabbats (bland annat av tvångsnedläggningar av fabriker), framför allt under pandemins tidiga skede.

Tabell A10.1: **Centrala indikatorer för den inre marknaden och industrin**

DELOMRÅDE	INDIKATOR	BESKRIVNING	2021	2020	2019	2018	2017	Tillväxt	Genomsnitt EU27*
HUVUDINDIKATORER									
Ekonomisk struktur	Förädlingsvärde efter källa (inhemsk)	Förädlingsvärde som beror på inhemska insatsvaror, % [källa: OECD (TiVA), 2018]				69,55			**62,6%**
	Förädlingsvärde efter källa (EU)	Förädlingsvärde importerat från övriga EU, % [källa: OECD (TiVA), 2018]				16,11			**19,7%**
	Förädlingsvärde efter källa (utanför EU)	Förädlingsvärde importerat från resten av världen, % [källa: OECD (TiVA), 2018]				14,3			**17,6%**
Kostnads-konkurrens-kraft	Producentenergipris (industri)	Index (2015=100) [källa: Eurostat, sts_inppd_a]	132	108,2	125,3	120,9	105,9	**24,6%**	**127,3**
RESILIENS									
Brister/störningar i globala leveranskedjor	Brist på material (baserat på undersökning)	Genomsnitt (alla sektorer) för företag som upplever begränsningar, % [källa: Ecfin CBS]	19	10	17	19	19	**0%**	**26%**
	Brist på arbetskraft (baserat på undersökning)	Genomsnitt (alla sektorer) för företag som upplever begränsningar, % [källa: Ecfin CBS]	8	4	7	12	10	**-20%**	**14%**
	Sektorvisa producentpriser	Genomsnitt (alla sektorer) 2021 jämfört med 2020 och 2019 [källa: Eurostat]						**6,5%**	**5,4%**
Strategiska beroenden	Koncentration av valda råvaror	Importkoncentration korg av kritiska råvaror, index [källa: Comext]	0,15	0,17	0,17	0,15	0,16	**-6%**	**17%**
	Befintlig kapacitet för förnybara energikällor	Andel förnybara energikällor av total kapacitet, % [källa: Eurostat, nrg_inf_epc]		65,0	62,4	60,7	60,6	**7%**	
Investerings-dynamik	Privata nettoinvesteringar	Förändring i privat kapitalstock, efter avskrivning, % BNP [källa: Ameco]		5,2	5,7	6,5	6,9	**-24,6%**	**2,6%**
	Offentliga nettoinvesteringar	Förändring i offentlig kapitalstock, efter avskrivning, % BNP [källa: Ameco]		1,8	1,7	1,7	1,5	**20%**	**0,4%**
INRE MARKNADEN									
Integration på den inre marknaden	Handel inom EU	Kvot mellan handel inom EU och handel utanför EU, index [källa: Ameco]	1,47	1,49	1,44	1,47	1,48	**-0,4%**	**1,59**
Begränsning av yrkesmässiga tjänster	Begränsande reglering	Begränsningar av möjligheterna att utöva reglerade yrken (yrken med begräsningar över medianen, av de sju yrken som analyseras i SWD(2021) 185 [källa: SWD (2021)185, SWD(2016) 436 final.	1				1	**0,0%**	**3,37**
Erkännande av yrkes-kvalifikationer	Beslut om erkännande utan kompensation	Personer med yrkeskvalifikation från ett annat EU-land som ansöker om erkännande i värdmedlemsstaten, % av det totala antalet beslut i värdmedlemsstaten [källa: databas över reglerade yrken]	26,2						**45%**
Regelefterlevnad – samarbete kommissionen/ medlemsstaterna	Införlivande – sammanlagt	Fem delindikatorer, summa poäng [källa: resultattavlan för den inre marknaden]		Under genomsnit tet	Genomsnit tligt	Över genomsnit tet	Över genomsnit tet		
	Överträdelser – sammanlagt	Fyra delindikatorer, summa poäng [källa: resultattavlan för den inre marknaden]		Genomsnit tligt	Genomsnit tligt	Genomsnit tligt	Under genomsnit tet		
Investerings-skydd	Förtroende för investeringsskydd	Företagen litar på att deras investeringar skyddas av medlemsstaternas lagstiftning och rättsväsende om problem uppstår, % av undersökta företag [källa: Flash Eurobarometer 504]	77						**56%**
FÖRETAGSKLIMAT – SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG									
Företags-demografi	Konkurser	Index (2015=100) [källa: Eurostat, sts_rb_a]	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	**i.u.**	**70,1 (2020)**
	Registrerade företag	Index (2015=100) [källa: Eurostat, sts_rb_a]	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	**i.u.**	**105,6**
Tillgång till finansiering	Sena betalningar	Små och medelstora företag som upplevt sena betalningar de senaste sex månaderna, % [källa: Safe]	35,2	29,2	32,5	i.u.	i.u.	**8,1%**	**45%**
	EIF:s index för tillgång till finansiering – Lån	Sammansatt: Extern finansiering för små och medelstora företag de senaste sex månaderna, index 0–1 (ju högre desto bättre) [källa: EIF:s index för små och medelstora företags tillgång till finansiering]		0,59	0,7	0,66	0,63	**-7,3%**	**0,56 (2020)**
	EIF:s index för tillgång till finansiering – Eget kapital	Sammansatt: Riskkapital/BNP, börsintroduktion/BNP, små och medelstora företag som använder eget kapital, index 0–1 (ju högre desto bättre) [källa: EIF:s index för små och medelstora företags tillgång till finansiering]		0,94	0,87	0,73	0,97	**-2,7%**	**0,18 (2020)**
	% lån som avvisas eller avslås	Små och medelstora företag vars ansökningar om banklån avvisas eller avslås, % [källa: Safe]	5,9	9,6	2,1	16,6	3,4	**71,4%**	**12,4%**
Offentlig upphandling	Små och medelstora företag som entreprenörer	Entreprenörer som är små och medelstora företag, % av det totala antalet [källa: resultattavlan för den inre marknaden]		66	63	64	66	**0,0%**	**63%**
	Anbud från små och medelstora företag	Anbud från små och medelstora företag, % av det totala antalet [källa: resultattavlan för den inre marknaden]		47	76	78	77	**-39,0%**	**70,8%**

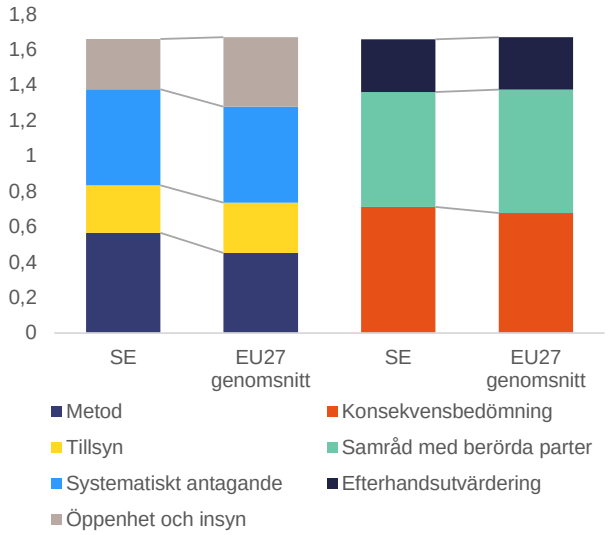
(*) senast tillgängliga.

Källa: Se ovan i tabellen respektive källa för varje indikator i kolumnen ”Beskrivning”.

God administrativ kapacitet är en förutsättning för ekonomiskt välstånd, sociala framsteg och rättvisa. De offentliga förvaltningarna på samtliga styresnivåer ansvarar för krishanteringen, säkerställer tillhandahållandet av de offentliga tjänsterna och hjälper till att bygga upp den resiliens som krävs för att EU:s ekonomi ska utvecklas på ett hållbart sätt.

Sverige har en av de mest effektiva offentliga förvaltningarna i EU-27 ([39]). Det svenska systemet med kontroller och motvikter är inkluderande och strukturerat. Systemet för offentlig upphandling får höga resultat enligt indikatorerna i resultattavlan för den inre marknaden, och landet har kommit relativt långt när det gäller främjandet av öppna data. Flera åtgärder har vidtagits för att förbättra kvaliteten på lagstiftningsförslag, såsom förhandsutvärderingar av utredningskommittéer och offentliga samråd ([40]). Indikatorn för evidensbaserat beslutsfattande visar resultat kring genomsnittet (diagram A11.1), med lägre poäng när det gäller intressenters deltagande. Det öppna civilsamhälleslandskapet i Sverige bidrar aktivt till de offentliga samråden. Planeringen av de offentliga samråden och öppenheten under samrådsprocessen förefaller dock vara begränsade, och det tycks inte finnas någon centraliserad webbplats för att nå ut till allmänheten och intressenter om samråden. ([41]) En annan potentiell förbättring vore att förlänga samrådsperioden. ([42])

Diagram A11.1: **Resultat på indikatorer för evidensbaserat beslutsfattande**

Källa: OECD (iREG-indikatorerna).

Sveriges återhämtnings- och resiliensplan syftar till att främja digitalisering i allmänhet och digitaliseringen av den offentliga förvaltningen i synnerhet. Vid sidan av Danmark har Sverige den högsta andelen personer som använder sig av internet för att interagera med myndigheter i EU-27. I förhållande till referensvärdet för e-förvaltning ligger resultatet emellertid strax över genomsnittet i EU-27. Sveriges återhämtnings- och resiliensplan omfattar investeringar i bredbandsutbyggnad i landet samt inrättandet av en förvaltningsgemensam digital infrastruktur. Genom att säkerställa att det finns en infrastruktur som alla myndigheter kan använda sig av vill Sverige underlätta allmänhetens kontakt med förvaltningen, öka insynen och tillhandahålla tjänster av högre kvalitet.

Den offentliga förvaltningen i Sverige har en fortsatt hög kapacitet och kvalitet. Offentligt anställda är högutbildade och uppmuntras starkt att förkovra sig under karriären. Sverige är bland de länder som presterar bäst när det gäller att ha en jämn könsfördelning bland högt uppsatta inom den offentliga förvaltningen. Andelen arbetstagare i den offentliga sektorn mellan 55 och 74 år dock högre än i EU-27.

([39]) Internationella indikatorer för samhällsstyre, 2020.

([40]) Riksdagen, Beslutar om lagar, https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/riksdagens-uppgifter/beslutar-om-lagar/.

([41]) OECD, Sverige: indikatorer för regleringspolitik och styrning 2021, 2021.

([42]) Besök till Sverige 2022 mot bakgrund av den årliga rapporten om rättsstatsprincipen.

Tabell A11.1: **Indikatorer för den offentliga förvaltningen – Sverige**

SE	Indikator (1)	2017	2018	2019	2020	2021	EU27
E-förvaltning							
1	Andel enskilda som använt internet i kontakter med myndigheter under det senaste året (2)	87,0	90,0	88,0	88,0	93,0	70,8
2	Referensvärden för e-förvaltning 2021, sammanlagda poäng (3)	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	73,6	70,9
Öppen förvaltning och oberoende finanspolitiska institutioner							
3	Index för mognadsgrad för öppna data 2021	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	83,9	81,1
4	Index för finanspolitiska institutioners uppdrag	42,9	42,9	42,9	42,9	i.u.	56,8
Utbildningsnivå, vuxnas lärande, könsfördelning och åldrande							
5	Andel offentligt anställda med högre utbildning, nivåerna 5–8 (4)	68,4	68,9	71,5	72,8	73,4	55,3
6	Offentligt anställdas deltagande i vuxenutbildning (4)	36,9	39,0	43,1	34,5	40,8	18,6
7	Könsfördelning för högre befattningar inom offentlig förvaltning (5)	6,0	8,6	0,6	0,6	2,2	21,8
8	Andel 55–74 åringar som är anställda inom den offentliga sektorn (4)	23,8	22,4	22,0	23,7	24,2	21,3
Förvaltning av offentliga finanser							
9	Index för den medelfristiga budgetramen	0,80	0,80	0,80	0,70	i.u.	0,72
10	Index för styrkan i finanspolitiska regler	1,3	1,3	1,8	1,8	i.u.	1,5
11	Sammansatt indikator för offentlig upphandling	3,0	6,7	7,3	8,0	i.u.	-0,7
Evidensbaserat beslutsfattande							
12	Index för regleringspolitik och styrning när det gäller berörda parters deltagande, konsekvensbedömning och efterhandsutvärdering	1,66	i.u.	i.u.	1,66	i.u.	1,7

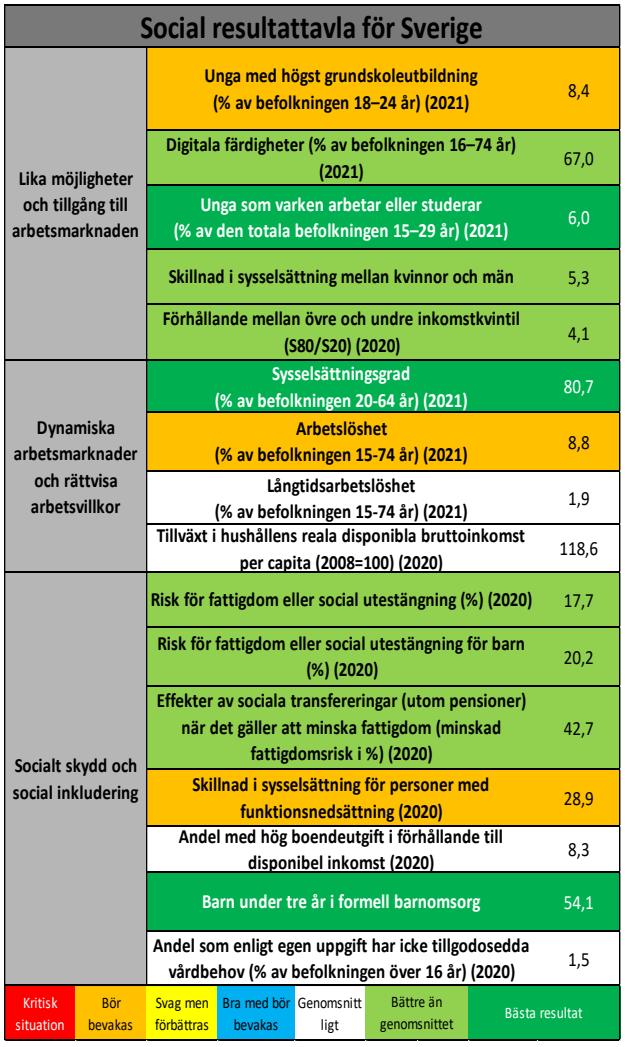
(1) Höga värden innebär ett gott resultat, med undantag för indikatorerna 7 och 8. (2) Avbrott i serien 2018. (3) Mäter användarcentreringen (inklusive för gränsöverskridande tjänster) och insynen i de digitala offentliga tjänsterna samt förekomsten av viktiga förutsättningar för tillhandahållandet av dessa tjänster. (4) Avbrott i serierna 2018 och 2021. (5) Beräknat som det absoluta värdet av skillnaden mellan andelen män och kvinnor i högre befattningar inom den offentliga förvaltningen.
Källa: Undersökning om användning av IKT, Eurostat (1); benchmarkingrapport om e-förvaltning (2); framstegsrapport om öppna data (3); databas om finanspolitisk styrning (4, 9, 10); undersökning om arbetskraften, Eurostat (5, 6, 8), Europeiska jämställdhetsinstitutet (7), sammanfattande indikator för offentlig upphandling i resultattavlan för den inre marknaden (11); OECD, Indikatorer på myndigheters principer och styrning (12).

Domstolssystemet fungerar effektivt. År 2020 var den tid som behövdes för handläggning av förvaltningsmål i första instans 107 dagar, vilket fortfarande är en förhållandevis kort tid. Avslutandegraden har förbättrats för civilrättsliga mål och handelsmål (från 97,5 % 2019 till 102,8 % 2020) samt för förvaltningsmål under 2020 (från 101,7 % 2019 till 102,3 % 2020). Domstolssystemet har överlag en god kvalitet och domstolarna använder digitala verktyg i stor utsträckning. När det gäller domstolsväsendets oberoende har inga systematiska brister rapporterats. ([43])

([43]) För en mer ingående analys av det svenska domstolssystemets funktion, se 2022 års resultattavla för rättskipningen i EU (ännu ej publicerad) samt landskapitlet för Sverige i kommissionens rapport om rättsstatsprincipen 2022 (ännu ej publicerad).

BILAGA 12: UTMANINGAR PÅ OMRÅDENA SYSSELSÄTTNING, KOMPETENS OCH SOCIALPOLITIK MOT BAKGRUND AV DEN EUROPEISKA PELAREN FÖR SOCIALA RÄTTIGHETER

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter fungerar som en kompass för uppåtgående konvergens mot bättre arbets- och levnadsvillkor i EU. Genomförandet av dess 20 principer om lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, rättvisa arbetsförhållanden, socialt skydd och social inkludering, understött av de tre överordnade EU-målen för 2030 för sysselsättning, kompetens och socialt skydd, ska stärka EU på vägen mot en digital, grön och rättvis omställning. I denna bilaga ges en översikt över Sveriges framsteg när det gäller att uppnå målen i den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

Arbetsmarknaden i Sverige återhämtar sig, men betydande utmaningar i form av långtidsarbetslöshet kvarstår. Sysselsättningsgraden sjönk något efter krisen, men på 81,3 % är den fortfarande bland de högsta i EU (tredje kvartalet 2021). Arbetslösheten har ökat med 1,9 procentenheter – från 7,4 % första kvartalet 2020 till 9,3 % andra kvartalet 2020, innan arbetslösheten började avta och minskade till 8,4 % under tredje kvartalet 2021. Långtidsarbetslösheten ökade marginellt – från 1,8 % första kvartalet 2020 till 1,9 % fjärde kvartalet 2021. Redan före krisen stod Sverige inför utmaningar att integrera personer med låg kompetens och utrikes födda, i synnerhet kvinnor, på arbetsmarknaden. Under tredje kvartalet 2021 låg arbetslösheten bland personer med låg kompetens på 28,1 %, jämfört med 4,3 % bland högutbildade. Arbetslösheten bland personer födda utanför EU låg på 22,5 % och på 5 % bland inrikes födda. Återhämtnings- och resiliensplanen innehåller åtgärder för att ta itu med dessa utmaningar genom att investera i fler studieplatser för yrkesutbildning i kombination med kurser på svenska för invandrare. Pandemin kom att påverka personer med funktionsnedsättning i oproportionerligt hög grad när det gäller deltagandet i arbetslivet. Sysselsättningsklyftan mellan personer med respektive utan funktionsnedsättning ökade med 4 procentenheter mellan 2019 och 2020, då den hamnade på 28,9 %. Genom EU:s sammanhållningsfond kommer stöd bland annat att riktas till åtgärder för att främja kompetenshöjning och omskolning av sysselsatta och arbetslösa.

Ojämlikheterna i fråga om utbildning kvarstår, och detsamma gäller kompetensglappen på arbetsmarknaden. Andelen unga med högst grundskoleutbildning är lägre än EU-genomsnittet, men ökade under 2020 och är betydligt högre bland personer födda utanför EU än bland inrikes födda (16,3 % respektive 6,3 % 2021). Lärarbristen är ett bestående problem i Sverige (se bilaga 13 för en vidare analys av flaskhalsar gällande lärare och den allmänna utbildningen). Sysselsättningsgraden bland personer med nyligen avlagd akademisk examen är hög (90,8 % under 2020, vilket ligger över genomsnittet i EU på 83,7 %). Det registrerade ”deltagandet i vuxenutbildning under de föregående fyra veckorna” är högt enligt de senaste uppgifterna för 2020 (28,6 %, jämfört med 9,2 % i EU). Trots detta kvarstår kompetensglappet i Sverige, och det råder brist på kvalificerad arbetskraft. Arbetsförmedlingen

räknar med att bristen på kvalificerad arbetskraft kommer att utgöra ett fortsatt hinder för tillväxten de kommande fem åren. Omskolning och kompetenshöjning av arbetskraften är avgörande för att Sverige ska kunna ta itu med kompetensglappet och därmed uppnå EU:s överordnade mål för 2030 för sysselsättning och kompetens.

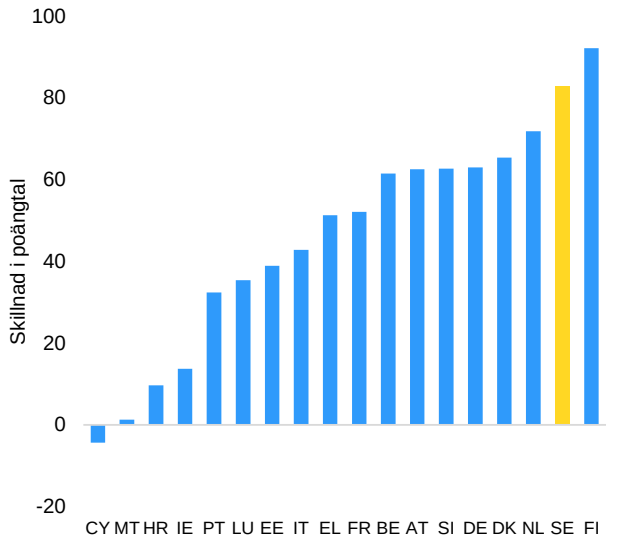
Inkomstskillnaderna i Sverige har ökat de senaste åren, trots en viss minskning under 2020. Inkomsten för de rikaste 20 % av befolkningen var över fyra gånger högre än inkomsten för de fattigaste 20 % under 2020, och hade därmed ökat i förhållande till 2005, då skillnaden var tre gånger så stor. En viss minskning konstaterades dock under 2020. Detta är dock bättre än EU-genomsnittet (4,12 i Sverige jämfört med ett EU-genomsnitt på 5,24). Risken för fattigdom eller social utestängning har legat på en relativt stabil nivå i Sverige de senaste tio åren. Den nådde emellertid en ny toppnotering på 18,4 % under 2019, för att sedan gå ner till 17,7 % under 2020. Under 2019 var skillnaden mellan inrikes födda och personer födda utanför EU när det gäller risken för fattigdom eller social utestängning 29,4 procentenheter (11,9 % bland inrikes födda jämfört med 41,3 % bland personer födda utanför EU, vilket överstiger EU-genomsnittet på 38,1 %). Barn löper större risk att drabbas av fattigdom eller social utestängning än vuxna, och för barn födda utanför EU är denna risk tre gånger så stor som för inrikes födda barn. Personer med funktionsnedsättning löper nästa dubbelt så stor risk att drabbas av fattigdom eller social utestängning som personer utan funktionsnedsättning (29 % jämfört med 15,7 % 2020), vilket är något högre än EU-genomsnittet. De senaste årens utbredda bostadsbrist har lett till en brist på överkomliga bostäder, något som särskilt drabbar ungdomar och migranter. För att Sverige ska uppnå det överordnade EU-målet för fattigdomsminskning till 2030 krävs en bättre integrering av personer födda utanför EU. För att främja lika möjligheter och social inkludering riktas ett fortsatt stöd från Europeiska socialfonden+ till åtgärder som syftar till att förbättra integreringen av personer födda utanför Sverige på arbetsmarknaden, framför allt de som har svårast att hitta ett jobb.

I denna bilaga ges en översikt över de huvudsakliga utmaningarna för det svenska utbildningssystemet mot bakgrund av EU:s mål i den strategiska ramen för det europeiska området för utbildning och andra relevanta indikatorer, med utgångspunkt i utbildningsöversikten 2021. Trots att utbildningsresultaten i Sverige är bättre än i övriga EU står man inför betydande utmaningar i form av ojämlikheter på samtliga utbildningsnivåer och en brist på behöriga lärare.

Utbildningsresultaten är goda men präglas av ojämlikheter, framför allt kopplade till invandrarbakgrund. Resultaten är överlag bättre än EU-genomsnittet och ligger nära eller över EU-målen. Deltagandet i förskoleverksamhet är dock lägre bland barn med invandrarbakgrund och andelen unga med högst grundskoleutbildning är dubbelt så hög bland utrikes födda i förhållande till inrikes födda. På det stora hela har de grundläggande färdigheterna förbättrats, men klyftan mellan elever med invandrarbakgrund och elever utan en sådan bakgrund i fråga om läsförståelse är bland de största i EU, både vad gäller genomsnittsresultat (83 poäng – diagram 13.1) och i förhållande till underpresterande (25,5 procentenheter, och till och med 38,2 procentenheter för utrikes födda elever) – och klyftan ökar. Utsatta elever och elever med invandrarbakgrund känner oftare att de inte hör hemma i skolan, vilket ytterligare försämrar deras studieresultat.

Pandemin riskerar att förstärka ojämlikheterna. Skolorna hade svårt att erbjuda elever särskilt stöd, något som kan förstärka ojämlikheterna ([44]), trots att regeringen avsatte ytterligare medel för att ta itu med jämlikhetsproblemen och minska förlusterna till följd av pandemin. Det allmänna deltagandet i högre utbildning ökade under pandemin. Detta gällde dock inte studenter från utsatta miljöer, bland vilka studieavbrotten ökade i samband med distansutbildningen.

Diagram A13.1: **Skillnader i läsförståelse mellan inrikes födda elever och elever med invandrarbakgrund**

Källa: OECD, PISA, 2018.

Ojämlikheterna inom utbildningen ökar och hänger ofta samman med skolvalet. Klyftan mellan skolorna med bäst resultat och skolorna med sämst resultat håller på att öka i 115 av 188 kommuner och antalet skolor där många elever inte är behöriga för gymnasieutbildning har nästan fördubblats på fem år ([45]). Den senaste Pisaundersökningen visar att elever i friskolor i genomsnitt presterar bättre. Elever som går i kommunala skolor (12,4 procentenheters skillnad) och i skolor där många elever går om ett år (8,7 procentenheters skillnad, jämfört med 3,4 i EU) slutar oftare skolan utan betyg. Elever med invandrarbakgrund går i allmänhet i kommunala skolor på grund av friskolornas inskrivningsprocess. Regeringen föreslår nu ändringar för att undanröja hindren för lika tillgång för samtliga elever ([46]).

([44]) Skolverket (2021), *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 3* Skolverket, Stockholm. https://www.skolverket.se/publikationsserier/regeringsuppdrag/2021/covid-19-pandemins-paverkan-pa-skolvasendet-delredovisning-3.

([45]) Se utbildningsöversikten 2020, kapitlet om Sverige.

([46]) https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/02/regeringen-foreslar-andringar-i-skollagen-for-ett-mer-rattvist-skolval/.

Tabell A13.1: **EU-mål och andra relevanta indikatorer i den strategiska ramen för det europeiska området för utbildning**

Indikator			Mål	2015 Sverige	2015 EU27	2021 Sverige	2021 EU27
Deltagande i förskoleverksamhet (barn över 3 år)			**96%**	**94,1%**	**91,9%**	**95,6%** 2019	**92,8%** 2019
Andel 15-åringar som underpresterar i		**Läsförståelse**	**< 15 %**	**18,4%**	**20,4%**	**18,4%** 2018	**22,5%** 2018
		Matematik	**< 15 %**	**20,8%**	**22,2%**	**18,8%** 2018	**22,9%** 2018
		Naturvetenskapliga ämnen	**< 15 %**	**21,6%**	**21,1%**	**19,0%** 2018	**22,3%** 2018
Unga med högst grundskoleutbildning (18–24 år)	**Totalt**		**< 9 %**	**7,0%**	**11,0%**	**8,4%**	**9,7%**
	Efter kön	*Män*		7,6%	12,5%	10,2%	11,4%
		Kvinnor		6,4%	9,4%	6,5%	7,9%
	Efter grad av urbanisering	*Stad*		6,4%	9,6%	5,8%	8,7%
		Landsbygd		8,2%	12,2%	11,0%	10,0%
	Efter födelseland	*Inrikes födda*		5,9%	10,0%	6,3%	8,5%
		Födda i EU		11,6%	20,7%	: u	21,4%
		Födda utanför EU		14,3%	23,4%	16,3% u	21,6%
Andel personer med högre utbildning (25–34 år)	**Totalt**		**45%**	**46,5%**	**36,5%**	**49,3%**	**41,2%**
	Efter kön	*Män*		38,9%	31,2%	40,9%	35,7%
		Kvinnor		54,5%	41,8%	58,2%	46,8%
	Efter grad av urbanisering	*Stad*		56,8%	46,2%	62,2%	51,4%
		Landsbygd		31,1%	26,9%	30,7%	29,6%
	Efter födelseland	*Inrikes födda*		47,2%	37,7%	50,8%	42,1%
		Födda i EU		59,9%	32,7%	69,9%	40,7%
		Födda utanför EU		41,4%	27,0%	39,5%	34,7%
Andel lärare (Isced 1–3) som är minst 50 år				**39,3%**	**38,3%**	**38,6%** 2019	**38,9%** 2019

EU-genomsnittet för läsförståelse i Pisaundersökningen 2018 inkluderar inte Spanien; u = låg tillförlitlighet. = inte tillgängligt. I nuläget saknas uppgifter gällande de återstående EU-målen i den strategiska ramen för det europeiska området för utbildning, avseende underprestationer i fråga om digitala färdigheter, yrkesutbildade som fått delta i arbetsplatsförlagt lärande samt vuxnas deltagande i lärande.
Källa: Eurostat (UOE, LFS), OECD (Pisa).

Lärarbristen är fortfarande en stor utmaning. Enligt Pisaundersökningen ligger personalbristen över genomsnittet för OECD och är mer påtaglig i utsatta skolor (40 % kontra 20 %). År 2035 väntas det saknas 12 000 lärare (5,6 % av antalet lärare 2020), vilket betyder att det behövs 800 fler nya behöriga lärare per år än vad som är fallet i nuläget ([47]). Detta trots de många initiativen för att öka antalet behöriga lärare. Deltagandet i behörighetsgivande utbildning är betydligt lägre än EU-genomsnittet (5,1 % jämfört med 14.7 % i EU-22). I de tre största städerna är lärarbristen påtaglig. I förhållande till antalet lärare är bristen värst på Gotland, i Uppsala och i Västmanlands län. Vissa skolor på landsbygden i norra Sverige har ingen certifierad ämneslärare. Denna lärarbrist kan ha förvärrats av arbetsrelaterad stress i samband med pandemin (något som rapporteras av 78 % av lärarna inom förskoleverksamhet och barnomsorg och på skolor) ([48]) och det faktum att grundskolelärare och lärare inom förskoleverksamhet och barnomsorg utsattes för en högre infektionsrisk, eftersom de fortsatte undervisningen på plats och inte övergick till distansundervisning under pandemin ([49]).

([47]) https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/skolverkets-utvarderingar-och-rapporter/prognos-over-behovet-av-larare-och-forskollarare

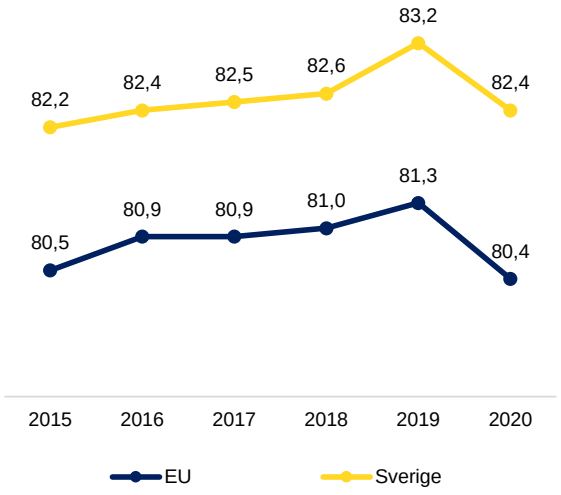
([48]) Lärarförbundet, (2020b), *"Läget är katastrofalt, pressat och ohållbart." – Lärarnas syn på hur det fungerar att arbeta under covid-19*. Lärarförbundet, Stockholm. https://res.cloudinary.com/lararforbundet/image/upload/v1604063733/b3fb4e66eab617072acab1dafa2643f5/La_get_ar_katastrofalt_pressat_och_oha_llbart.pdf.

([49]) Coronakommissionen (2021), *Sverige under pandemin. Volym 1. Smittspridning och smittskydd.* SOU 2021:89. Stockholm. Statens offentliga utredningar. https://coronakommissionen.com/wp-content/uploads/2021/10/sverige-under-pandemin-volym-1_webb.pdf, s. 84–85.

Mot bakgrund av den pågående covid-19-pandemin är resiliens inom hälso- och sjukvården en förutsättning för en hållbar ekonomi och ett hållbart samhälle. I denna bilaga ges en ögonblicksbild av den svenska hälso- och sjukvårdssektorn.

Den förväntade livslängden är högre i Sverige än i EU som helhet, men sjönk med nästan tio månader under 2020 till följd av covid-19. Per den 17 april 2022 hade Sverige totalt 1,81 covid-19-dödsfall per 1 000 invånare och totalt 242 bekräftade covid-19-fall per 1 000 invånare. Dödlighetskvoten för hälsoproblem som kan förebyggas och behandlas var låg i Sverige under 2018, något som vittnar om ett effektivt hälso- och sjukvårdssystem överlag.

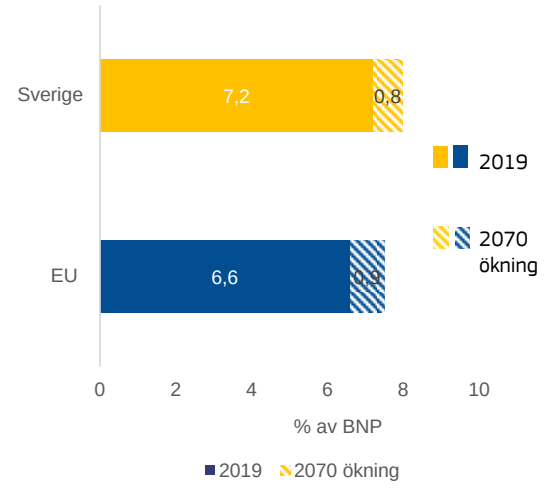
Diagram A14.1: **Förväntad livslängd (år)**

Källa: Eurostats databas

Utgifterna för hälso- och sjukvården i förhållande till BNP var de tredje högsta i EU under 2019. Hälso- och sjukvårdsutgifterna finansieras till största delen med offentliga medel (85 %). Utgifterna för hälso- och sjukvården växte i relativt blygsam omfattning under åren före pandemin, men ökades av regeringen som svar på covid-19-pandemin. De offentliga utgifterna för hälso- och sjukvård väntas öka med 0,8 procentenheter av BNP fram till 2070, vilket är något lägre än ökningen i övriga EU på 0,9 procentenheter.

Diagram A14.2: **Förväntad ökning av de offentliga utgifterna för hälso- och sjukvård mellan 2019 och 2070 (referensscenario)**

Källa: Europeiska kommissionen/EPC (2021).

Kötiderna till hälso- och sjukvården utgör ett långvarigt problem, även om det rapporteras om få icke tillgodosedda medicinska vårdbehov (se även indikatorerna för icke tillgodosedda medicinska vårdbehov i den sociala resultattavlan i bilaga 12. Trots regeringens åtagande om utökade åtgärder för att korta ner kötiderna fick en större andel av befolkningen vänta i över tre månader på att få träffa en specialist eller på en åtgärd under covid-19-pandemin. Covid-19-pandemin satte också fokus på behovet av kvalificerade sjuksköterskor, framför allt inom äldreomsorgen. Återhämtnings- och resiliensplanen förväntas gynna den svenska hälso- och sjukvården genom utbildning av personal i äldreomsorgen, genom fler platser på yrkesutbildning (Yrkesvux) med fokus på hälso- och sjukvård och omsorg samt genom införandet av en skyddad titel för undersköterskor. Regeringen har valt att prioritera nysatsningar på cancervården under 2019–2021. Strategin är främst inriktad på kvalitet och jämlik tillgång till vård, men andra viktiga delar är förebyggande arbete och tidig upptäckt. Vidare har Sveriges insatser för en mer förnuftig användning av antibiotika lett till att användningen av antimikrobiella substanser har minskat genom åren och nu ligger på en nivå långt under EU-genomsnittet.

Tabell A14.1: **Centrala hälsoindikatorer**

	2016	2017	2018	2019	2020	EU-genomsnitt (senaste år)
Åtgärdbar dödlighet per 100 000 invånare (dödlighet som kan undvikas med bästa möjliga vård)	67,6	66,6	65,6	60,2		92,1 (2017)
Dödlighet i cancer per 100 000 invånare	229,4	229,6	221,3	216,7		252,5 (2017)
Löpande utgifter för hälso- och sjukvård, % av BNP	10,9	10,8	10,9	10,9		9,9 (2019)
Offentliga vårdutgifter, % av de löpande utgifterna för hälso- och sjukvård	84,3	84,7	84,8	84,9		79,5 (2018)
Utgifter för förebyggande åtgärder, % av de löpande utgifterna för hälso- och sjukvård	3,2	3,3	3,4	3,3		2,8 (2018)
Akutvårdsplatser per 100 000 invånare	215,3	203,6	196,3	190,5		387,4 (2019)
Läkare per 1 000 invånare	4,2	4,3	4,3	0,0		3,8 (2018)
Sjuksköterskor per 1 000 invånare	10,9	10,9	10,9	0,0		8,2 (2018)
Antibiotika för systemiskt bruk inom primärvården, fastställd daglig dos per 1 000 invånare**	11,7	11,3	10,8	10,3	8,9	14,5 (2020)

Uppgifterna om läkartäthet avser praktiserande läkare i alla länder utom Finland, Grekland, Portugal (legitimerade) och Slovakien (yrkesmässigt verksamma). Uppgifterna om sjuksköterskетäthet avser praktiserande sjuksköterskor i alla länder (imputering från år 2014 för Finland) utom Irland, Frankrike, Portugal, Slovakien (yrkesmässigt verksamma) och Grekland (endast sjuksköterskor som arbetar på sjukhus). Mer information: https://ec.europa.eu/health/state-health-eu/country-health-profiles_sv

Källa: Eurostat, med undantag för: * Eurostat och OECD, ** ECDC.

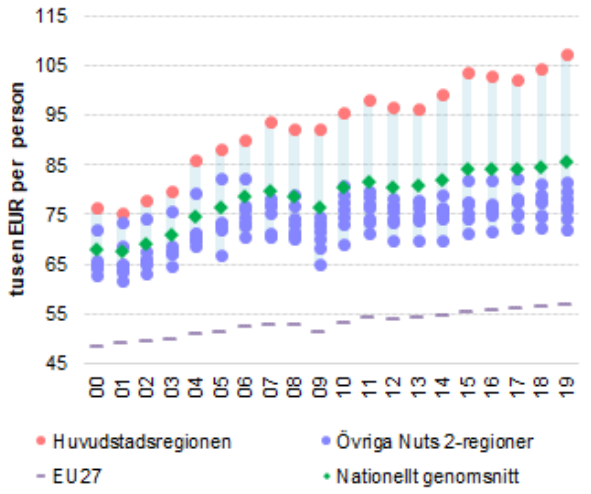
Den regionala dimensionen har stor betydelse för bedömningen av en medlemsstats ekonomiska och sociala utveckling. Beaktandet av denna dimension öppnar upp för välavvägda och riktade politiska åtgärder som bidrar till att främja sammanhållning och säkra en hållbar och motståndskraftig ekonomisk utveckling i samtliga regioner.

Sveriges regioner uppvisar goda resultat, men de regionala skillnaderna har ökat något. År 2019 låg BNP per capita (i köpkraftsstandarder) över eller nära EU-genomsnittet i nästan samtliga Nuts 2-regioner i Sverige. Huvudstadsregionen Stockholm uppvisade mycket goda resultat och låg på 166 % av EU-genomsnittet. Norra Mellansverige, som låg på 94 %, hade däremot den svagaste utvecklingen. Tillväxttakten hos BNP per capita var lägre i de norra regionerna (bild 15.1). Mellan 2010 och 2019 låg tillväxttakten hos BNP per capita på 0,6 % per år i Mellersta Norrland, på 1,1 % i Norra Mellansverige och 1,2 % i Övre Norrland, medan den låg på 1,7 % i Stockholmsregionen och på åtminstone 1,3 % i övriga regioner.

Produktivitetsskillnaderna mellan de mest produktiva och de minst produktiva regionerna har ökat de senaste tjugo åren (diagram 15.2), trots att arbetsproduktiviteten var högre än EU-genomsnittet i samtliga Nuts 2-regioner under 2019. Huvudstadsregionen leder stort, medan Småland med öarna ligger på 70 % av Stockholms resultat. Faktorer som orsakar låg produktivitet är bristfälliga transportförbindelser, lägre sysselsättning inom kunskapsintensiva sektorer, bristfälliga satsningar på FoU och lägre utbildningsnivåer ([50]).

Småland med öarna är den tredje mest svårtillgängliga regionen med bil, efter Övre Norrland och Norra Mellansverige. Det är också Småland med öarna som har lägst sysselsättning inom kunskapsintensiva tjänster, motsvarande 48,3 % av den totala sysselsättningen. Vidare är sysselsättningen inom högteknologiska sektorer mycket högre i huvudstadsregionen, där denna sektor ger jobb åt 10,4 % av arbetstagarna, vilket kan jämföras med 1,9 % i Norra Mellansverige och 2,5 % i Småland med öarna. Det finns också betydande skillnader i utbildningsnivå. Omkring 62 % av Stockholmsinvånarna har en högskoleutbildning, medan motsvarande andel uppgår till endast 42 % i Mellersta Norrland och Övre Norrland.

Diagram A15.1: **Arbetsproduktivitetsutveckling i Sveriges regioner**

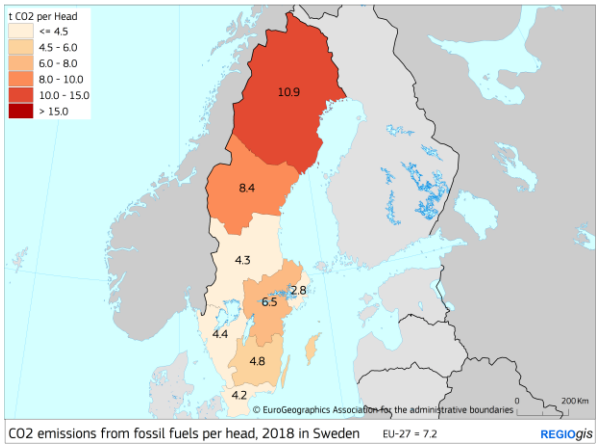

(1) Enhet: realt bruttoförädlingsvärde i miljoner euro (2015 års priser) genom sysselsättning i tusental anställda.
(2) De ljusröda cirklarna motsvarar huvudstadsregionen. De blå cirklarna motsvarar övriga Nuts 2-regioner. Den gröna kvadraten motsvarar det nationella genomsnittet. Den lila linjen motsvarar genomsnittet i EU-27.
Källa: Eurostat.

De flesta svenska regioner har lägre växthusgasintensitet per capita än EU-genomsnittet, men de två glesbefolkade områdena i norr utmärker sig. Dessa områden står inför betydande utmaningar på grund av de växthusgasintensiva industrierna (stål, metall). Med detta i åtanke har industrierna antagit färdplaner för hur klimatneutralitet ska kunna uppnås fram till 2045.

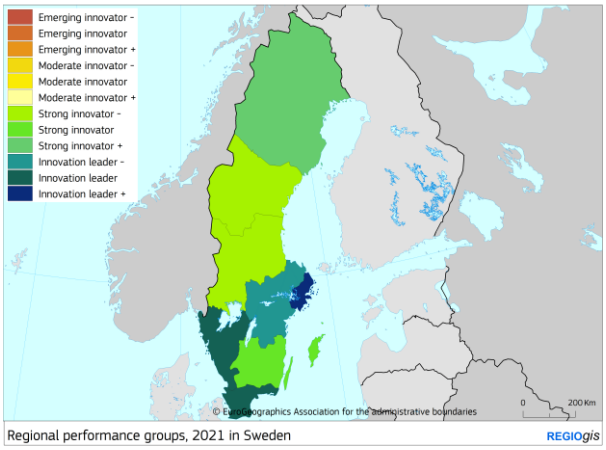
([50]) Enligt OECD:s definition. Se *Regional differences in productivity in Sweden: insights from OECD Regions* (inte översatt till svenska) (Regionala produktivitetsskillnader i Sverige: insikter från OECD:s regioner), ECO/WKP(2021)39.

Diagram A15.2: **Koldioxidutsläpp från fossila bränslen per capita, Sverige 2018**

Källa: Europeiska kommissionen

Diagram A15.3: **Regionala prestandagrupper, Sverige 2021**

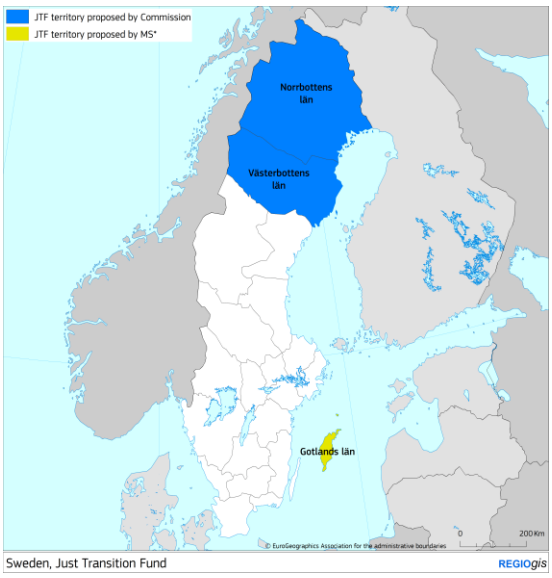

Källa: Europeiska kommissionen

Gotland står för nästan 5 % av Sveriges totala växthusgasutsläpp, detta främst på grund av dess mineralindustri (cement). På grund av den relativt ringa befolkningsmängden är Gotland Sveriges mest utsläppsintensiva region och har högst sysselsättning i EU inom anläggningar som omfattas av EU:s utsläppshandelssystem (på Nuts 3-nivå) (källa: den åttonde rapporten om ekonomisk, social och territoriell sammanhållning).

Stål-, metall- och cementindustrin i dessa regioner står för en betydande andel av Sveriges växthusgasutsläpp. För att säkra en hållbar konkurrenskraft kommer det att krävas att industriprocesserna struktureras om, att de regionala ekonomierna moderniseras och att stöd riktas till omskolning och kompetenshöjning av arbetskraften. Genom att rikta stöd från Fonden för en rättvis omställning till de glesbefolkade områdena i norr, de så kallade NSPA-områdena (*Northern Sparsely Populated Areas*), samt till Gotland finns det goda möjligheter att minska utsläppen och upprätthålla ekonomin och sysselsättningen.

Diagram A15.4: **Områden som drabbas mest av klimatomställningen i Sverige**

*Sverige föreslog även de ytterligare områdena Gotland och Västra Götaland. Kommissionen har preliminärt godkänt Gotland som en utökning av tillämpningsområdet för Fonden för en rättvis omställning.

Källa: Europeiska kommissionen

Befolkningen växer i alla Sveriges regioner, men i en betydligt snabbare takt i huvudstadsregionen. Mellan 2011 och 2019 ökade Stockholms befolkning med 15,6 %. Samtidigt låg befolkningsökningen på omkring 1,9 % i Mellersta Norrland, 2,7 % i Övre Norrland och 3,7 % i Norra Mellansverige. Dessa tre regioner är de mest svårtillgängliga svenska regionerna. I Stockholmsregionen kan 96,7 % av invånarna inom en 120 kilometers radie nås på mindre än 90 minuter, men i Mellersta Norrland och Norra Mellansverige sjunker denna andel till 64 % respektive 55,5 %. Även Småland med öarna har sämre tillgänglighet, där motsvarande andel var 61,4 % 2018. Kombinationen av dessa faktorer förklarar varför Mellersta Norrland, Övre Norrland och Norra Mellansverige hamnar lägst enligt indexet för regional konkurrenskraft – samtliga under 62 poäng – medan övriga svenska

Tabell A15.1: **Urval av indikatorer på regional nivå – Sverige**

Nuts 2-region	BNP per capita (köpkraftsstandard)	Ökning i reell produktivitet	BNP-tillväxt per capita	Befolknings-tillväxt	Högutbildade	FoU-utgifter	Biltransporter	Index för regional konkurrens-kraft	Koldioxid-utsläpp från fossila bränslen per capita	Innovationsresultat
	EU27=100, 2019	Genomsn. förändring (%) från föreg. år, 2010–2019	Genomsn. förändring (%) från föreg. år, 2010–2019	Total förändring (%), 2011–2019	% av befolkningen 30–34 år, 2017–2019	% av BNP, 2017	% befolkn. på 1h30 pendelavstånd / inom en radie på 120 km, 2018	Intervall 0–100, 2019	ton CO2e, 2018	Regional resultatgrupp (RIS)
EU	100	1,00	1,39	1,8	39,4	2,19		57,3	7,2	
Sverige	119	1,12	1,50	9,6	51,9	3,32	80,0	81,3		
Stockholm	166	1,49	1,69	15,6	62,0	3,75	96,7	100,0	2,8	Innovationsledande +
Östra Mellansverige	100	0,68	1,19	10,0	47,7	3,51	77,4	81,6	6,5	Innovationsledande -
Småland med öarna	100	1,03	1,29	7,2	44,9	1,59	61,4	67,7	4,8	Innovationsstarkt
Sydsverige	101	1,10	1,36	10,0	52,8	3,23	85,4	84,8	4,2	Innovationsledande
Västsverige	115	1,05	1,57	9,5	50,2	4,83	85,0	81,4	4,4	Innovationsledande
Norra Mellansverige	94	0,80	1,06	3,7	45,1	1,20	55,5	61,9	4,3	Innovationsstarkt -
Mellersta Norrland	101	0,41	0,59	1,9	42,0	0,81	64,0	57,6	8,4	Innovationsstarkt -
Övre Norrland	115	0,64	1,25	2,7	42,5	2,30	59,6	59,9	10,9	Innovationsstarkt +

Källa: Eurostat, *Edgar-databasen

regioner ligger över 80 och Stockholmsregionen på 100 poäng.

I samband med covid-19-pandemin ökade skillnaderna på landets arbetsmarknader och under 2020 sträckte sig arbetslösheten från 6,3 % i Övre Norrland till 10,5 % i Sydsverige. Samtliga av Sveriges regioner drabbades av covid-19-pandemin och arbetslösheten ökade i hela landet, om än inte i samma utsträckning i alla regioner. Regionerna i norr påverkades mindre än övriga regioner. Mellan 2019 och 2020 ökade arbetslösheten i Övre Norrland med 0,2 procentenheter, medan den ökade med 2,1 procentenheter i Östra Mellansverige, 1,4 procentenheter i Småland med öarna och 1,6 procentenheter i Sydsverige.

BILAGA 16: HUVUDSAKLIG UTVECKLING INOM FINANSSEKTORN

I denna bilaga ges en översikt över den svenska finanssektorns huvudsakliga utveckling. Det svenska banksystemet är stort, koncentrerat och sammanlänkat och använder sig av globala finansmarknader i sin finansiering, vilket gör det sårbart för chocker. Trots att kapitalmarknadsfinansieringen är relativt omfattande jämfört med andra EU-länder är bankerna fortsatt de huvudsakliga finansiella intermediärerna i Sverige. Bankernas totala tillgångar uppgår till nästan 300 % av BNP ([51]), varav de fem största bankerna har en andel på 55 %. För att täcka finansieringsunderskottet är de svenska bankerna främst beroende av kortfristiga lån i utländsk valuta och emissioner av säkerställda obligationer där säkerheten utgörs av bolån. Detta gör att bankerna är sårbara för förändringar av risksentimentet på de globala finansmarknaderna och för likviditetsbrister, vilket kan medföra högre finansieringskostnader. De svenska bankerna har dessutom omfattande korsvisa innehav av säkerställda obligationer, vilket ökar sammanlänkningen och spridningsrisken i händelse av störningar.

Den svenska banksektorn kännetecknas av hög lönsamhet och en stark kapital- och likviditetsställning. Trots att räntorna varit negativa och låga på senare år är bankernas lönsamhet ändå bland de högsta i Europa (en avkastning på eget kapital på 10,1 %). De flesta avsättningarna för kreditförluster kopplade till pandemin har kunnat återföras under de senaste tolv månaderna, vilket har ökat nettovinsterna. Andelen nödlidande lån är bland de lägsta i EU (0,9 %). Kapitaltäckningsgraden var 22,2 % 2021 och låg över kapitalkraven, vilka justerades i oktober 2020 för att anpassas till EU:s bankpaket och också reflekterar en förhöjd riskvikt för exponeringar mot bostadslån. Bruttosoliditeten är fortfarande bland de lägsta i EU. Den förhållandevis låga nivån på egna tillgångar visar på sårbarheter. En kraftig ökning av insättningarna i samband med pandemin höjde utlånings-/inlåningskvoten till 145,5 %, men insättningarna väntas avta i takt med att ekonomin stabiliseras.

Vissa långvariga sårbarheter har förvärrats till följd av pandemin. Bostadsmarknaden fungerar dåligt och skattesystemet har inte utformats tillräckligt väl för att begränsa snedvridningen till förmån för skuldfinansiering i skattesystemet eller ur ett finansiellt stabilitetsperspektiv. Stödåtgärder har avsevärt drivit upp priserna på både finansiella tillgångar och fastigheter. Som en följd av detta blev hushållen tvungna att ta allt större lån under 2021, något som ytterligare ökade den skuldsättning som fortsatt växer snabbare än den disponibla inkomsten och BNP. När det gäller makrotillsynsåtgärder kommer det kontracykliska kapitalbuffertkravet att höjas till 1 % från och med den 29 september 2022 – detta efter att ha sänkts till noll i mars 2020.

Riskerna hänger också samman med den kommersiella fastighetsmarknaden. Kommersiella fastighetsbolag är fortsatt beroende av bank- och marknadsbaserad finansiering och skuldsättningen ökar i förhållande till intäkterna. Med tanke på dessa ökade sårbarheter krävs det att bankerna har tillräckliga kapitalbuffertar. Mot denna bakgrund höjde Finansinspektionen kapitalkraven för bankernas exponeringar i utlåningen till den kommersiella fastighetssektorn i januari 2020.

Sverige har fortsatt att stärka sin ram för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Ett antal viktiga lagstiftningsreformer har införts eller föreslagits, bland annat vad gäller informationsutbytet mellan offentlig och privat sektor. Tillsynsmyndigheternas och andra myndigheters budget, resurser och verktyg har ökat stadigt och samarbetet dem emellan har stärkts. Finansinspektionen har skärpt tillsynen och gjort den mer riskbaserad, något som resulterat i tillämpningen av mer riktade, lämpliga och avskräckande sanktioner vid bristande efterlevnad av kraven på bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

([51]) Häri ingår utländska bankers verksamhet på den svenska marknaden.

Tabell A16.1: **Indikatorer på finansiell sundhet**

	2017	2018	2019	2020	2021
Banksektorns totala tillgångar (% av BNP)	289,6	272,8	279,1	315,3	290,5
De fem största bankernas andel av (totala) tillgångar (%)	58,2	54,3	54,8	55,1	–
Inhemska kreditinstituts andel av (totala) tillgångar (%)1	92,7	77,7	79,1	78,7	80,2
Indikatorer på finansiell sundhet:1					
– Nödlidande lån (% av de totala lånen)	1,3	1,0	1,1	1,0	0,9
– Kapitaltäckningsgrad (%)	25,9	20,7	21,6	22,3	22,2
– Avkastning på eget kapital (%)	10,9	12,2	10,9	8,4	10,1
Icke-finansiella bolags kredittillväxt (förändring på årsbasis, %	5,7	6,1	3,6	4,0	6,8
Hushållens kredittillväxt (förändring på årsbasis, %)	7,0	5,5	5,1	5,6	6,8
Kostnader/intäkter (K/I-tal) (%)1	54,2	51,9	56,5	57,1	54,2
Utlånings-/inlåningstal (%)1	172,7	190,7	187,9	163,2	146,5
Centralbankslikviditet i % av skulder	0,0	0,0	0,0	1,2	–
Privat skuldsättning (% av BNP)	198,6	201,0	203,8	215,6	–
Långräntespread mot tyska statsobligationer (punkter)*	33,3	25,5	29,3	47,3	64,2
Marknadsfinansiering (%)	61,3	61,2	61,9	61,2	–
Emission av gröna obligationer (miljarder euro)	3,8	6,5	11,3	12,0	14,6

(1) Senaste data: Tredje kvartalet 2021.
Källa: ECB, Eurostat, Refinitiv.

BILAGA 17: BEDÖMNINGSSCHEMA FÖR FÖRFARANDET VID MAKROEKONOMISKA OBALANSER

I bedömningsschemat för förfarandet vid makroekonomiska obalanser presenteras de viktigaste inslagen i den fördjupade granskningen. Där rapporteras i enlighet med artikel 5 i förordning (EU) nr 1176/2011 om förebyggande och korrigering av makroekonomiska obalanser, som sammanfattas i SWD (2022) 639 ([52]). För de medlemsstater som valdes ut i rapporten om förvarningsmekanismen 2022 presenteras, separat för varje källa till obalans och anpassningsproblem, de viktigaste resultaten när det gäller de identifierade utmaningarnas allvar och utveckling samt politiska åtgärder och brister.

Sverige kännetecknas av sårbarheter i samband med höga och stigande bostadspriser och hög skuldsättning hos hushållen. Som en följd av detta exponeras Sverige för potentiella negativa chocker och en eventuell okontrollerad korrigering med skadliga konsekvenser för realekonomin och banksektorn och eventuella spridningseffekter till länder där svenska banker har en stark ställning. Dessutom innebär skatteincitament för bostadslån uteblivna skatteintäkter och kan avleda investeringar i produktiva och innovativa tillgångar. Hushållens nominella skuldsättning ökade i genomsnitt med 5,7 % mellan 2011 och 2020 och med 6,2 % på årsbasis under de första tre kvartalen 2021. Hushållens skuldsättning väntas öka både i nominella termer och i förhållande till den disponibla inkomsten. Efter korrigeringen och stabiliseringen under perioden 2017–2019 accelererade bostadspriserna under 2020 och 2021 och förväntas fortsätta att öka över nuvarande nivåer, vilka redan förefaller vara kraftigt övervärderade.

Ökningarna av bostadspriserna förväntas avta. Den starka arbetsmarknaden och hushållens ökande disponibla inkomst förväntas stödja bostadspriserna. Detta bör dock motverkas av det nedåtriktade tryck som förväntas komma från de redan höga värderingarna, byggandet i en takt som ligger över hushållsbildandet och stigande nominella räntor som snabbt omvandlas till stigande bolåneräntor på grund av den vanligtvis låga räntebindningsperioden för bolån i Sverige. Högre räntor kommer särskilt att påverka förstagångsköpare, eftersom de har tagit på sig höga skulder, vanligtvis med rörliga räntor, för att komma in på bostadsmarknaden, vilket minskar deras möjligheter att flytta upp på fastighetsstegen. Dessutom kommer inträdet på bostadsmarknaden att bli ännu dyrare för potentiella bostadsägare.

Politiska åtgärder har fortfarande inte i tillräcklig utsträckning beaktat hushållens skuldsättning och bostadspriserna. Amorteringskravet återinfördes den 1 september 2021. Oavsett vilka politiska åtgärder och undersökningar som inletts ger den övergripande politiska ramen fortfarande ett incitament till skuldackumulering som bidrar till ökade bostadspriser. De politiska åtgärderna brister fortfarande i fråga om bostadsbeskattning, bostadsutbudets funktion och hyresmarknadens funktion. Den svenska återhämtnings- och resiliensplanen innehåller tre åtgärder för att underlätta byggreglerna, en investeringsåtgärd för uthyrning och studentboende och en sänkning av skatten på realisationsvinster i två steg.

Av dessa skäl, och mer allmänt på grundval av inslagen i den fördjupade granskning av Sverige enligt förordning (EU) nr 1176/2011 om förebyggande och korrigering av makroekonomiska obalanser som sammanfattas i arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar (SWD(2022) 639 final), **anser kommissionen i sitt meddelande om den europeiska planeringsterminens vårpaket 2022 (COM (2022) 600 final) att Sverige fortfarande har makroekonomiska obalanser**.

([52]) Europeiska kommissionen (2022), ARBETSDOKUMENT FRÅN KOMMISSIONENS AVDELNINGAR – Fördjupad granskning av Sverige i enlighet med artikel 5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1176/2011 om förebyggande och korrigering av makroekonomiska obalanser.

Tabell A17.1: **Bedömningsschema för förfarandet vid makroekonomiska obalanser**

	Utmaningens allvar	Utveckling och utsikter	Politiska åtgärder
	Obalanser (ohållbara tendenser, sårbarheter och tillhörande risker)		
Privat skuld-sättning	Den privata skuldsättningen i Sverige uppgick till 218 % av BNP 2021 och är fortsättningsvis en av de högsta i EU. En hög privat skuldsättning gör ett land mer sårbart för makroekonomiska chocker, eftersom en senare skuldminskning kan leda till plötsliga korrigeringar av konsumtion och investeringar. Hushållens skulder är särskilt oroande. De uppgick till 187 % av den disponibla inkomsten och 94 % av BNP i slutet av 2021 (24 procentenheter högre än kommissionens försiktighetsriktvärde och 15 procentenheter högre än riktvärdet för fundamenta. Hushållen har god återbetalningsförmåga och stora tillgångar, men fördelningen av skulder och tillgångar mellan olika åldersgrupper är ojämn och en stor del av hushållens tillgångar är utsatta för likviditets- eller marknadsrisker.	Hushållens skulder ökade 2021 med 6,4% på årsbasis, vilket är något högre än genomsnittet under det senaste decenniet. Enligt Riksbankens prognoser kommer hushållens skulder kommer att återgå till den trendmässiga tillväxttakten och nå nästan 220 % av den disponibla inkomsten under 2025. Räntebetalningarna som andel av den disponibla inkomsten har minskat över tid i och med att räntan har sjunkit. Den genomsnittliga räntan på bolån minskade ytterligare 2021 och hushållen har även förlängt perioderna med bunden ränta.	Amorteringskravet återinfördes den 1 september 2021 efter det tillfälliga avbrottet på grund av pandemin och den ekonomiska kris som följde. Hushållen måste amortera 3 % av skulden årligen om belåningsgraden överstiger 70 % (ytterligare 2 % om skuldkvoten är högre än 4,5), med 2 % om belåningsgraden är 50–70 % (ytterligare 1 % om skuldkvoten är högre än 4,5) och med 1 % om belåningsgraden är mindre än 50 %. De politiska åtgärderna för att minska incitamenten att ta bolån är inte tillräckliga. Ingen åtgärd har vidtagits i fråga om det fullständiga och villkorslösa skatteavdraget för bolåneräntor och det låga taket på den årliga fastighetsavgiften.
	De icke-finansiella bolagens skulder är förhållandevis höga jämfört med andra EU-länder men skulderna uppvägs av bolagens stora tillgångar och betydande buffertar i form av eget kapital. De beror i huvudsak på den stora andelen utländska bolag. Exponeringen mot extern finansiering är hög. Kommersiella fastighetsbolag exponeras för fastighetspriserna utveckling och deras skulder har ökat medan antalet stora aktörer har minskat, vilket tyder på en koncentration av den finansiella risken.	Bolagens skuldkvot har börjat öka igen efter en period av passiv skuldminskning. Riskerna från den kommersiella fastighetsmarknaden steg 2021 genom att kredittillväxten till sektorn ökade med över 10 % det året. Andelen banklån med förhöjd kreditrisk nästan fördubblades från 2019 till 2020 och uppgick till närmare 10 %.	I januari 2020 höjde Finansinspektionen uttryckligen kapitalkraven när det gäller banklån för kommersiella fastigheter.
	Bankerna är välkapitaliserade, andelen nödlidande lån är bland de lägsta i EU och lönsamheten är bland de högsta. De här indikatorerna har en viss dämpande effekt, men de uppväger inte fullt upp riskerna med den höga skuldsättningen inom den privata sektorn. De svenska bankernas beroende av kapitalmarknadsfinansiering skulle kunna förstärka effekten av en plötslig justering på bostadsmarknaden. De stora bankernas utlånings-/inlåningstal är bland de högsta och bruttosoliditeten bland de lägsta i EU. De svenska bankerna har en stor marknadsandel i den nordiska och baltiska regionen, vilket potentiellt kan få spridningseffekter om ett plötsligt behov av skuldminskning plötsligt inträffar.	Bankernas exponering mot bostadsmarknaden är fortsatt hög. Bolånen till hushåll och kommersiella fastighetsbolag står för nästan 50 % av bankernas totala inhemska utlåning, varav 55 % består av bolån till hushåll. Ytterligare exponering mot den kommersiella fastighetsmarknaden beror på utlåningen till byggföretag. Det blir allt vanligare att kommersiella fastighetsbolag finansierar sig själva direkt på marknaden med hjälp av utländsk finansiering. Även om en del av risken därmed överförs på andra investerare än banker och på utländska investerare kan det samtidigt innebära en större sammanlagd skuldsättningskvot som ökar riskerna med banklån till kommersiella fastighetsbolag.	Det kontracykliska kapitalbuffertkravet minskades till 0 % till följd av krisen. Bufferten kommer att höjas till 1,0 % den 29 september 2022. Fram till den 16 mars 2022 var bufferten 2,5 %. Tillämpningen av riskviktsgolvet på 25 % för bankernas exponering mot svenska bolån förlängdes den 17 december 2021 till och med den 30 december 2023. Finansinspektionen har rekommenderat att bankerna ska vara återhållsamma när det gäller användning av inkomster för utbetalning av utdelningar och återköp av aktier från december 2020 till september 2021.

(Fortsättning på nästa sida)

Tabell (fortsättning)

Bostads-sektorn	Bostadspriserna har ökat nästan kontinuerligt sedan 1990-talets senare hälft. Efter prisfallet 2018 ökade priserna måttligt till och med slutet av 2020. De svenska bostadspriserna framstår som påtagligt övervärderade. Kvoterna mellan pris-inkomst- och pris-hyra låg cirka 45–66 % över de långsiktiga medelvärdena i slutet av 2021. En modellbaserad skattning tyder på att priserna är något högre än de nivåer som motiveras av fundamenta, vilket även speglar de låga räntorna. Dessa värderingsgap är bland de högsta i EU. De höga bostadspriserna beror till största delen på en kombination av strukturella flaskhalsar vad gäller bostadsutbudet, särskilt i storstadsområdena, kombinerat med en gynnsam skattebehandling av bostadsägande och bolåneskulder samt en reglerad hyresmarknad (som hindrar en effektiv fördelning av hyresbostadsbeståndet och begränsar tillgången till bostäder). Övervärderade bostadspriser i kombination med en stor bolånestock medför risker för en oordnad koordinering och negativa konsekvenser för den reala ekonomin och potentiellt för banksektorn.	Bostadspriserna ökade ännu snabbare under 2021, med en nominell tillväxt på 11,1 % på årsbasis under det fjärde kvartalet. De reala bostadspriserna var 10 % högre i slutet av 2021 jämfört med den tidigare pristoppen under tredje kvartalet 2017. Till följd av detta är priserna i allt högre grad inte i linje med fundamenta. Investeringarna i bostäder har återhämtat sig efter nedgången i samband med och efter den globala finansiella och ekonomiska krisen. Mellan 2015 och 2021 beviljades bygglov i nästan dubbelt så hög takt som under 2009–2014. Trots den högre takten är utbudet av nya bostäder inte tillräckligt för att de aktuella behoven ska tillgodoses.	Myndigheterna har vidtagit flera åtgärder, men de har endast haft begränsade effekter på de sammanlagda obalanserna. På efterfrågesidan har man tillfälligt avbrutit amorteringskravet till och med september 2021, höjt taket på uppskov med kapitalvinster från 1,45 miljoner SEK till 3 miljoner SEK i kombination med att räntorna på det uppskjutna kapitalvinstbeloppet har slopats. Sammantaget underblåser dessa åtgärder de stigande priserna. På utbudssidan har man infört investeringsstöd för byggande av hyresbostäder och bostäder för studerande samt ändrat plan- och bygglagen för att tillåta privat initiativrätt. Flera utredningar har inletts, med målet att förenkla de administrativa förfarandena eller för att införa fri hyressättning. Plan- och byggföreskrifterna i kombination med den varierande praxisen i kommunerna, den svaga konkurrensen i byggsektorn och bristen på åtgärder för att förändra hyresmarknaden (friare hyressättning vid nyproduktion och för det befintliga bostadsbeståndet) gör att utbudet fortfarande inte motsvarar den ökade efterfrågan. De offentliga bostadsinvesteringarna släpar efter andra bostadsinvesteringar, med den påföljden att andelen offentligägda hyresbostäder i det sammanlagda bostadsbeståndet minskar.

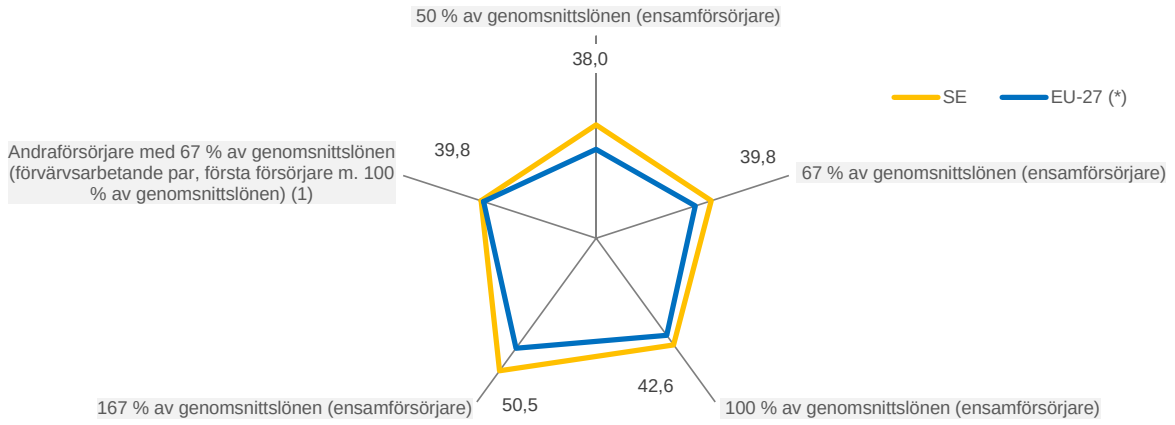
Källa: Europeiska kommissionen

I denna bilaga ges en översikt över det svenska skattesystemet baserat på olika indikatorer. Här behandlas skattestrukturen, dvs. vilka olika typer av skatter som ger Sverige störst intäkter, skattebördan bland arbetstagare samt skattesystemets progressivitet och omfördelningseffekter. Det ges också information om skatteuppbörden och skattemoralen, samt om riskerna med aggressiv skatteplanering.

Skatteintäkterna i Sverige är höga i förhållande till BNP och skattesystemet bygger i hög grad på beskattning av arbete. Uttryckt i procent av BNP hade Sverige år 2020 de högsta skatteintäkterna från arbete bland EU:s medlemsstater. Intäkterna från konsumtionsskatter i procent av BNP låg också över EU-genomsnittet. Intäkterna från kapitalskatter och miljöskatter låg däremot under EU-genomsnittet. Vidare är inkomsterna från den återkommande fastighetsavgiften, som i synnerhet anses gynna den ekonomiska tillväxten, låga i jämförelse med andra EU-länder. Trots vissa mindre reformer under 2021 har endast begränsade framsteg gjorts när det gäller mer omfattande fastighetsskattereformer.

Det svenska skattetrycket på arbete är relativt högt på vissa inkomstnivåer. Skattekilen på de lägre inkomstnivåerna (för ensamförsörjare som tjänar 50 % och 67 % av genomsnittslönen) var relativt hög under 2020. Det gällde även skattekilen på den högre inkomstnivån, motsvarande 167 % av genomsnittslönen. Däremot var skattekilen för den högsta inkomstpercentilen lägre än under 2021. Skattekilen för personer som tjänar 100 % av genomsnittslönen låg något under EU-genomsnittet. Skattekilen för andraförsörjare med en lön motsvarande 67 % av genomsnittslönen, vars make eller maka tjänade genomsnittslönen, var också något högre än EU-genomsnittet, även om de inte – till skillnad från i många andra medlemsstater – beskattades hårdare än ensamstående på samma inkomstnivå. Mätt med koncentrationskoefficienten har det svenska skatte- och bidragssystemet bidragit till att minska inkomstskillnaderna mer i förhållande till EU-genomsnittet under 2020.

Diagram A18.1: **Skattekilsindikatorer 2021**

Skattekilen är skillnaden mellan de totala kostnaderna för att anställa en arbetstagare och arbetstagarens nettolön: summan av personlig inkomstskatt, egenavgifter och arbetsgivaravgifter, efter avdrag för familjebidrag, uttryckt i procent av den totala arbetskostnaden (summan av bruttolönen och de arbetsgivaravgifter som arbetsgivaren betalar). Den beräknas för olika kategorier av skattebetalare med avseende på hushållets sammansättning och inkomstnivå uttryckt i procent av genomsnittslönen. Data om skattekilar finns i ECFIN:s databas över skatter och förmåner: https://europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/.
(1) Den genomsnittliga skattekilen för andraförsörjaren visar hur mycket extra personlig inkomstskatt plus egenavgifter och arbetsgivaravgifter familjen måste betala till följd av att andraförsörjaren har fått arbete, som en andel av andraförsörjarens bruttolön plus arbetsgivaravgifter som ska betalas på dennes inkomst. För en mer ingående redogörelse, se OECD (2016), *Taxing Wages 2016*, OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2016-en
(*) Enkelt genomsnitt för EU-27, då ett sammanlagt värde för EU-27 saknas.
Källa: Europeiska kommissionen

Tabell A18.1: **Skatteindikatorer**

		Sverige					EU-27				
		2010	2018	2019	2020	2021	2010	2018	2019	2020	2021
Skattestruktur	Totala skatter (inkl. obligatoriska faktiska sociala avgifter) (% av BNP)	42,9	43,8	42,8	42,9	43,2	37,9	40,1	39,9	40,1	
	Skatter på arbete (% av BNP)	24,2	25,6	24,9	24,9		20,0	20,7	20,7	21,5	
	Konsumtionsskatter (% av BNP)	12,6	12,2	11,9	12,1		10,8	11,1	11,1	10,8	
	Kapitalskatter (% av BNP)	6,1	6,0	6,0	5,8		7,1	8,2	8,1	7,9	
	Totala fastighetsskatter (% av BNP)	1,0	1,2	1,1	1,1		1,9	2,2	2,2	2,3	
	Periodiska fastighetsskatter (% av BNP)	0,7	0,7	0,7	0,7		1,1	1,2	1,2	1,2	
	Miljöskatter (% av BNP)	2,7	2,1	2,1	2,0		2,4	2,4	2,4	2,2	
Progressivitet och rättvisa	Skattekil vid 50 % av genomsnittslönen (ensamförsörjare) (*)	39,0	39,4	38,8	38,9	38,0	33,9	32,4	32,0	31,5	31,9
	Skattekil vid 100 % av genomsnittslönen (ensamförsörjare) (*)	42,8	43,0	42,6	42,7	42,6	41,0	40,2	40,1	39,9	39,7
	Bolagsskatt – genomsnittliga effektiva skattesatser (1) (*)		21,0	20,4	20,4			19,8	19,5	19,3	
	Skillnad i Ginikoefficient före och efter skatt och sociala transfereringar i form av kontantutbetalningar (utom pensioner)	7,8	9,8	9,7	9,7		8,4	7,9	7,4	8,3	
Skatteförvaltning och uppfyllelse av skattskyldighet	Obetald kvarskatt: Total skatteskuld vid årets slut (inkl. skuld som inte kan indrivas) / totala intäkter (n %) (*)		0,2	0,1				31,9	31,8		
	Mervärdesskattegap (% av den totala mervärdesskatteskyldigheten)		3,3	1,4				11,2	10,5		
Risk vid finansiell verksamhet	Utdelningar, räntor eller royalties (utbetalat och mottaget) som andel av BNP (%)		9,7	10,7	9,2			10,7	10,5		
	Flöde av direktinvesteringar genom företag för särskilt ändamål, % av totalt flöde av direktinvesteringar (in och ut)		5,1	5,0	4,8			47,8	46,2	36,7	

För fler uppgifter om skatteintäkter samt om den metod som använts, se Europeiska kommissionen, generaldirektoratet för skatter och tullar, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom: 2021 edition* (inte översatt till svenska), Publikationsbyrån, 2021, https://data.europa.eu/doi/10.2778/843047 samt webbplatsen med skatteuppgifter (uppgifter: https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_sv). För ytterligare information om mervärdesskattegapet, se Europeiska kommissionen, generaldirektoratet för skatter och tullar, *VAT gap in the EU : report 2021* (inte översatt till svenska), Publikationsbyrån, 2021, https://data.europa.eu/doi/10.2778/30877
(1) Prognostiserad effektiv skattesats (OECD).
(*) Enkelt genomsnitt för EU-27, då ett sammanlagt värde för EU-27 saknas.

Källa: Europeiska kommissionen och OECD

Sverige ligger i topp i EU i fråga om skattemoral och skatteförvaltning. Med skatteskulder motsvarande endast 0,1 % av skatteintäkterna 2019 ligger Sverige långt under EU-genomsnittet på 31,8 %. Det så kallade mervärdesskattegapet, vilket är en indikator på effektiviteten i tillsynen och efterlevnaden av momslagstiftningen, låg på 1,4 % 2019, vilket var betydligt lägre än EU-genomsnittet på 10,5 %. Som en del av Sveriges återhämtnings- och resiliensplan planerar regeringen att stärka reglerna för bekämpning av penningtvätt, bland annat genom att ge skattemyndigheterna tillgång till uppgifter om kontoinnehavare och värdefack hos finansiella företag.

Tabell A19.1: **Ekonomiska och finansiella nyckelindikatorer**

	2004–2007	2008–2012	2013–2018	2019	2020	2021	prognos 2022	prognos 2023
BNP i fasta priser (på årsbasis)	3,8	0,7	2,5	2,0	-2,9	4,8	2,3	1,4
Potentiell tillväxt (på årsbasis)	2,7	1,7	2,1	2,0	1,7	1,9	1,7	1,7
Privat konsumtion (på årsbasis)	3,3	1,7	2,6	0,7	-4,7	5,8	3,2	1,5
Offentlig konsumtion (på årsbasis)	0,5	1,4	1,6	0,3	-1,3	2,8	0,8	-3,0
Fasta bruttoinvesteringar (på årsbasis)	6,9	-0,5	4,0	-0,3	-0,3	6,1	2,0	2,5
Export av varor och tjänster (på årsbasis)	7,7	0,8	3,3	6,0	-4,6	7,5	4,1	3,1
Import av varor och tjänster (på årsbasis)	7,5	1,2	4,2	2,1	-5,6	9,4	4,5	1,8
Bidrag till BNP-:tillväxt								
Inhemsk efterfrågan (på årsbasis)	3,2	1,0	2,6	0,3	-2,5	4,8	2,1	0,6
Lagerförändringar (på årsbasis)	0,1	-0,1	0,2	-0,1	-0,7	0,4	0,1	0,1
Nettoexport (på årsbasis)	0,5	-0,1	-0,2	1,8	0,2	-0,4	0,0	0,7
Bidrag till potentiell BNP-tillväxt:								
Totalt antal arbetade timmar (på årsbasis)	0,6	0,7	0,8	0,6	0,4	0,5	0,4	0,5
Kapitalbildning (på årsbasis)	0,7	0,6	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8
Total faktorproduktivitet (på årsbasis)	1,4	0,4	0,5	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5
Produktionsgap	1,6	-1,6	-0,3	0,4	-4,2	-1,4	-0,8	-1,2
Arbetslöshet	6,9	7,9	7,4	7,0	8,5	8,8	7,8	7,0
BNP-deflator (på årsbasis)	1,4	1,7	1,8	2,5	1,8	3,0	4,3	3,9
Harmoniserat konsumentprisindex (HIKP, på årsbasis)	1,3	1,9	1,1	1,7	0,7	2,7	5,3	3,0
Nominell ersättning per anställd (på årsbasis)	4,0	3,0	2,6	3,0	2,5	4,3	2,7	3,7
Arbetsproduktivitet (real, arbetade timmar, på årsbasis)	2,4	0,1	0,9	2,3	0,3	2,2	0,3	0,1
Enhetsarbetskostnader (hela ekonomin, på årsbasis)	1,1	2,8	1,7	1,5	4,3	0,8	2,6	3,2
Reala enhetsarbetskostnader (på årsbasis)	-0,3	1,0	-0,1	-1,0	2,5	-2,1	-1,6	-0,7
Real effektiv växelkurs (enhetsarbetskostnad, på årsbasis)	-0,3	1,2	-1,5	-4,9	.	.	.	.
Real effektiv växelkurs (HIKP, på årsbasis)	-0,8	0,0	-2,1	-3,8	3,0	3,0	.	.
Hushållens sparkvot (sparande i % av disponibel nettoinkomst)	4,7	10,4	13,1	15,7	18,0	16,9	.	.
Privat kreditflöde, konsoliderade uppgifter (% av BNP)	12,7	7,8	7,9	10,0	12,6	16,9	.	.
Privat skuldsättning, konsoliderade uppgifter (% av BNP)	153,3	190,5	194,0	198,7	212,5	218,0	.	.
varav hushållens skulder, konsoliderade uppgifter (% av BNP)	61,3	75,1	84,5	88,5	94,6	93,7	.	.
varav icke-finansiella bolags skulder, konsoliderade uppgifter (% av BNP)	92,1	115,4	109,5	110,2	117,9	124,3	.	.
Nödlidande lån, brutto (% av totala skuldinstrument och totala lån och förskott) (2)	.	.	1,0	0,9	0,8	.	.	.
Bolag, finansiellt sparande (% av BNP)	4,3	2,1	-2,0	-1,9	1,1	-0,8	0,5	1,3
Bolag, driftsöverskott brutto (% av BNP)	25,4	24,5	24,2	24,4	24,5	24,8	25,6	26,2
Hushåll, finansiellt sparande (% av BNP)	0,5	3,9	5,2	6,5	7,6	6,7	4,9	4,1
Deflaterat bostadsprisindex (på årsbasis)	10,1	1,5	5,5	0,4	3,0	.	.	.
Bostadsinvesteringar (på årsbasis)	3,9	3,7	4,8	4,7	5,0	5,3	.	.
Bytesbalans (% av BNP), betalningsbalans	7,1	6,1	3,5	5,5	6,1	5,5	4,9	5,8
Handelsbalans (% av BNP), betalningsbalans	6,7	5,2	3,5	4,4	4,7	4,4	.	.
Bytesförhållande (på årsbasis)	-0,4	-0,1	-0,2	0,4	0,8	0,7	-1,2	0,5
Kapitalbalans (% av BNP)	-0,2	-0,2	-0,1	0,0	0,1	0,2	.	.
Nettoutlandsställning (% av BNP)	-11,8	-8,9	-3,9	16,2	14,1	17,8	.	.
Finansiell nettoutlandsställning, exkl. instrument utan risk för betalningsinställelse	-21,4	-22,1	-17,0	-8,1	-6,4	-5,6	.	.
Finansiell utlandsställning, exkl. instrument utan risk för betalningsinställelse (% av	122,5	153,3	161,2	145,5	144,6	151,2	.	.
Exportresultat i förhållande till utvecklade länder (förändring i % över 5 år)	6,5	-5,8	-9,1	-4,4	5,0	.	.	.
Exportmarknadsandel, varor och tjänster (på årsbasis)	-0,7	-4,3	-1,3	3,0	5,4	-2,3	-0,5	-1,1
Utländska direktinvesteringar, netto (% av BNP)	2,3	2,5	1,5	1,3	0,9	-1,1	.	.
Saldo i de offentliga finanserna (% av BNP)	1,9	-0,1	0,1	0,6	-2,7	-0,2	-0,5	0,5
Strukturellt budgetsaldo (% av BNP)	.	.	0,2	0,4	-0,4	0,5	0,0	1,2
Offentlig bruttoskuld (% av BNP)	44,9	38,2	41,8	34,9	39,6	36,7	33,8	30,5

1) Finansiell nettoutlandsställning exkl. direktinvesteringar och fondandelar.

2) Inhemska bankkoncerner och fristående banker, utlandskontrollerade dotterbolag (i och utanför EU) och utlandskontrollerade filialer (i och utanför EU).

Källa: Eurostat och ECB per den 2 maj 2022, om tillgängligt; Europeiska kommissionens prognosuppgifter (vårprognosen 2022)

I denna bilaga bedöms riskerna för de offentliga finansernas hållbarhet i Sverige på kort, medellång och lång sikt. Bilagan har samma flerdimensionella upplägg som rapporten om de offentliga finansernas hållbarhet 2021 och kompletteras av kommissionens vårprognos 2022.

Tabell 1 visar grundscenariot för skuldprognoserna. I tabellen visas den beräknade offentliga skuldkvoten samt fördelning av denna på det primära saldot, dominoeffekten (den kombinerade effekten av räntebetalningar och tillväxten i BNP i löpande priser på skulden) och stock-/flödesjusteringen. Dessa prognoser utgår från att inga nya finanspolitiska åtgärder vidtas efter 2023 och beaktar den förväntade positiva effekten av investeringar inom ramen för NextGenerationEU.

Diagram 1 visar fyra alternativa scenarier i förhållande till grundscenariot i syfte att illustrera effekterna av ändrade antaganden. I scenariot ”historiskt strukturellt primärsaldo” antas att det strukturella primärsaldot gradvis återgår till den tidigare genomsnittliga nivån. I scenariot ”lägre strukturellt primärsaldo” är det strukturella primärsaldot på en beständigt lägre nivå i förhållande till grundscenariot. I scenariot ”negativ ränte-/tillväxttakt” antas att dominoeffekten är mindre gynnsam än i grundscenariot. I scenariot ”finansiell stress” ställs landet tillfälligt inför högre marknadsräntor under 2022.

I diagram 2 visas utfallet av de stokastiska prognoserna. Dessa prognoser visar hur skulden påverkas av 2 000 olika chocker som slår mot den offentliga budgetställningen, den ekonomiska tillväxten, räntesatserna och växelkurser. Konen täcker 80 % av alla simulerade utvecklingsbanor för skulden, vilket innebär att extrema händelser räknas bort.

Tabell 2 visar S1- och S2-indikatorerna för de offentliga finansernas hållbarhet samt de viktigaste faktorerna. S1 är ett mått på de konsolideringsansträngningar som krävs för att få ner skulden till 60 % av BNP på 15 år. S2 är ett mått på de konsolideringsansträngningar som krävs för att stabilisera skulden över en obegränsad tidsperiod. Den *ursprungliga*

Tabell A20.1: **Skuldhållbarhetsanalys för Sverige**

Tabell 1. Skuldprognoser enl. grundscenario	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Bruttoskuldkvot (% av BNP)	**34,9**	**39,6**	**36,7**	**33,8**	**30,5**	**28,1**	**25,7**	**23,2**	**20,8**	**18,5**	**16,4**	**14,4**	**12,4**	**10,5**
Förändring av skulden	-4,0	4,7	-3,0	-2,9	-3,2	-2,4	-2,5	-2,5	-2,4	-2,2	-2,1	-2,0	-2,0	-1,9
varav														
Primärt underskott	*-1,0*	*2,4*	*0,0*	*0,3*	*-0,7*	*-0,9*	*-1,1*	*-1,3*	*-1,4*	*-1,5*	*-1,5*	*-1,5*	*-1,5*	*-1,5*
Snöbollseffekt	*-1,3*	*0,7*	*-2,7*	*-2,2*	*-1,5*	*-1,5*	*-1,4*	*-1,2*	*-1,0*	*-0,8*	*-0,7*	*-0,6*	*-0,5*	*-0,4*
Stock-flödesjusteringar	*-1,7*	*1,6*	*-0,3*	*-1,1*	*-1,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
Bruttofinansieringsbehov (% av BNP)	5,6	12,7	7,1	5,8	4,3	3,6	2,7	1,6	0,6	-0,4	-0,8	-0,9	-0,9	-1,0

Diagram 1. Deteministiska skuldprognoser (% av BNP)

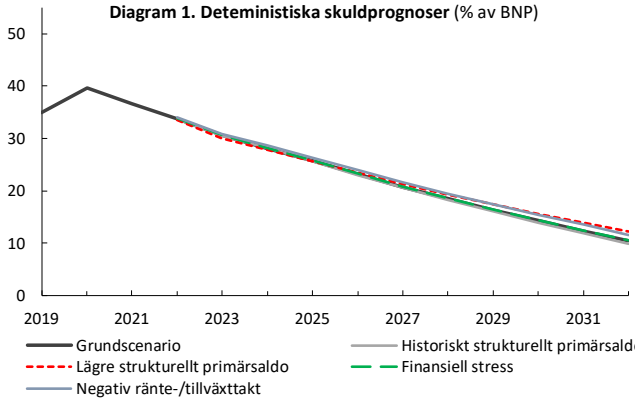
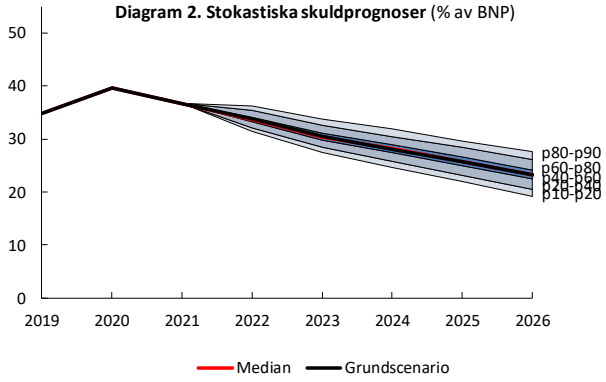

Diagram 2. Stokastiska skuldprognoser (% av BNP)

Tabell 2. S1- och S2-indikatorer för hållbarhetsgapet

		S1	**S2**
Sammanlagt index (procentenh. av BNP)		**-5,7**	**0,9**
varav			
Ursprunglig budgetställning		-3,3	-1,1
Skuldkrav		-2,4	
Åldrandekostnader		0,0	2,1
varav	*Pensioner*	*-0,4*	*-0,1*
	Hälso-/sjukvård	*0,2*	*0,7*
	Långvarig vård	*0,4*	*1,9*
	Övriga	*-0,3*	*-0,4*

Källa: Europeiska kommissionen

budgetställningen visar på de ansträngningar som krävs för att täcka framtida räntekostnader, genom komponenten *åldrandekostnader* beaktas den beräknade förändringen av de åldranderelaterade offentliga utgifterna, såsom pensioner, hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg, och *skuldkravet* mäter de ytterligare justeringar som krävs för att nå skuldmålet på 60 % av BNP.

I färgdiagrammet visas den övergripande riskklassificeringen för de offentliga finansernas hållbarhet (tabell A20.2). Kategorin *risk på kort sikt* är baserad på S0-indikatorn – en indikator för tidig upptäckt av finansiell stress under det kommande året. Kategorin *risk på medellång sikt* härleds från skuldhållbarhetsanalysen och S1-indikatorn. I skuldhållbarhetsanalysen bedöms hållbarhetsrisker på grundval av ett flertal kriterier: den beräknade skuldnivån om tio år, skuldutvecklingen (”rekordår”), rimligheten i de finanspolitiska antagandena och möjligheten att vidta stramare åtgärder vid behov (”handlingsutrymme för budgetkonsolidering”), sannolikheten att skulden inte stabiliseras inom de kommande fem åren och graden av ovisshet. Kategorin *risk på lång sikt* är baserad på S2-indikatorn och skuldhållbarhetsanalysen.

På det hela taget är riskerna på kort sikt för de offentliga finansernas hållbarhet låga. Kommissionens indikator för tidig upptäckt (S0) signalerar inte kortsiktiga finanspolitiska risker (tabell A20.2).

Riskerna för de offentliga finansernas hållbarhet på medellång sikt är låga. Båda delarna av kommissionens medellångsiktiga analys leder till denna slutsats. För det första visar skuldhållbarhetsanalysen att den offentliga skulden beräknas fortsätta att sjunka betydligt, från cirka 34 % av BNP 2022 till cirka 11 % av BNP 2032 enligt referensscenariot (tabell 1). Denna skuldbana är tämligen stabil för eventuella chocker för finanspolitiska, makroekonomiska och finansiella variabler, vilket illustreras av alternativa scenarier och stokastiska simuleringar, som alla pekar på låga risker (tabellerna A20.1 och A20.2). Hållbarhetsgapsindikatorn S1 (- 5,7 procentenheter av BNP) signalerar dessutom att landet har stort utrymme att minska sitt primära överskott, utan att överskrida referensmålet på 60 % av BNP (tabell 2). På det hela taget återspeglar den låga risken det nuvarande överskottet och den låga skulden.

De långsiktiga riskerna för de offentliga finansernas hållbarhet är låga. På lång sikt pekar både indikatorn för hållbarhetsgapet S2 (på 0,9 procentenheter av BNP) och skuldhållbarhetsanalysen på låga risker. S2-indikatorn tyder på att offentliga kostnader för långvarig vård och omsorg skulle ha en betydande uppåtriktad effekt (tabell 2).

Tabell A20.2: **Färgdiagram över riskerna för de offentliga finansernas hållbarhet i Sverige**

Kort sikt	Medellång sikt										Lång sikt	
				Skuldhållbarhetsanalys								
					Deterministiska scenarier							
Totalt (S0)	Totalt (S1+skuld-hållbarhets-analys)	S1	Totalt		Grund-scenario	Historiskt strukt. primärsaldo	Lägre strukt. primärsaldo	Neg. ränte-/ tillväxttakt	Finansiell stress	Stokastiska prognoser	S2	Totalt (S2+skuld-hållbarhets-analys)
LÅG	LÅG	LÅG	LÅG	Sammanlagt	LÅG	LÅG	LÅG	LÅG	LÅG	LÅG	LÅG	LÅG
				Skuldnivå (2032), % BNP	11	10	12	12	11			
				Skuldtopp - år	2021	2021	2021	2021	2021			
				Utrymme för budgetkons.	60%	60%	66%	60%	60%			
				Sannolikheten för att skuldkvoten 2026 överstiger 2021 års nivå						0%		
				Skillnad mellan 90:e och 10:e percentilen (procentenh. BNP)						9		

(1) *Skuldnivå* 2032: grön: under 60 % av BNP, gul: mellan 60 % och 90 %, röd: Över 90 %. (2) *Skuldrekordåret* anger om skulden beräknas öka totalt under det kommande årtiondet. Grön: skulden når toppnivån tidigt; gul: topp i mitten av prognosperioden; röd: sen toppnivå. (3) *Handlingsutrymmet för budgetkonsolidering* mäter den andel av landets tidigare offentliga finanser som var strängare än den som antogs i referensscenariot. Grön: högt värde, dvs. den antagna finanspolitiska ställningen är rimlig ur historisk synvinkel och lämnar utrymme för korrigerande åtgärder vid behov; gul: måttligt; röd: lågt. (4) *Sannolikhet för att skuldkvoten 2026 överstiger 2021 års nivå*: grön: låg sannolikhet, gul: måttlig, röd: hög (avspeglar även den ursprungliga skuldnivån). (5) *skillnaden mellan den 90:e och den 10:e percentilen* mäter osäkerheten, baserat på skuldfördelningen under 2000 olika chocker. Gröna, gula och röda celler tyder på ökad osäkerhet.

Källa: Europeiska kommissionen